MAYIS 2004 SAYI: 90 2.000.000 TL

PAZARTESİ

kadınlara mahsus gazete

sol kadınlara ne vadediyor?

- Telya Zaman'ın cenazesini kadınlar kaldırdı
- Uçan Süpürge Film Festivali başlıyor
- Amerika'da bir milyon kadın yürüdü

ISSN 1300-8536

PAZARTESİ
kadınlara mahsus gazete

Sahibi *Kadın Kültür ve İletişim Vakfı*

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü *Ayşe Düzkan*

Yayın Yönetmeni *Beyhan Demir*

Görsel Yönetmen *Ömer Süvari*

Adres *Abdullah Sokak No:9 Beyoğlu-İstanbul*

Tel-Faks *0 212 249 5959 / 0 212 245 8358*

GSM *0 532 510 09 65*

E-Posta *pazartesi@pazartesi.org*

pazartesidergi@mynet.com

Katkıda Bulunanlar

Amy Spangler, Ayfer Eğilmez, ayşe düzkan, Ayşegül Babalık, Ayşegül Oğuz, Ayşegül Utku Günaydın, Başak, Buket Öktülmüş, Deniz Demir, Emek Ergun, Eylem Polat, Fatma Nevin Vargün, Firdevs Hoşer, Gülfer Akkaya, Handan Koç, Hatice Tekdal, Hay-Gin Kadın Platformu, Haziran, Kiraz Biçici, lale aykent, Marina Crespin, Mürüvvet Yılmaz, Nazan Askeran, Necla Akgökçe, Nermin Yıldırım, Nilgün, Nilgün Yurdalan, Nur Gönül, Övgü Güner, Özgen Altaş, Özgün Akduran, Yelda Yücel

Renk Ayrımı *Arda Grafik*

Baskı *Mart Matbaacılık Sanatları (212) 321 2300*
Dağıtım *Yay-Sat*

Kapak Resmi: Fatma Koçak

ABONE FORMU

Pazartesi'yi güçlendirmek için daha fazla kadına ulaşmaya ihtiyacımız var. 10 abone bulana bir kitap veriyoruz.

Abone olmak istiyorum

Adı Soyadı
Adres
Telefon
E-Posta
Abone Süresi *1 yıl ( ) 6 ay ( )*
Başlangıç Tarihi

Türkiye İçi
Yıllık 24 milyon, altı aylık 12 milyon
Aboneler için posta çek numarası: 662965
Bağışlarınız için T. İş Bankası Taksim Şubesi
Hesap No: 1052 30000 758921 Beyhan Demir

Yurtdışı
Yıllık 40 Euro 6 aylık 25 Euro

Döviz Hesabı
T. İş Bankası Taksim Şubesi Hesap No:
1052 301000 3330429
Beyhan Demir

Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunu bize gönderin, biz de her ay Pazartesi'nizi gönderelim.

editör

Merhaba,

NATO zirvesinden önceki en büyük eylem diyebileceğimiz ve Nato zirvesinde daha kalabalık olmasını umut ettiğimiz 1 Mayıs mitingine biz de kadınlar olarak, "emekçilerin de kölesi, yoksulların en yoksulu" yazan pankartımızla katıldık. 1 Mayıs'ın genel havasına da yansıyan bölünme, son dakikaya kadar mitingin yerinin belli olmaması katılımı ne kadar etkiledi kestiremiyoruz. mitinge katılan sayısı herkese göre farklı. Ama Saraçhane'den Yenikapı'ya kadar süren yürüyüş boyunca belki de son yılların en kalabalık 1 Mayıs'ını yaşayabilecekken yaratılan havanın herkesi olumsuz etkilediğini belliydi. Bu sayıda, sosyalist solun kadın sorununa dair görüşlerini ele aldığımız dosya ne yazık ki sınırlı sayıda gruptan oluştu. EMEP, ESP ve DSİP'le yaptığımız görüşmelerin ilgiyle okunacağını düşünüyoruz. Kadın yoksulluğunun giderek yükseldiği istatistiki rakamlarla da sürekli açıklanıyor. Ayfer Eğilmez, kadın yoksulluğu ve kadın işgücünün piyasadaki durumunu Pazartesi için yorumladı. Petrol-İş sendikası üyesi Şerife Uztürk'le kadın işçilerin neler yaşadıkları üzerine ise Firdevs Hoşer görüştü. Geçtiğimiz ay İstanbul'da Nuran Halitoğulları ve Antalya'da Telya Zaman erkekler tarafından öldürüldü. Antalya'da Telya'nın cenazesini kadınlar kaldırdı. Nilgün, Telya'nın cenazesini Pazartesi için yazdı. Nuran Halitoğulları'nın cenazesini ailesi kaldırdı. Başak, Nuran'ın ölümünün ardından namus cinayetlerini değerlendirdi. Mürüvvet Yılmaz, midye dolma hazırlayan kadınlarla görüştü. Özgür Parti Genel Başkan Yardımcısı Fatma Nevin Vargün ve Demokratik Güçbirliği Eminönü Belediye Başkan adayı Kiraz Biçici'nin seçim değerlendirmelerini ilgiyle okuyacağınızı düşünüyoruz. Bağcılar'da açılan kadın kahvesini Eylem Polat ve Özgen Altaş ziyaret edip yazdılar. Sırpuhi Düsap Ermenice yazan ilk kadın romancı. Hay-Gin Kadın Platformu'nun Sırpuhi Düsap'la ilgili araştırması tarihin derinliklerinde daha nice kadının varolduğunu kanıtlıyor. Mayıs sayısında Nur Gönül internet başındaki kadınları, Nermin Yıldırım CNR'da yapılan evlilik fuarını yazdılar. Bu ay yeni kitaplar arasında Toprağımızın Kokusu ve Başkalarının Acısına Bakmak var. Geçtiğimiz ay Amerika'da tüm zamanların en geniş katılımlı yürüyüşlerinden biri yapıldı. Emek Ergun katıldığı yürüyüşten izlenimlerini aktarıyor hepimize. Ayşegül Oğuz'un Gülüş Gülcügil röportajını ve Yelda Yücel'in İ.Ü: ÖKM Sahnesi Eğitim Araştırma Topluluğunun sahnelediği Üç Tanıdık Hikâye değerlendirmesini sanat sayfalarımızda okuyabilirsiniz.

Önümüzdeki ay görüşmek üzere...

Beyhan Demir - ayşe düzkan

SOL KADINA NE VADEDİYOR?

YENİ bir dünya kurma iddiası ve hayali taşıyan herkesin, grubun, dünyanın yarısını oluşturan kadınların sömürülmesi üzerine de projesi olmalı fikrinden yola çıkarak hazırlamaya çalıştığımız dosyada, kadınların sömürülmesinin, yaşadığı şiddet ve baskının kaynağını ve çözümünü tartıştık. Görüşme yapacağımız grup-parti sayısını yer darlığından dolayı fazla tutamadık. Görüşeceğimiz grupları, bir devrim aracılığıyla sosyalist bir dönüşüm hedefleyenler arasından seçtik. Kadınlarla ilgili örgütlenme ve kurtuluş önerileri konusunda birbirinden farklı eğilimleri yansıtmaya çalıştık. Dergide birkaç aydır yer vermeye çalıştığımız 8 Mart tartışmaları da bu konunun sosyalistler arasında nasıl tartışıldığı da hazırlığımız sırasında bir itki oluşturdu. Söyleşiler ve söyleşi hazırlıkları bizim için birkaç açıdan çok ilginçti. Birincisi programlarına ulaşabildiğimiz partilerin "80 öncesi" kadın meselesine bırakın programında yer vermek adını bile anmayan durumları bugün değişmiş durumda. Artık cinsiyetçilik, cinsiyetçi bakış açısı gibi kavramlara programlarda yer veriliyor. Ancak "kadın sorunu" hâlâ ciddi bir ideolojik alan sayılmıyor; birçok konuda çok ufak sayılabilecek ayrıntıları tartışan, o ayrıntılar üzerinden bölünmeler dahi yaşayan gruplar arasında "kadın meselesi"nin ayrılık ya da tartışmalara yol açacak kadar ciddiye alındığının bir belirtisi yok. Ancak çok değil daha birkaç yıl önce kadın-erkek yoktur insan vardır diyen sosyalist grupların şimdi erkek egemenliği demelerini feminizmin kavram meşruluğunu sağlaması açısından önemli buluyoruz. İkinci önemli nokta sosyalist hareketlerde kadınların sayısının gitgide arttığını görmemiz oldu. Kadınların sayısının giderek artması kadro olarak sözcülük ve yönetici kadrolarda yer almaları zoru başardıklarının bir diğer göstergesi. Konuştuğumuz kadınların önemli bir bölümü her ne kadar parti/grup içinde ayrımcılık yaşamadıklarını iddia etseler de anlattıkları tekil olaylar bunu tam olarak gerçek olmadığını gösteriyor. Feministler olarak tartışmaya çalıştığımız, grup içi konumlardan kadınların sömürülmesine kadar her konunun sosyalist gruplarda da artık tartışma konusu olduğunu görmek yine feminist hareketin birkaç yıl önce kaale alınmayan fikirlerinin doğruluğunu bir kez daha kanıtlıyor. Bunun dışında Marksizmin kadının eviçi emeği konusundaki kavramsal yetersizliği ortaya çıkmıyor değil. Kadınların evde harcadıkları emeğin karşılıksız olması, bu emeğin artık değer üretmesi meselesi hâlâ sosyalistlerin kadınların durumuna bakışlarındaki temel sorunlar. Aralarındaki çeşitli farklılıklara rağmen kadınların ezilmesi ya da erkek egemenliği sol gruplar tarafından hâlâ kapitalist sömürünün bir yan ürünü, sonucu olarak görülüyor ve "çifte sömürü" klişesiyle ele alınıyor. Hayatında evden çıkmamış kadınların nasıl olup da kapitalizm tarafından sömürülebildiği, kadınların çok azı ücretli çalışırken nasıl olup da "çifte sömürü"ye maruz kalabildikleri konusunda tatmin edici bir açıklama göremiyoruz. Görüşebildiğimiz ESP (Ezilenlerin Sosyalist Platformu), EMEP (Emeğin Partisi), DSİP (Devrimci Sosyalist İşçi Partisi) dışında Temel Haklar ve Özgürlükler Derneği'nin de görüşlerini almak üzere gösterdiğimiz çabalara olumlu cevap alamadık. TKP (Türkiye Komünist Partisi) görüşmeyi internet üzerinden yapmayı kabul etti, ancak daha sonra 1 Mayıs ve NATO'yla ilgili hazırlıklar sebebiyle sorularımıza cevap veremediler. Bunu, TKP'nin görüşlerini okurlarımıza iletmeyi önemli görmediği şeklinde yorumlamak zorunda kalıyoruz.

EMEP Merkezi Kadın Bürosu-Sevda Çetinkaya:

sol partiler iddialarına uygun bir tutumu henüz gösteremediler...

KADINLARIN kurtuluşu sizin için ne ifade ediyor?
Kadınların kurtuluşu meselesi partimizin en esaslı meselelerinden biri. Ezen ve ezilenlerin dünyasında tüm ezme ve ezilme ilişkilerini, sömüren ve sömürülen ilişkilerini değiştirmekse ki iddiamız böyle, bu iddianın olmazsa olmaz koşullarından biri kadının kurtuluşunu sağlamak. Yüzyıllardır kadını ezen ve onun üstünden iktidarını gerçekleştiren ve devam ettiren bir sistem söz konusu. Bu sadece kadın sömürülüyor, tecavüze, şiddete uğruyor, fabrikada, evde, tarlada, Kürt olduğu için ayrıca vs. sömürüldüğü bir dünyada yaşıyoruz. Bunun bir çırpıda ezilenler birleşsin, ezenleri devirelim o zaman kadını kurtardık gibi olmadığını biliyoruz. Bunun hücrelerimize kadar işlemiş etkisi ve her ne kadar aşmaya çalışsak da kalıntılarını taşıyoruz. Ezilenlerin içinde en çok ezilen kadınlar ama biz bütün toplumsal hayatın kamunun dışına itilmiş kadınların kurtuluşu meselesine bir sınıf perspektifiyle yaklaşıyoruz. İkinci dalga feminist hareketin kavramlarından biri olarak bir kız kardeşlik olgusu var. Şöyle de olmadığını biliyoruz. İsmini bile kullanması yasaklanmış Rojda, Tansu Çiller'le kız kardeş olamaz. Fabrikada çalışan ve sigortası sendikası olmayan evin de tüm yükünü üstlenmek zorunda kalan Hacer, Güler Sabancı'yla kız kardeş olamaz. Biraz kabalaştırarak ifade ettim ama kendimce anlaşılır kılmak için. Burada bir sınıf perspektifimiz var. Ezilen kadınların kurtuluşunun beraber olduğunu düşünüyoruz. Orada ezen ve ezilen sömüren ve sömürülen ayrımı yapıyoruz.

İşçi sınıfı-burjuvazi ayrımını yapmak daha kolay ama işçi karı kocayı düşündüğümüzde o kadının kocası tarafından da sömürüldüğü bir gerçek değil mi? Artık kimse kadınlar ezilmiyor demiyor zaten. Ama bu ezilmişliğin nasıl yok edileceği konusunda bir boşluk var. Sizin programınızda da mesela kadınlarla ilgili devrimden sonra yapılacak çalışmaların tümünde anne olan kadınlarla ve çocuklarla ilgili planlar maddeleştirilmiş, nasıl olacak bu iş. Anne olmayan kadınların durumu...
Söylediklerinize katılıyorum. Çetrefilli bir meseledir bu. Ama biz şunu belki de eskisinden daha cesaretle söylüyoruz, vurgulamak istiyorum, sonuçta emek hareketi ve işçi sınıfının hareketi ve onun örgütlü bir partisi olduğunu söyleyen Emeğin Partisi de bir gelişme süreci içindedir. Kadınlara yönelik politikalarımızda giderek yenilendiğimizi ve geliştiğimizi ve buna ihtiyacımız olduğunu düşünüyoruz. Dün en iyisini söyledik bugün de aynısını söylüyoruz diye bir fikrimiz yok ve bunun doğru olmadığını da düşünüyoruz. Şimdi şuna katılıyorum, erkek işçiyle kadın işçinin durumu kesinlikle aynı değil. Orada kadın işçinin durumunun değiştirilmesi ve kadının güçlendirilmesine ve kendisi için mücadele etmesinin cesaretlendirilmeye ihtiyacı var kesinlikle. Partimizin kadın işçiye ve emekçi kadınlara da bakışı böyle. Giderek bu noktada daha fazla geliştiğimizi de düşünüyorum
Bugün herkes kadın mücadelesinin önemini fark etmiş durumda ama biz yıllardır mücadeleyi bölüyor muamelesi gördük. Halbuki bizim de bir devrim ütopyamız var. Feminizm görüyoruz ki bir nebze de olsa kavramlarını meşru hale getirebilmiş. Hatta yer yer bizim kavramlarımızı sahiplenilir kılmış sosyalistler tarafından da. Buna katılıyorum. Yabana atılmayacak çabalar olduğuna da inanıyorum. Ama burada daha çok çabaya ihtiyacımız var. Şöyle bir bölünme ortaya çıktığına inanıyorum. Sanki feminist hareket sadece kadının özel alanda gördüğü şiddet, tecavüz ve oradaki sömürüsüyle ilgilenir. Sosyalist hareket de sadece kadının kamusal alandaki emeğinin sömürüsüyle ilgilenir gibi bir durum ortaya çıkmış. Bu ikisi de doğru ve birleşebilir. Çünkü ikisi de kadının durumu. Bunları birleştirmemiz ve buradan top yekûn buna karşı çıkmamız ve gücümüzü birleştirmemiz gerekir. Ama bunda örgütler ve hareketler bakımından gösterilen zaafların payının büyük olduğunu düşünüyorum.

TCK'yla ilgili kampanya yaparken yanımızda bir tek sol örgütü görmedik. Ya da hiçbir sol örgüt TCK değişikliğini gündemine almadı.
Doğrudur. Ama tam öyle değil kamuoyuna yansıyan kısmı böyle olmuştur. Bizim, özellikle de Türkiye'de çok fırın ekmek yememiz gerektiğini düşünüyorum. Bu konuda partilerin de iddialarına uygun bir tutumu da henüz gösteremediklerini kabul etmeleri gerektiğini düşünüyorum. Yapacak çok işimiz var. Bazen ağaca bakmaktan ormanı göremiyoruz. Bazen de ormana bakmaktan ağacı kaçırıyoruz. Bunun bir beceri işi olduğunu düşünüyorum ama bu konudaki has-

sasiyetin giderek arttığına inanıyorum. Bağcılar'da bir kadın çalışmasına katılıyorum. Orada kadınlar bir kültür evi ihtiyacı hissettiler ve oradaki arkadaşlarımız buna yardımcı olmaya girişti̇ler. Kimleri ev kadını kimleri işçi kadın. Orda bazı kadınlar hiç beklenmeyecek kadar, yani işte politik kadınlar değiller ve işi çok sahiplenen bir çalışma oldu. Orada öne de çıkan bir kadın vardı. Evinde ciddi sorunlar yaşıyor bu kadın. Önceleri bunu paylaşmadı bizimle. Ne zaman biraz kendini güçlü hissetti, evde kocası tarafından tecavüze uğradığını söyledi. Travmatik bir durum ve buna itiraz etmemiş. Evin dışına çıktığı ve başka kadınlarla bir araya gelip kendini güçlü hissetmeye başladığında kocasına "hayır" dediğini anlattı. Kendisi de bunu, "Ben yalnız olmadığımı, başkaları için de bir şeyler yapabileceğimi, benim gibi başka kadınların da olduğunu gördüğümde, evin dışına çıktığımda kocama hayır diyebildim," diyerek anlattı.

Yeri geldi artık galiba, feminizmle ilgili ne düşünüyorsunuz?

Şu anda İ.Ü. Kadın Araştırmaları bölümünde yüksek lisans yapıyorum. Yani feminizmi akademik düzeyde de öğrenmeye çalışıyorum. Bir tane feminizm olmadığını biliyorum. Hangi feminizmi soruyorsunuz diye sorabilirim size. Üstelik son on beş yıldır bu konuda da birçok tartışma yürüyor.

Şöyle diyelim, kadınların ev içi emeğinden bir artık değer elde edildiğini ve kadının özel alandaki sömürüsü ve yaşadıklarının kapitalizmle de yer yer iç içe geçmiş olan erkek sömürüsünün yıkılmasıyla son bulacağını düşünen ve bunun için çaba gösteren devrimci bir ideoloji olan feminizmi sorayım o zaman?

Kadınların kurtuluşu mücadelesinde feminist hareketin önemli bir bileşen olduğunu düşünüyorum. Ama kadın ve erkek olarak ayrı bir sınıf olduğunu düşünmüyorum. Partim de öyle görmüyor. Sınıf meselesi olarak bakmıyoruz. Ama kadınla erkek arasında çok temel bir çelişki var. O çelişkinin kapitalist sistemden ve toplumun sınıflara bölünmüş olmasından kaynaklandığını ve kadını ve erkeği cins olarak karşı karşıya getiren nedenin bu erkek egemen ve bugün içinde bulunduğumuz kapitalist sistem olduğunu düşünüyoruz.

Programınızda kadınlarla ilgili maddeler çok yetersiz ve şimdi size görmezden mi geliyorsunuz diyemiyorum ama neden böyle?

(gülüyor) Partilerin programları durağan değildir. Partimizin sürekli bir yenilenme ve gelişme içinde olduğunu, olması gerektiğini düşünüyoruz. Partilerin programları ilk başta olduğu gibi kalmayacaktır. Partimizin programı da o anlamda gelişime ve değişmeye açık bir programdır. Örneğin partimizin bir merkezi kadın bürosu var. İkinci kongrede oluşturuldu. Bu değişiklik ve gelişmedir. Bizim daha önce merkezi bir kadın büromuz yoktu. Kadınlara yönelik özel çalışmayı esas alan ve özel kadın politikaları oluşturmayı hedefleyen bir organdır bu. Bence bu belki bir sonraki kongrede partimizin programında da kadınlara yönelik daha gelişmiş bir programı hedefleyen de bir çalışmadır. Katılıyorum, eksiktir.

Parti içinde cinsiyetinizden dolayı sıkıntı yaşamıyor musunuz hiç? Hangi sol grupla konuşsam bu konuda güllük gülistanlık bir hava çıkıyor.

Yok. Tabii güllük gülistanlık değil. Hayatta hiçbir şey öyle değil ki. Parti hayatına canlı bir şey olarak bakıyoruz. O da hayatın ve bu toplumun bir parçası ve partimizde de toplumda yaşanan şeylerin izdüşümlerini, yansımalarını görüyoruz elbette. Ben bunun hayatın diyalektiği içinde yaşanması gereken bir şey olması gerektiğini düşünüyorum. Ama emek hareketi de çok gelişkin değil. Öyle olsa belki de çok daha fazla sayıda kadından bahsedeceğiz ve belki de başka türlü tartışacağız.

Kadının evde ürettiği piyasada değer üreten emeğini nasıl tanımlıyorsunuz?

Bu tartışmalı biraz da. Yeniden üretim sürecine katkıda bulunan emek diye tanımlayalım. Öyle diyelim.

Partide kadın kolları yok değil mi? Bundan sonra neler yapmayı düşünüyorsunuz?

Merkezi bir kadın büromuz var. Büro olarak belirlediğimiz yerlerde kadın çalışması yapıyoruz. Fabrika ve mahallelerdeki işçi kadınları ve ev kadınlarını esas alan bir çalışma. Kadınları gruplar olarak bir araya getiren ve kadın grupları olarak tanımladığımız bir çalışma. Parti örgütlenmesi içinde sorumlu arkadaşlarımız var bu çalışmalarda. Onlar sonra merkezde toplanıyor.

Çalışmanın yöntem ve içeriği ne?

Daha çok kadınların talepleri üzerinden yürütüyoruz bu çalışmaları. Bir mahallede bir araya gelindi diyelim. Orada onlar için en can yakan, en temel talep neyse onun etrafında birleştirmeye çalışıyoruz. Bunu yaparken de sadece o sorunla sınırlı kalan değil, bir de "kadınlar neden

eziliyorlar, bu bizim kaderimiz mi, nasıl değişir'e dair çalışmamız oluyor. **Öncelikle kadınları** bir araya getirmek, **getirirken de durumu** — neden kaynaklandığının **farkına varmalarına** yardımcı olma. Böyle özetleyebiliriz

Varsayalım sığınma evi istediler...

Tabii ki. Bizim kültür evi, kadın kültür **evi gib** gerçekleşmiş kurumlar da var mahallelerde Oradaki çalışmalardan kadınlardan **geldi bu talep**. Biz de buna yardım eden, cesaretlendiren kolaylaştıran bir tarz sunmaya çalışıyoruz. Sığınma evi, tabii ki. Buna karşı değiliz kesinlikle

Karma bir örgütte çalışma yapıyorsunuz. Gelecekteki dünyayı erkeklerle birlikte inşa edeceğiniz fikrinden yola çıkarsak erkekeleri de eğitmeniz gerekmiyor mu?

Kadınların bağımsız örgütlenmelerine karşı değiliz. Bir politik partide beraber örgütlenmeyi savunuyoruz ama kadınların bağımsız örgütlenmesini de savunuyoruz ve teşvik etmeye çalışıyoruz. Sözünü ettiğimiz dernek faaliyetleri gibi. Kadınlar kendi bağımsız örgütlerini kurmalıdır. Ama iktidar perspektifi olan politik bir partide beraber örgütlenmeyi savunuyoruz. Eğitim her zaman marksistlerin gündeminde olan bir şeydir. Sonuçta bize de vahiy inmeyecek gökten. Kadın meselesi bakımından da elbette ciddi bir eğitim sorunu vardır. Ama bu eğitimi şöyle algılamıyoruz. Yani toplayalım bir yere, bir seminer verelim. Ben bunun günlük, her günkü faaliyet içinde olabilecek bir şey olduğuna inanıyorum. Yani orada, onları karşımıza alalım, anlatalım, eğitelim değil.

Günlük pratik içindeyken süren tartışma elbette öğretici. Ama kadınların ezildiğini düşünme ve bunun bilgisine sahip olma açısından baktığımızda; marksizmin ya da sendikal faaliyet nasıl yapılırın eğitimi oluyor, bilgilendirme toplantıları yapılıyor, bunları nasılsa günlük pratiklerde anlatırız denmiyor mesela...

Evet doğru. Buna karşı, alternatif bir şey olarak söylemedim. Öyle çalışmalarımız var. Merkezi kadın büromuzun yapacağı çalışmaların önemli bir yanı da bu. Biz bunu karma da yapıyoruz. Öncelikle kadınlara dönük yapıyoruz ama karma da yapıyoruz.

Erkeklerden ilgi var mı bari bu çalışmalara?

Şimdi şöyle bir şey söyleyeyim. Sonuçta pürü pak değil kimse. Toplumun bütün kalıntılarını üzerimizde taşıyoruz. Her gün buna karşı mücadele etsek de. Yüzlerce yıllık erkek egemen dünyanın erkekler üzerindeki izleri bakımından düşünürsen bu hiç kolay bir şey değil. İstikrarlı ve sabırlı bir işi de gerektiriyor. Kolay değil elbette. Zaman zaman mavra konusu oluyorsunuz. Zaman zaman nükteli şeylerle karşılaşıyorsunuz. Ama bence bunlar yıldırıcı değil bizler için.

Kota uyguluyor musunuz kadınlara?

Hayır. Onun bir çözüm olduğunu düşünmüyoruz. Çalışma tarzımız açısından gereklilik olarak görmüyoruz.

ESP Sözcüsü Ayşe Yılmaz:

hiçbir erkek yoldaşımıza düşman değiliz...

KADIN kurtuluşuna dair düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz?
ESP olarak biz kadınların köleliğinin özel mülkiyetle ortaya çıktığını düşünüyoruz. Bunun yok olmasıyla büyük adımların atılacağını, ama gerçek anlamıyla kurtuluşun sınıfsız toplumda gerçekleşeceğini söylüyoruz. Yani insanlar arasında çelişkinin yok olduğu, insan doğanın arasında çelişkinin olduğu bir dünyada gerçek kurtuluşun olacağını düşünüyoruz. Ancak, binlerce yıldır erkek egemen anlayışın şekillendirdiği kafalar, kültürler, üst yapı kurumları var. Bunların giderilmesi için de hem verili toplum içinde hem de ara aşama dediğimiz sosyalizm içerisinde de kadınların özgün mücadele geliştirmesi gerektiğini savunuyoruz. Çünkü sınıfsal ve ulusal baskının, sömürünün ortadan kaldırılmasının kadının cins olarak özgürlüğünü bütün olarak getireceğini düşünmüyoruz. Onun için de mücadele edilmesi gerektiğini savunuyoruz. Bizim varolduğumuzdan beri bütün şiarlarımızda cinsel, sınıfsal ve ulusal baskıya karşı kadına değen bütün alanlarda mücadele sürdürdük. Kadının özgün, kendinden kaynaklı sorunlarının üstüne gitmesi, kendisinin değişip dönüşmesi ve örgütlü mücadele etmesinden yanayız.

Kadınları sömürenler kim? Sadece kapitalizm mi?
Binlerce yıl dedim. Kapitalizmin gelişimi binlerce yıl değildir. Kadının sömürüsünü kapitalizmle sınırlamıyorum. Artık değerle birlikte kadının köle olması ilkel köleci topluma dek uzanır. Toplum biçimleri değişti ancak kadınların durumu değişmedi. Çünkü kadın o erkeğin mirasını bırakacağı çocuğunu doğurmalıdır. Onun için, üretim araçları da erkeğin elinde olunca kadını da bir araç olarak değerlendirip eve hapsetti.

Evdeki emeği nasıl değerlendiriyorsunuz peki?
Kadın evde ücretsiz köledir. Ancak bunu tek başına bir işçinin ya da bir erkeğin belirlediği koşullar olarak düşünmüyoruz. Sürekli sömürü biçimleri değişse de kadının durumu hep aynı olmuştur. Kamburun üstüne kambur eklenmiştir. Kadın fabrikalarda, bürolarda çalışmaya başlamıştır ama ev içindeki "vazifeleri" değişmemiştir. Bu da bir sömürü aracıdır. Ben bunu reddetmiyorum.

ESP'de pozitif ayrımcılık uygulanıyor mu?
Pozitif ayrımcılık değildir kesinlikle. Öyle algılamamak gerekir. Kadınların üçte birinin sömürü alanında yaşadığı bilincinde olmasıyla, kurtuluşunu nerede gördüğüyle birlikte ilintili olarak algılıyoruz. Bundan da öte seçim profilimizde genel seçimlerde dokuz ESP milletvekili adayından beşi kadındı. Yerel seçimlerde on üç ilde yirmi üç adaydan on biri erkek, on ikisi kadındı. Kadın gerçekten özgürleştiğini nerede hissederse, pozitif ayrımcılığı kabul etmekle birlikte, buna ihtiyaç duyulmadan rahatlıkla kadınlar kendilerini bir yerlerde ifade edebiliyorlar. Gerçekten önüne set çekilmediğinde, önü kapalı olmadığında kadınlar özgürce mücadelesini sürdürebiliyorlar. Sosyalizmde bazı yanlış anlayışlar var. Sosyalizmde kadın kurtulacak deniyor. Hayır. Sosyalizmde kadınlar devasa boyutlarda adımlar atacak.

Verili toplumda, belirlenmiş toplumsal cinsiyet rolleriyle yaşamış, kadın ve erkeklerin çıktığı yolda her şey çözülmüş durumda mı sizde?
Bugünkü toplumsal durumun ve değişimlerin yeterli olmadığının farkındayız. Sömürüye dayalı bugünkü toplumda sosyalistlerin de eşit ilişkiler kurduğunu söylemek doğru olmaz. Ancak biz 1990'dan beri kendimizi değiştirirken yanı başımızdaki insanları da değiştirip dönüştürme görevimiz olduğunu biliyoruz. Hiçbir erkek yoldaşımıza düşman değiliz. Aynı sınıfsal temelde, aynı koşullarda mücadele veriyoruz. Tek başına değişip dönüşmek mümkün değil. Yaratacağımız dünyayı yanımızdaki erkek ve kadın işçilerle kuracağız.

Aile içi şiddetten ölen kadın sayısı, savaşlarda ölen insan sayısından fazla fakat... Aile içi şiddet meselesini sistem meselesi deyip soyut bir problemmiş gibi uygulayıcılarından yani erkeklerden bağımsız bir şey gibi algılanması sanki durumu örtbas ediyor gibi...
Şiddete karşı kampanyada feminist arkadaşlar aile içi şiddete yoğunlaştılar. Bizim bu konuyu görmezden geldiğimiz gibi bir durum söz konusu değildi. Bir de bu konuda biraz farklı düşünüyoruz. Erkeğin kadına uyguladığı şiddeti onaylamak ya da kabul görür hale getirmek mümkün değil. Ancak şu istemde farklı bir şekilleniş var ki her şeyin merkezinde rantın olmasından kaynaklı, örneğin bir savcı kalkıp da karnından sıpayı sırtından sopayı eksik etmeyeceksin diyebiliyorsa, bunun şekillendiği toplumsal sistem bu haldeyse buna karşı mücadele etmek gerekir.

Bu sistemin sürdürücüsü erkekler ama...
Tabii ertelememek gerekir. Kadının kurtuluşu nasılsa sosyalizmde olacaktır dememek lazım. Belki 80 öncesi biz de öyle düşünüyorduk. Demokratik kadın hareketinin varolmasının sorgulamasını yaşamadan önce kadınlar nasılsa sosyalizmde kurtulacaklar gibi ertelemeci yanlış fikirlerimiz vardı bizim de ama 80'lerden sonra demokratik kadın hareketinin gelişmesi, kadının özgürleşmek için mücadeleye katılması alanında gelişme kat ettik.

Her dönemde farklı grupların farklı etkinlik ve eylem biçimleri olmuştur. Feministler bir sokak eylemi yaparken de şiddete ya da başka bir şeye karşı yanlarında hiç sosyalist kadınların olmadığı da oldu...
Feminist hareketin bir demokrasi özlemi ve istemi vardır.

Aynı zamanda devrim istemi ve çabası da...
Tabii çevrelere göre değişir bu. Kadının içindeki devrimdir bir istediği de belki ama yine de demokrasi özlemi de.

İçindeki devrimin dışında toplumsal bir alt üst oluştu kastettiğim.
İsteyen gruplar var. Doğru haklısınız. Kesinlikle

demokrasi ve özgürlükler mücadelesinin de bir bileşenidir feminist hareket.

Aynı zamanda eşitlik ve adalet mücadelesi...
Elbette bu açıdan kesinlikle önemserim ve bir değeri vardır mücadele süreci içerisinde. Ancak eşitlik, özgürlük ve kardeşlik mücadelesinde kadın hareketinin biraz daha büyümesi gerekiyor. Bizler biraz daha özgürlük alanlarında kanat çırpmışlar olarak değil de daha çok buna ihtiyacı olan diye tanımlanan işçi, emekçi, sıradan Ayşe'lerin Fatma'ların onların bilinçlenmesi gerekir. Bunun için, çeşitli olanaklar yaratılabilir. Sadece 8 Mart'tan 8 Mart'a bir arada olarak kadınların özgürleşmesi mümkün değil. Bu bir özeleştiri olarak da algılanabilir. Gerçi hemen öz savunmaya geçebilirim. Bizler de çeşitli kampanyalar örgütledik. Cumartesi annelerinden tutun da cinsel taciz tecavüzüne karşı kurultaya kadar. Bir sürü kampanyayı kendimiz açısından sıralayabiliriz. Ama bu söylediğim o değil. Mücadeleyi bir güne sınırlamak kadınları kurtarmıyor.

Sosyalist gruplarda kadınlar çocuklarından kocasından dolayı içinde muamelesi, eş ve anne olmalarından dolayı bir kimlik verme gibi anneliğin de biraz yüceltildiği bir şey yok mu?
Annelik üzerinden politika yapma konusunda an gelir yapılır bu da doğrudur diye düşünüyorum. Çünkü annelerin evlatları kaçırıldı, kaybedildi. Anneliğin yüceltisi olarak algılamamak gerekir. Belki de böylesi bir yanından ötürü o insan mücadeleye katılmış oluyor. Emine Ocak'ı örnek verebilirim. Oğlu Hasan Ocak kaçırıldıktan sonra yetmiş yaşında sıradan bir Kürt kadını iken oğlunun peşine düştükten sonra bir nitel değişim yaşadı.

Toplantılarda falan kadınların bir sıkıntısı oluyor mu yani fiili olarak erkeklerin daha kolay konuşması kadınların önünde engel oluşturuyor mu?
Kendimden örnek vereyim. On sekiz yaşıma kadar adımı söylediğimde burnundan ter akan biriydim. Şu an kitlelerin karşısına çıkıp yapmam gerekenleri yapabiliyorum. Bu bir süreçtir. Ancak bizim gerek iç gerekse başka gruplarla yaptığımız bütün toplantılarda, böyle sıkıntılarımız olmuyor. Bizim aramıza yeni gelen bir kadının böyle şeyler olsa bile bizde birçok alanda kadın var bu da büyük bir rahatlık sağlıyor. Kendi yaşam deneylerimizi aktardığımızda o rahatlığı görebiliyoruz. Şu ana kadar yaşadığımız toplantılarda bir kadın arkadaşımız, "A ben bunu söylersem ayıp olur mu?" gibi bir şey hissetmedi. Eğer biz bunu hissedersek hemen müdahalede bulunuruz zaten. Bu konuda önümüzün kesildiği ya da bir erkek yoldaşımız tarafından bir engellenmeyle karşılaşmadık. Yapılırsa da eleştiririz ve o davranışı mahkûm ederiz.

ESP'de sosyalist feminist var mı?
Yok ama olabilir tabii. Bizim anti emperyalist demokratik devrim diye tanımladığımız süreç konusunda aynı düşünüyorsak niye olmasın. Biz bazen espri yaparız hatta, bazı şeylere bazen feminen yaklaşmak lazım değiştirmek için diye ama bu espri tabii.

erkeklik daha mı bi solcu?

Hazırlayan

Biz de, erkekler de, solcu olduğumuzda, yada hiç olmazsa politikayla ilgilenmeye başladığımızda, en azından "sol çevreye uymak" için bazı değişiklikler geçiriyoruz. Peki hepimiz bu süreçten aynı şekilde mi geçiyoruz?

YAKIN bir kız arkadaşım anlatmıştı. Eskiden (ki on yaşında olduğu zamanlara denk geliyor) Spice Girls gibi dans etmek isteyen, annesinin makyaj malzemelerine meraklı, Tarkan seven, kayda değer bir Barbi geçmişi olan biriyken, büyüdükçe, biraz da solcu abisinden etkilenerek politikayla ilgileniyor ve dinlediği müzik, giyimi, zevki falan değişiyor. Belki hepimiz böyle değiliz, ama şahsen benim de bir pembe tonları skalası olarak gezdiğim günlerim hafızamda. Şu anda tüylerimi diken diken eden kız çocuğu sesimle şımardığım yıllar da eminim yakınlarımın hafızasına kazılı duruyordur. Bunları neden mi anlatıyorum? Geliyorum şimdi oraya... Bizler büyüdüğümüzde ve sol politikayla ilgilenmek istediğimizi fark ettiğimiz de, küçük birer kızkenki hallerimizi ve olacağımız genç kız halini mümkün olduğunca reddettik. Zira ciddiye alınmanın tek yolu buydu. Ancak benzer siyaset izlediğimiz erkek arkadaşlara bakınca, nedense aynı "hassasiyete" rastlamak mümkün değil. "İronik" sloganlar (savaşın savaşın bok war bok war, hop hop devlet top devlet vs.) vesilesiyle küfür etmek iyi bir örnek mesela. Futbolla ilgilenmek, takım tutmak, (daha önceki yazılarımı okuyanlar beni ikiyüzlü bulacaklar) futbol oynamak, futbolu sevmeyeni sevmemek, futbol tartışmak... Tartışmalarda, ancak küçük bir çocuğun yapacağı veya yapınca hoş görülebileceği kadar küstahlaşmak, sinirlenmek ve hakarete başvurmak... Gey erkekleri küçümsemek, kadınları küçümsemek, televizyonda feminen şarkıcı görünce kıkırdamak... Delikanlılığın kitabının içeriği üzerine tahminde bulunmak... Oğlan çocuğu gibi davranmak... Solun, bütün bunlarla halkı (ki kim bu insanlar biz değilsek) anlayıp ona yaklaşabileceği iddia ediliyor. Ancak halkı böyle tanımlamak, açıkçası bana büyük basının çoğunluk ya da"sokaktaki adam" tanımlamasını hatırlatıyor. Basın bize çoğunluk diye ne gösterir? Beyaz, orta sınıf, erkek, heteroseksüel, muhtemel evli... Peki sol bize halk diye neyi gösteriyor? Erkek, genç ve hatta öğrenci, futbol seven, bira seven, heteroseksüel, küfreden, LeMaN karakterleri gibi konuşan... Oysa hepimiz biliyoruz ki, halk bu değildir. En azından yarısı kadındır ve ev işinden anlar, romantik hikâyeler ilgisini çeker, eşcinselse bile farkında değildir ya da gizlemek zorundadır, küfür sevmez, şiddet sevmez (zaten kocası onun yerine sever), içki içen adam sevmez, futbol sevmez... Bizler solcu olduğumuzda geçmişimizde bize dayatılan ve bizim de kabul ettiğimiz kadın rolüyle hesaplaştık (mesela çoğumuz sadece pantolon giyiyoruz.). Ancak, sıklıkla, bazı örgütlerdeki bizimle aynı yaş grubundan erkek arkadaşlar hiçbir değişiklik geçirmeden, kendilerine dayatılan erkek rolüyle ve bahşedilen egemenlikle hesaplaşmadan politikayla ilgilenmeye başladı. Bence şaşırtıcı olan, bu arkadaşlarımızın böyle davranarak kendilerini daha özgürlükçü görmeleri. Oysa, içinde bulundukları halkın kabul ettiği ahlaki kuralları benimseyen, küfür etmeyen, çalışkan olan, çalışan, "temiz yüzlü" solcuların olduğu gruplar sekterlikle suçlanıyor. Takip eden veya içinde olanlar bilir, kendilerini özgürlükçü olarak tanımlayan bu arkadaşlar sekterlik kokusu aldılar mı, sarımsak görmüş vampir hareketleri yapıyorlar. "Klasik, kendini sınırlara hapsetmiş solcu olmak, tıpkı o 80'lerdeki bir takım dinozorlar" gibi olmayı eleştirmek, muhalefetin bir kanadında, belki genelleme yapılacak kadar değil ama, üzerine yorum yazılacak kadar yaygın. Aynı gruplar kendilerini feminizme de sekter solculara göre daha yakın hissedebiliyorlar.Açık konuşmak gerekirse, demin bahsettiğim kız arkadaşım, ben ve benzer durumda olan diğer arkadaşlarım da pek haz etmiyoruz sekterlikten. Ve kendimizi özgürlükçü diye tarif edebiliriz. Bahsettiğim arkadaşlar sekterlik konusunda belki haksız da sayılmazlar ama onların sekterlikle suçladığı solcular bizim örgütlemek istediğimiz, bir kadına; örneğin fakir, bir işçiyle evli, çocuklu bir kadına daha yakın bir figür çiziyorlar. Erkek figürüyle o kadar da barışık değiller, en azından bir değişiklik geçiriyorlar.
Özellikle sol örgütlerin kadına bakışlarını eşelediğimiz bu Mayıs sayımızda, sol siyasete önem veren kadınlar açısından epey zorlayıcı olan bu durumu yazmak istedim. Yani biz kadınlık kimliğimizi reddederken, egemen cinsiyet olan erkeklerin bu konuda daha dikkatli davranması gerekmez mi? Yani bu erkeklik daha mı bi solcu?

DSİP'ten Funda ve Özden:

kadınların ezilmesinden erkeklerin çıkarı olmadığını düşünüyoruz...

Özden

DSİP'teki kadınlar olarak kadın kurtuluşu hakkında ne düşünüyorsunuz?

Özden: Somut olarak, yaşanan 8 Martlar özelinde konuşursak, ilk büyük 8 Mart 1996'ydı galiba, o günden itibaren bir tutum belirledik. Kadın özgürlüğü mücadelesine sınıf açısından bakan bir örgütlenme olduğumuz için erkek ve kadın işçilerle birlikte olacak diye düşünüyoruz. Ama diğer solun da ıskaladığını düşündüğüm bir şey var; feministler bizim düşman akımımız olamaz hiçbir zaman. Ben kendi adıma söyleyeyim, feminist değilim, sosyalist feminist olarak da tanımlamıyorum kendimi. Ama kadın örgütleri ve feministleri düşman akım olarak görenlere karşı tamamen feministlerin yanında yer alıyorum. Fiili olarak da yer almak gerektiğini düşünüyorum. Mesela 8 Mart'ta kadın örgütleri çağrı yapıyorsa ve sadece kadınlar yürüyecek diyorsa, ben kadın erkek birlikte yürünmeli diye düşünmeme rağmen oraya kadınlar olarak gitmek gerektiğini düşünüyorum. Aksinin ne kadın hareketine ne de dünyadaki herhangi bir harekete yaramayacağını düşünüyorum. Sol içinden tepkiler egemen sınıftan gelen tepkilerle çakışıyor diye düşünüyorum. 1917'den sonra Rusya'da kadınlara yapılan muamele çok normal karşılanıyordu. Bunun somut yansıması da kadın sorununu devrimden sonraya atmak. Böyle bir şey olamaz. Hiçbir şeyi devrimden sonraya atamazsın.

Funda: Feminist hareket Türk solunun geri kalanına oranla daha somut, gündelik yaşamda bir takım haklar kazanmak üzere adım atmaya çalışan bir hareket.

Sadece gündelik hayat değişiklikleriyle yetinmiyor, bir devrim, bir alt-üst oluş hedefliyoruz biz de...

Funda: Onun için yan yanaydık. Yöntemler farklı olabilir, tartışmanın arka gündemi farklı olabilir. Ama feminist harekete karşı tutum alırken Türk solunun kalan kısmı bunu es geçerek tutum alıyor. Somut bir hakkı, kazanımı elde etmek üzere adım atmıyor. Soyut ve propagandif ve yanlış, sekter ve aslında temelinde cinsiyetçi bir tutum alıyorlar. Onun için de tüm bu süreçleri tartışarak ve feminist hareketle birlikte tutum aldık.

Çok uzun süredir TCK konusunda bir kampanya sürüyor. Somut kazanımlar da oldu. O eylemlere slogan atmak için bile hiçbir sol grup gelmedi ama. Sosyalizmin biz kadınlara vaadi nedir peki?

Özden: Burada cevabın kilit noktası devrimi kimin yapacağı sorusunda gizli. Bence erkek ve kadın işçilerin birlikte yapacağı bir devrim olmalı. Bir partinin yukarıdan aşağı yapacağı bir devrim değil. Şimdi 1917'de ortak çamaşırhaneler önemli bir adımmış. Ama bugün hâlâ ona

saplanıp kalmak anlamsız geliyor bana. Ben bugünden her şeyi belirleyip gidemem. Bunların hepsini ilerlerken yapacağız. Söylediğim şey reformların birikip devrime yol açması da değil. Reformlar tabii ki önemli. Her kazanımda gücünü görürsün çünkü devrim anı ise başka bir şey. Her şey yıkılıyor. Egemen sınıfın bize dayattığı her şey yıkılmaya başlıyor. Bütün bunları kendin yapıyorsun, senin adına kimse yapmıyor. Sosyalizmin vaadi de şu; biz zenginliği paylaşmak istiyoruz. Yani kadınların ezilmesi de toplumun her kesiminin çıkarı değil. Benim erkek arkadaşımın ya da bir işçinin çıkarına değildir kadının az maaş alması. Devrim böyle bir şey. Yani ezilenlerin şöleni aslında. Vaat de şunlar şunlar olacak gibi bir şey yok aslında.

Devrimi sadece kapitalizmin yıkılması olarak düşünmüyorum. Patriyarkanın ortadan kaldırılmadığı bir devrim, daha farklı ama sömürü düzeninin sona ermediği bir dünyanın olması demek. Erkek yoldaşlarını da düşünürsek, patriyarkanın ve patriyarkal bütün göstergelerin de yıkılacağı bir devrim olacağına inancın var mı gerçekten?

Özden: Patriyarka demiyorum ben. Cinsiyetçilik toplumun her hücresinde var. Tabii bunun yıkılması çok zor. Bunun için günlük mücadele de olmalı. Ben erkek yoldaşlarımla da sürekli tartışıyorum. Mesela savaş karşıtı mücadelenin içinde her aşamada cinsiyetçilikle karşılaşıyoruz. Benim bütün yoldaşlarımın cinsiyetçilikten arınmış olduğunu söylemem bir hayal. Cinsiyetçilikle mücadele etmenin gerekliliği dışında tabii böyle bir devrimin olacağına inanıyorum.

Parti içinde durum ne, niçin kota uygulamıyorsunuz?

Özden: Kota uygulamıyoruz. Ama yönetici kadrolarımızın yüzde 50'sinden fazlası kadın. Hem merkezi düzeyde hem de bölgesel örgütlenmelerde. Pozitif ayrımcılığa çok önem veriyoruz. Toplantılarımızda kadınların konuşmacı olmasına çok özen gösteriyoruz. DSİP adına konuşulması gereken bir durum varsa kadınların yapmasını doğru buluyoruz. Tabii her zaman başarılı olamıyoruz. Mükemmel değiliz.

Çalışma yaptığınız yerlerde bir işçi kadınla bir işçi erkeğin problemlerinin farklı olduğunu siz de görüyorsunuzdur. İlk akla gelen işyerinde taciz mesela. Kadınlarla bu konularda ayrı toplantı, çalışma yapıyor musunuz? Bir işçi karı kocayı aynı toplantıya aldığınızda o kadın kocasından dert yanabilir mi? Kadının ezeni konumunda olan bir adamla aynı toplantıda bulunması durumu nasıl etkiliyor. Ortada bir de ev içi emek sömürüsü var...

Funda: Ayrı toplantı yapmıyoruz. Biz kadınların ezilmesinden erkeklerin bir çıkarı olduğunu düşünmüyoruz. Standart ve sürekli bir kadın örgütlenmemiz yok. Kadınlar ayrı toplantı yapsın, süreklileştirelim bunu, kadınlar sadece kadın sorunlarını konuşsun diye bir tavrımız yok.
Her türlü sorunumuzu bütün erkek yoldaşlarla tartışmakta zorluk çekmiyoruz. En kolayı yanı başımızdakini kazanmak. Toplumsal bölünmüşlüğü aşmak için buradan müdahaleye başlamak lazım.

Eviçi emekten hiç bahsetmiyorsunuz?

Özden: Bunu nasıl tartıştığına bağlı. Mesela bir 8 Mart'ta karma örgütlerden birinden bir erkek, "8 Mart'a kadınlarımızı yollayacağız," dedi. Bir de bunu sola karşı bir tartışmada söylüyor. Bunun üzerine tartıştık. Görüntü olarak birçok yerde kadın örgütlenmesi var ya da mitinge sadece kadınlarla geliyorlar ama öyle içselleştirmiş oluyorlar ki cinsiyetçiliği böyle şeyler söyleyebiliyorlar. Eşcinsel örgütlerle kadın örgütlerinin çok işbirliği yapması gerekiyor bence.

Peki ya kadın kurtuluşu?

Funda: Kadınların özgürleşmesi için dünyayı, maddi bir şeyi değiştirmek gerek. Yaşam koşullarını, toplumun örgütlenişini değiştirmek gerek. Bunu değiştirmeye başladığımızda özgürleşmenin önünü açmaya başlayacağız. Bu ikisi birbirinin önceli değil. Beraber yürüyecek şeyler. Devrime ertelememek yani. Sınıfsal yapıyı değiştirdiğimizde, kadınların özgürleşmesi için gerekli koşullar da oluşmuş olacak. Ama bu sadece başlangıç. Bu şimdi mümkün değil. Şimdi kazanımlar için mücadele etmek gerekiyor. Toplumsal örgütlenişin değişmesi için işçi sınıfının iktidarı ele alması gerekiyor.

Partide feminist kadınlar var mı?

Funda: Hayır kendimizi feminist, sosyalist feminist olarak tanımlamıyoruz. Feminizme düşmanlık değil bu. Marksizm'in nasıl çevreye önem vermediğini, yukarıdan olmadığını düşünmüyorsak cins körü olduğunu da düşünmüyoruz. Marksizm'in temelleri, kendisi ve eylemi, kadın özgürlüğü mücadelesinin önünü açabilecek en temel öncüllere sahip.

Demin arada kaynadı. Eviçi emekle ilgili ne düşünüyorsunuz?

Funda: Kadınların ezilmesinin nedeni kapitalizmin toplumu örgütlemesinde yatar. Sermayenin kârı arttırmak için **maliyeti düşük tutmaya** ihtiyacı var. En temel **maliyet de emek**. Bunun için de bir başka toplumsal örgütlenmeye yani çekirdek aileye ihtiyaç duyuyor. Kadının içinde durduğu bir yer var. İşçi nesillerinin üretilmesi için bir role sahip, bir de işçinin ertesi gün işe gidişine hazırlığını yapma rolü var.

Kadınların evde yaptığı her iş, çamaşır, bulaşık, çocuk bakımı... Bunların hepsinden erkekler yararlanıyor ve kapitalist emek piyasasında bir değeri var ama...

Funda: Tabii var. Ama emek sürecini bütün olarak değerlendirmek lazım. Bunun işlevi daha çok kâr elde etmek üzere bir değerlendirme. Kadını çekirdek aileye hapsetmezse erkek işçiye çamaşırhane için ekstra ücret ödemek zorunda. Bunun aksine gelişmeler oluyor sistem içinde ama sistemin bunu kendi içinde çözmesi olanaklı değil. Bu kısır döngüyü yıkmaya olanakları da mantığı da yetmez. Çekirdek aile kadın için hapishanedir.

Özden: Bu hafta sonu Marksizm toplantılarımız olacak. Konulardan biri kadın, diğeri de eşcinsellik. Eşcinseller bizim içimizde de var. Eşcinsellere siz kenarda tartışın demek değil de benimle ya da herhangi bir heteroseksüelle tartışmaları çok önemli. Bu tartışmalar hepimize cinsiyetçiliği tartışma ve sorgulama imkânı veriyor. Kadının konusunda da böyle. Bu uyarıları toplantılarda da yapmak çok önemli. Bazı toplantılarımızda somut deneyimlerden yola çıkarak tartışıyoruz.bu müdahale etmek ve yalnızlaştırmamak açısından önemli.

Eşcinseller, kadınlar kimi gruplarda tümde görmezden gelinirken kimi gruplarda ise bir nevi renk olarak görülüyorlar. Söyleminiz böyle bir risk barındırmıyor mu?

Patriyarka kadını eve sokmaya, okutmamaya, çalıştırmamaya iterken, kapitalizm ucuz emek gücü olarak çalıştırmaya çalışıyor. Ya da kolkola verip, kadını evden çıkarmadan fabrikaların işlerini eve verip, kadını ev işlerinden uzaklaştırmadan ucuza kapitalist piyasaya üretimde bulunmasını sağlayabiliyorlar. Söylediklerinde bir çelişki ortaya çıkmıyor mu?

Funda: Bir çelişki yok bunda. Kapitalizm dünyada egemen ve farklı yerlerde farklı görüntülere ve ihtiyaçları olabiliyor. Temel ihtiyacı kâr. O nedenle kadının duruşunun farklı olduğu yerler olabiliyor. Bunu değiştirecek en temel şey sınıf mücadelesi ve bunun içinde sürdürdüğümüz cinsiyetçiliğe karşı mücadele.

Başak

YETER ARTIK!

Derginin baskıya girmesine birkaç gün kala yine tüyler ürpertici bir cinayetle sarsıldık. Nuran Halitoğulları on dört yaşında önce tecavüze uğramış, tecavüzcüsünden kaçıp devlete sığınmış, ama ailesine teslim edilince de babası tarafından öldürülmüştü.

Fotoğraf: DİHA

NURAN her şeyden önce on dört yaşında bir çocuktu. Okumuyordu, kim bilir belki de okutulmamıştı. Ne de olsa kızların okumasına da lüzum yoktu. Aile de Van'dan göç etmişti, yoksuldu. Okumasına gerek olmayabilirdi ama çalışması gerekiyordu Nuran'ın. On yaşındayken bir terlik atölyesine işe konuldu Nuran. On dört yaşında yoksul bir kız çocuğunun hayalleri ne olursa onlara sahipti işte. Evde sürekli şiddet görüyor, bakkala bile annesiyle gönderiliyordu. Babası onu ne zaman dışarıda görse dövüyordu. Nuran'ın evde yaşadıklarına, gördüğü şiddete, gazetelere konuşan komşuları, arkadaşları, konuşmayan-konuşamayan yakınları da tanık. On dört yaşında bir çocuk dört gün boyunca tecavüze uğruyor, jandarmanın onu ailesine teslim etmekten başka yapacağı bir şey yok. Güldünya ağabeyleri tarafından öldürüleli iki ay olmadı daha. Gazeteler çarşaf çarşaf yazdılar, namus gerekçesiyle işlenen suçlar her yerde tartışılıyor ve hiçbir önlem alınmıyor. Söylenecek tek şey var; Nuran'ın ailesine teslim edilip öldürülmesinden, kadına yönelik şiddetin durdurulması için gerekli yasaları çıkarmayarak katillerin teşvik edilmesinden, kadın sığınmaevleri ve danışma merkezlerine bütçeden pay ayırmayarak kadınları çaresiz bir şekilde katillerinin eline bırakılmasından devlet ve hükümet tüm organlarıyla sorumludur. Nuran'ın ölümünü duyduğumuz andaki acıyı, öfkeyi, isyanı hiçbir kelimeyle ifade edemiyorum. Nuran'ın aile meclisi kararıyla babası tarafından telle boğularak öldürüldüğünü duyduğumuzda, ilk aklımıza gelen cenazesini katillerine bırakmamaktı. Bu kadarına hakları yoktu artık. Önce cenazeyi ailenin istemediğini duyduk. Morgun önüne gidip cenazeyi sahiplendiğimizi açıklamaya karar verdik. Bu arada katil "baba" televizyonlarda, gazetelerde, "namusumuzu temizledim," "kızım yalvardı ama dinlemedim," gibi açıklamalarda bulunuyordu. Cenazeyi almaya gittiğimizde ise karşılaştığımız manzara farklı oldu. Aile cenazeye sahip çıktığını, zaten bu cinayetin bir namus cinayeti olmadığını, babanın cinnet geçirdiğini söylüyordu. Yasal iki tane güvenceleri vardı sonuçta. TCK, erkeklerin kadınları öldürdüğü maddeyi nitelikli insan öldürme saymıyor, ağırlaştırıcı sebep uygulamıyor. Bu da erkekler için gayet yeterli bir teşvik. Eh cinnet geçirdiğinde de adam deliymiş, ne yaptığını bilmiyormuş deyip bu cinayetten ellerinin kanıyla sıyrılacaklar. Kadınların canı bu kadar ucuz değil. Ailenin cenazeyi sahiplenmesi de ayrı bir ikiyüzlülük. Birkaç kadın morga doğru yola çıktığımızda cenazenin aile tarafından kaçırıldığını öğrendik. Cenazenin Büyükçekmece Gölü yakınlarında bir mezarlığa götürüldüğünü öğrenince yola çıktık. Cenazeyi alan bir grup erkek ve aileden çok az kadın bizim gitmemizden pek de hoşnut olmadıklarını belirtmekten çekinmediler. Nuran'ın mezarı başında açıklama yapan aile hâlâ olayın bir namus cinayeti olmadığını baba ile kızı arasında yaşanan bir kavga sonucunda babanın cinnet geçirmesi üzerine olduğunu belirten bir basın açıklaması yaptı. Basına bizim yapmaya çalıştığımız açıklamalardaki namus cinayeti kavramlarına da müdahale etmeye ve ısrarla bizi ve basını mezarlıktan uzaklaştırmaya çalıştı. Gerek cenazede gördüklerimiz gerekse devletin namus veya töre gerekçesiyle işlenen cinayetlerde kadınlar aleyhine gösterdiği tutum, aile meclisiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin nasıl elele omuz omuza olduğunu bir kez daha gösterdi bize. Aile karar alıyor, baba, kardeş, amca oğlu öldürüyor, devlet yasalarıyla katilleri kadınlara karşı koruyor ve erkekleri teşvik ediyor. 30 Nisan günü kadına yönelik şiddete karşı kadınlar olarak Beyoğlu Tünel'den Galatasaray Postanesi'ne kadar yürüyerek "mezar değil sığınak istiyoruz" talebimizi dile getirdik. Yürüyüşümüz sırasında polisin slogan atmamamız konusunda gösterdiği sert tavrı da gösterdi ki kadınların öfkelerini dile getirmesine de kimsenin tahammülü yok. Galatasaray Postanesi'nden milletvekillerine ve TCK alt komisyon üyelerine çektiğimiz telgraflarla, mecliste bir an önce namus cinayetleri araştırma komisyonu kurulması gerektiğini, TCK'da kadınlar aleyhine maddelerin değiştirilmesi için gerekeni yapmaları doğrultusundaki taleplerimizi meclise ilettik. Aynı saatlerde mecliste pozitif ayrımcılık maddesinin tartışıldığını AKP'li milletvekillerinin de maddeye itiraz ettiklerini duyduk. Hatta bir AKP milletvekilinin pozitif ayrımcılığı radikal feministlerin talebi olarak yorumladığını, böyle bir maddenin anayasaya girmesinin feministleri meşru kılacağını belirtmesi taleplerimizi ne kadar sığ değerlendirdiklerinin de bir göstergesi oldu. Bizler öldürülüyoruz. Daha ötesi yok. On dört yaşında kız çocuğu olunca da, erkeklerle konuşunca da, yirmi yaşında sevdiğimiz biriyle olmak isteyince de, tecavüze uğrayınca da, boşanıp başka biriyle evlenmeye kalkınca da öldürülüyoruz. Yani erkeklere "itaatsizlik" edince. Yıllar önce Urfa'da öldürülen Sevda Gök'ün katili olan abisi, "itaat etmeyen bütün kızlara örnek olsun diye kent meydanında öldürdüm," demişti. İbret olsun diye yani.

Can güvenliğimizin olmadığı, yasal olarak gözardı edilmiş bir cins olarak, erkeklerin istediği gibi yaşamaya mahkûm ediliyoruz. Bu hayatı kabul etmemiz bekleniyor bizden. Hayır. Artık yeter. Bize dayatılan hayatı da, yasalarınızı da, erkek egemenliğini de kabul etmiyoruz, etmeyeceğiz. Sonuna kadar mücadele etmeye kararlıyız!

Gülfer Akkaya

Tecavüz girişimine polisin yanıtı:

Ne yani bu kadar mı?

Gizli eller vardır, kirli, murdar, statükocu, vahşi... Herşeyi ulu orta yapar bu gizli eller ancak görünmezler. İHD Bursa Şube yöneticisi ve Yeni Atılım Gazetesi çalışanı Burcu Gümüş işte bu kirli ellerin hedefiydi. Neyse ki amaçlarına ulaşamadılar.

ÖNCELİKLE geçmiş olsun. Daha evvelden polis takip ve tehditlerine maruz kalmışsın. Yaşadığın saldırıyı nasıl değerlendiriyorsun?
Kısa bir zaman önce yaşadığım saldırıya yönelik gösterdiği duyarlılıktan dolayı Pazartesi Dergisi'ne teşekkür etmek istiyorum. Ben İHD Bursa Şube yöneticisi ve aynı zamanda haftalık olarak yayınlanan Yeni Atılım Gazetesi'nin Bursa temsilcisiyim. 6 Nisan akşamı saat 21.00 sularında evime giderken, evimin neredeyse önunde diyebileceğim bir yerde 'kimliği belirsiz' bir kişinin tecavüz girişimine maruz kaldım. Muhalif kimliğimden dolayı defalarca gözaltına alındım. Özellikle son bir aydır polisler tarafından sürekli takip ediliyor, sözlü tacize uğruyordum. On kişiyle birlikte gözaltına alındığım 20 Mart günü götürulduğum karakolda diğer arkadaşlarımdan ayrı tutulmuş, "burası Bursa, başka yere benzemez! Ayağını denk al!" şeklinde tehdit edilmiştim. Ayrıca ziyaret ettiğim evler daha sonraları polisler tarafından da 'ziyaret edilip' ev sahipleri beni evlerine almamaları yönünde tehdit ediliyordu. Tüm bunlardan yola çıkarak her gün açık bir şekilde takip edilmeme rağmen saldırıya uğradığım gün polislerce takip edilmeyişim, üzerimde estirilen psikolojik terör bu saldırının bildik bir erkek saldırısı olmadığı konusunda ipuçları veriyor diyebilirim. Devletin özellikle NATO zirvesi ve 1 Mayıs öncesi ülke genelinde estirdiği kurum baskınları, gözaltı ve tutuklama terörünün bir parçasıydı yaşadığım.

Saldırgan yakalanabildi mi?
Saldırgan yakalanmadı. Tecavüz girişimi saldırısının yukarıda ifade ettiğim gibi polisin kendisi olmasa da bizzat onların yönlendirdiği ya da onların kontrolünde olan biri tarafından yapıldığını düşünüyorum. Yaşadığım saldırıdan birkaç gün sonra zorla arabaya bindirilerek kaçırılan bir arkadaşımıza "Burcu'ya saldıranı buldunuz mu? Bulursanız ne yapacaksınız?" şeklindeki sorular da bu saldırının hangi merkezlerden yapıldığını gösteriyor. Dolayısıyla saldırganın yakalanıp yakalanmaması gibi bir durumdan bahsedemeyiz.

Saldırının sosyalist kimliğine yönelik olduğunu mu düşünüyorsun?
Tabii ki evet. Benim gibi cinsel, ulusal ve sınıfsal sömürüye karşı kendi kurtuluşunu örgütleme mücadelesi yürüten ve özgürlük isteyen kadınlar her zaman bu tür saldırıların hedefi haline gelmiştir. Dönemin özgün yanlarını göz önüne aldığımızda düşünen, sorgulayan, bu sistemin çürümüşlüğüne kafa tutan ve sömürü çarklarında öğütülmeye isyan eden, muhalif kimlikli kadınlara benim şahsımda verilmek istenen bir gözdağıydı bu.

İfadenin alınması için gittiğin karakolda yaşadıklarını polislere anlatmışsın. Onlar da dönüp "yani bu kadar mı?" diye sormuşlar. Belli ki başından geçenleri "senin gibi bir kadına" az bulmuşlar. Tepkin ne oldu?
Saldırı sonrası 'ifadem alınmak üzere' Ertuğrulgazi Polis Karakolu'na götürüldüm. Olayı aktardığım polis gayet pişkin bir ifadeyle "Ne yani, bu kadar mıydı?" dedi. Ben de "Evet bu kadar! Saldırganı bulup, yakalamanız için ille de tecavüze mi uğramam lazımdı?" diye bağırarak yanıt verdim. Sustu, cevap veremedi. Karakolda tutulduğum süre boyunca olaydan çok benim sosyalist kimliğime dönük sorular soruldu. Odaya dolışan Terörle Mücadele Şubesi, Güvenlik Şube, Emniyet Müdür Yardımcısı, onlarca kişi beni sorguya tabi tuttular. Polis elinden geldiğince bana değil, saldırgana destek oldu. Zaten bu ülkede polisin bu yaklaşımı yabancısı olmadığımız bir durum.

Son dönemlerde kaçırmalar, tacizler, tehditler yeniden arttı. Gülbahar Gündüz, Afife Mintaş, Derya Aksakallı, sen ve son olarak Avusturyalı Aliyah Elisabeth Brunner bunlardan bazıları. Bu tabloyu nasıl okuyorsun?
Gülbahar, Afife, Derya, Elizabeth, yakın bir zamanda Adana'da gözaltına alınarak tutuklanan ESP'li Songül Yurtsever ve belki de bu gazete yayına hazırlandığı sırada sayısız kadın tacız, tecavüz, gözaltı ve tutuklama saldırısıyla yüz yüze kalacak. Sömürü devam ettikçe, buna karşı gelenler de paylarına düşeni almaya devam edecek.

Bu olay seni nasıl etkiledi?
Fiziksel olarak çok yoğun darbeler aldım. Saldırganla yaklaşık yırmi dakika boğuştuk. Boyun bölgemde şişlikler oluştu, boynum tutuldu. Kanamam zaten vardı, bacak aralarıma birçok tekme yediğim için kanamam günlerce devam etti. Bu tür saldırıları hep okuyor ya da dinliyordum. Hiçbir muhalif kadın bu türlu saldırıların yabancısı değildir. Yaşadığım onlarca gözaltı sürecinde bunun gibi şiddetli olmasa da hemen hemen aynı muamelelere maruz kalmıştım. Bundan dolayı psikolojik olarak etkilendiğim bir durum değildi.

Eklemek istediğin başka bir şey var mı?
Buradan dergiiniz aracılığıyla eşitlik ve özgürlük için mücadele eden tüm kadınlara seslenmek istiyorum: Başta devlet kaynaklı şiddet olmak üzere cinsel ve siyasi kimliğimize yönelik her türlü saldırıya karşı tek ses, tek yürek olalım. Sessiz ve seyirci kalmayın. Onurumuz ve özgürlüğümüz için mücadele etmekten başka bir seçeneğimiz yok! Teşekkür ederim. İyi çalışmalar diliyorum.

Nilgun

kimsesizler mezarlığına yolculuk

Kimsesizler mezarlığına yolculuk Mart ayı içinde ülkemizde işlenen ve ne yazık ki her geçen gün yenilerini öğrendiğimiz namus cinayetlerini protesto etmiş, 'Kutlayacak 8 Mart'ımız yok' demiştik. Ancak, Türkiye'nin her yerindeki kadın örgütlerinin protestoları ve yetkilileri konuya duyarlı olmaya çağırmalarına rağmen, cinayetlerin sonu gelmiyor, kadınların bedenlerine yönelik saldırılar devam ediyor.

TELYA ZAMAN'ın trajedisini ilk olarak Özgür Gündem Gazetesi'nde yer alan ('Töre' gerekçesiyle cesedi almıyorlar) başlıklı haberden öğrendik. Haberin girişi, "Av tüfeği ile intihar ederek yaşamına son veren Telya Zaman'ın cenazesi, kocasından boşandığı ve barlarda konsomatris olarak çalıştığı gerekçesiyle ikı haftadır Antalya Devlet hastanesi morgunda beklıyor. Ailesi tarafından 'töre' gerekçesiyle sahıplenılmeyen cenaze, kımsesizler mezarlığına defnedilecek..." ifadeleriyle başlıyordu. Bır arkadaşın önerısıyle, Antalya Kadın Danışma Merkezi olarak Telya'nın cenazesını kaldırma kararı aldık. Sonuç olarak daha önceden hıç bilmedığımız bır burokratık işlemler dızısının ardından, Antalya Buyukşehır Belediyesi'nin de desteğini alarak, Telya'nın cenazesini morgdan aldık ve kent mezarlığına göturduk. Bu arada morgun önünde yaptığımız basın açıklamasında, "Yaşarken acılarına ortak olup ona destek veremedik, bu nedenle uzgunuz, ama hıç olmazsa onun kimsesız olmadığını duyurmak ıstıyoruz." dedik. Mezarlıkta erkek olarak yalnız gazetecıler vardı. Üç kadın ve bir de belediye görevlısi birlikte Telya'yı yıkadık. O zamana kadar aklımızda var olan kuşku, bır kere daha bu yıkama ışlemi sırasında çıktı su yüzüne. Telya'nın sağ avcunda bir küpe bulduk. Şaşırdık, çünkü guya bır otopsi yapılmıştı, ama avuçtaki küpe görulmemiştı. Otuz yaşında, kimbilır ne umutları yok edilmiş, yaşamı iğdış edılmış bu kuçücuk ve güzel kadını yıkarken üzuntümüz anlatılır gibi değildi. Daha sonra, tabutunu omzumuzda musalla taşına koyduk. Çoğumuzun dınsel ınanışları olmasa da belki Telya'nın vardı ve böyle gömulmek ısterdi dıyerek onun ıçin cenaze namazında saf tuttuk ve hakkımızı helal ettık, onun bıze ve bu dunyaya hakkını helal edıp etmedığını merak ederek. Ardından da önceden hazırlanmış mezarına yerleştırdik bembeyaz kefenıyle, uzerine toprak atıp çiçekler yerleştırdık. Ölumunden yirmi gun sonra toprağa kavuşmuştu Telya'nın bedeni. Telya Zaman ıle ılgılı olarak derleyebıldığımız haberler basından elde edebıldiklerımızle sınırlı ne yazık ki. Telya Zaman Otuz yaşında, Dıyarbakır'ın Kulp ilçesi Guleç Köyu nufusuna kayıtlı. Öğrenebıldığımıze göre eşinden ayrıldıktan sonra, ki bunun bir boşanma sonucu olup olmadığını bılemiyoruz, İstanbul ve Antalya'da barlarda çalışıyor. Çocukları olduğu söyleniyor ama sayısı konusunda rıvayet çok. Antalya'da sevgılisi ile Yeni Emek mahallesinde bir gecekonduda oturuyor. 16 Mart gecesi, otopsi raporuna göre, kasığına dayadığı sevgılisine aıt tufekle kendisini vurarak öldüruyor. Otopsi raporu açıkça ıntihar ettiğini belırtiyor. Telya'nın cesedi bulunduktan sonra birlikte yaşadığı belırtılen, aynı zamanda Telya'nın da patronu olan Yusuf Dıcle göz altına alınıyor, ama ardından ıntıhar kararı kesinleşınce serbest bırakılıyor.

Bızler dedektıf olmadığımızdan olayı tam olarak soruşturup net bilgiler elde edemedik. Bilgilerimiz savcıdan ve basından elde ettiklerımızle kısıtlı. Ancak yıne de bizım açımızdan iç burkucu olan Telya Zaman'ın cenazesının sahıpsiz kalması idı. Telya'nın aılesi telefonla arandığında sahıp çıkılmamış, sevgilisi hiç ılgilenmemişti. Ama yaşarken ona hiç bir şekilde saygı duymadığını tahmın ettiğimiz bu erkekler surusü öldukten sonra da sanki 'Oh öldu de kurtulduk' dercesine hemen unutmayı ve bir ölum sessızlığıne bürünmeyi tercıh etmişlerdi. Bızi başlangıçta tek ılgilendıren Telya'nın gömülmesi ve sahipsız olmadığının gösterilmesiydi. Böylece kamuoyunun dıkkatını yeniden namus kavramına ve namus cinayetlerıne, "namus gerekçesiyle" yapılan intıharlara çekebilmekti umudumuz. Basında "Telya'ya kadınlar sahip çıktı" bıçımında haberler yer aldı. Haberler genel olarak olumluydu ve bizim açımızdan tek sevınılecek durum buydu. Çünkü Telya'nın yaşamı ve ölum biçiminden dolayı aşağılanmasını, kuçuk duşurulmesini istemiyorduk.

Bu arada içimizdeki kuşku nedeniyle Antalya Barosu İnsan Hakları Komisyonundan yardım istedik, otopsı raporuna bakılması ve intıhar gerekçesının sorgulanması konusunda. Ayrıca, Telya'nın ölduğu ev cıvarında yaşayanlardan sevgılisi olduğu söylenen kışı konusunda bilgi toplamaya çalıştık. Ancak bu haberi yazdığımız ana kadar yukarda yazdıklarımdan farklı bir bılgiye ulaşamadık. Hala içimızde bu kuşku, araştırmaya devam ediyoruz ama bu çok daha cıddı ve sıstemli yapılacak bir araştırma kanımızca. Bu nedenle Antalya Barosu ve kolluk güçlerıne duşüyor görev. Ülkedekı danışma merkezleri ve sığınakların sayısı bu kadar azken, kadınların kendilerıne karşı yurütulen bu amansız savaşta ayakta kalabilmeleri, dırenebilmeleri ne kadar zor. Telya ve diğer binlerce Telya'ya yaşarken destek olamamak, ancak ölüsune sahıp çıkabılmek o kadar acı kı. Her gün öldurulen biz kadınların güçlenmemiz ve birlikte hareket edebilmemizle mümkün gibi gelıyor bana

Nılgün *(ji Tirkî Roşda Dulaş)*

bi rêkekirina goristana bêxwediya

Çi heyfe ku di meha Adarê de. Em dîsa tahliyak xwe kuştini şiyar bûn. Mê jî biryarek jî jina girt u em 8 Adare pîroz nekin. Lewra jî bo wan kuştine namûse, ku neyin kirin, hewaldan û çalekîyen me yên jinan têrenekir.

DEST dirijkîrîn û çewisandin în lî ser jınan dî damin. Em bi trajedîya Telya Zaman cara yekem dî rojnameya Özgur Gundem de nave, "bî hanceta tore cinazewe nagrin" agah darbûn. Destpeka nûçeya cınaze Telya Zaman kû bı çîfteya jîyana xe dawi kiribu," Ji bo kumere xwe berda bû û dı barande. Wek konsomatrıs batibû dû hafteye dî morga nexweşxaneya dewlete ya Antalyaye de disekıne cınazeye alıye malbata we ve, "be harceta tore xwedi derneketın, de dı goristana bexwedıyan de be rakırin," dıhat bılevkırın. Me bı peşnıyara hevalekî, lı ser nave navanda jinan a Antalyaye bi yara rakirına cınaze Telyaye girt. Di encame de pişti karen burokratîk en ku mebere nızanıbû, bi pıştgiriya şaredariya Antalyaye ye mezin me cinaze Telyaye jı morge gırdû bır goristana bajer. Dı ve nav berj de daxuyanıya kû me kir a çapameni ye de me got, dema ku ewdîjîya em nebûn hevpare eşın we û pişta we negırt, ji ber ve yekî em xemgînîn, le daxwaza me ew e ku qût nebe be zanîn ku ew nebekes e. Di goristane de mer bene rojnameger bûn. Du heb jin û yek jî peywerdare şarıderıye me bıtev Telyaye şûşt. Heta we hıngî gumana ku dı hışe me de bû, çarek dın di dema şuştine de derket hole me de nav çenga deste de guharekdıt. Em mat man, lewra ku dî gotın otopsî bûye, le gûhara di çenge de nehatîbû dıtın. De ma ku mejınıka 30 Salî û ki dizane çı heviyen we hatıbûn xirabkırin, jiyana we ne di hat bılevkirin da wiye ne, me tabut ji ser mılen xwe danî ser kevıre teneşîre bawerıya gelekan jime bi awaye dînî bıwesta û em ji bo nimeja cinaze em hez bûn, me heqe xe helal kir; bı meraqa ku ew gelo heqexweme û dünyaye helal kirıbû. Pişt re bı kefene we ye sipî me kire gora we ku gere ve ji re hati bu amadikirin, me ax avet ser gorawe çıkardın. Bedena Telyaye piştî mirınawe 20 rojan axa we hembâz kiribû agahîyen der bare Telya Zamanda mixaxbın e ku me ji Amedi navçeya Kulp gunde ençeye gorî agahîyen me piştî jihevqetina mere xwe em nîzanın je berdane ye, ne ji berdaneye –Lı İstanbol û Antalyaye dı barandedi xwebıte tego-

tıngaroken we hene, Le hejmarawan naye zanîn. Li Antalyaye bi tev yare xwe li taxa yenî emeke di olîteke de rûdıne şewa 16 Adare, gori rapora otopsiy3e çîfteya yare xwe ve di navran-3e xwe da gule erîdaye u xwe kuştîye. Gorî rapora otopsîye xwe kuştîna we ye û nawî Yusuf Dıcle te binçavkirir, li wek3e bıryare xwekuştine getî dıbe teberdan. Jıber ku em we dedektîfin me buyer bi temamî benekda û agahiyen delal bi dest in nexıstın. Agahıyen me yen ku mejı zger û çapameniye dest xistine ne. İncax a ku dileme ewitant bexwedîmayîna Telya zamane bû dema ku albata Telyaye bi telefone geriyabûn xwedî derneke awayî kerîye meren ku em texmındikın rûmet edirgirtın pey mirınawe tu bıbeji "ox mir em xelasbûn" bın û jıbîrkırın û di nav. Bedengiya mırine de mayin wa dîtın, ji bo me, di destpeke de verşertına Telyaye dîyarkırına ku ew bexwedî nîne bû. Bi wî awayî haviyan ew bu ku balaraya gıştî ji nuva bikşînın ser mefhûm namuse û kuştine ji bo namuse, xwe kuştının bi "hinceten namuse." Di çpameniye de nûçeyîn vî ewayî cıh gırtin: xwedî Telyaye derketın. Nuçe bi piran3i erenî bûn û ji bo tışta keyfxweşî tenî ev bu. Lew re me nexwest bu ji jiyan û teşeye mırına we ew nekeve navdest û piyon, neye ûk xıstin. Ji sedemen gumanen xwe me alıkarî ji Komisyona bûn mîrovan ya Baroya Antalyaye xwest ku jı bo rapora otopsîye bınerın û hinceta xwekûştına tav ehin. Ji aliyetı dın mala ew le hatibû kuştın ji kesan derbare yare we agahî berhevkır. Le heta ku em ve nûçe dinivîsın me an agahîyen zedetir bı dest nexist. He ji gumanek bi mere heye û em le alikolın, le em bawerin ku ev le kolıneke ciol3i û sek perk dixmaze.

Ji ber ve yeke peynûr li ser mılen Baroya Antalyaye û hezen ewlekariye ye. Di naw ve rastırya kû hejmera maveden şewirmendiye û stargihan ev qashındıkın, jın li hembar xwe şere ku be insafte meşandın lı ser lıngan bımının ku û liber xwe bıdın pir dıjware. Dema Telya û bı hezaran Teya Zaman dijin piştgırıye wan nekırın, le xwedi cinaz3e we derketın ew qas mirova dişeine. Jı ve dıjmanîye xebasbûna me, em jinan ku her roj ten kuştın bıdin hez û bi tawahî bıharibin tevbîgerin deme gengaze.

Ayfer Eğilmez

Ailede de tarlada da ücretsiz işçi

KADINLAR

Enformel sektör, geçici işçilik, part- time çalışma, düşük ücret ve örgütsüzlük...İşte kapitalist emek pazarında kadına düşen pay... Ama bitmedi, bir de boğaz tokluğuna çalışan ücretsiz aile işçileri var... Kimi tarlada kimi evde...

KAPITALIST üretim sistemi varlığını surdurebilmek için, ekonomik eşitsizlikler yanında cinsiyete dayalı eşitsizliklere de gereksinim duymaktadır. Kadın emeğini ucretli emeğe dönuşturerek cinsiyete dayalı iş bolumunü yenıden duzenlemektedir. Boylece kapitalizmi ışgucunun "metalaşmasına" dayalı uretım bıçımini sureklı hale getirebılmektedir. Kadın emeği pıyasa koşullarında yedek ış gücu olarak yenıden örgutlenirken, iş, kadın işi-erkek işi ayrımı ile yenıden bicimlendırılmektedir. Kapıtalizmin yenıden yapılanma stratejileri ise, gelişmış ve gelişmekte/az gelişmış ulkelerde uretim ve ışgucü açısından farklı sureçler başlatmış "ış bolumu" kavramına toplumsal cinsıyet boyutunun eklemlenmesini gerçekleştirmiştir. Araştırmalar kadınların, dunya ekonomik sistemine bır taraftan entegre olurken, aynı zamanda marjinalleştiğini de göstermektedir. Merkez kapıtalıst ülkeler ve bunlara bağımlı çevresel ekonomiler arasındaki dikey ılışkının tanımladığı uluslararası iş bölumunde (MIES, 1986) ucuz emeğe gereksinim duyan uluslar arası sermaye, yer değıştırirken en ucuz, en örgutsüz ve en ıtaatkar ış gücü grubunu oluşturan kadın işgucunü de formel istihdamdan, kayıt dışı evde uretıme kadar uzanan bır sureç ile hareket geçirmektedir.

Evde sanayiye üretim yapanlar

Yeniden yapılanma surecında kadınların ucretli ışgucüne katılımları, cinsiyete dayalı işgucünde yaratılan katmanlaşma ile sermaye birikım surecıne katkı sağlamaktadır. Özellıkle gelişmekte olan ülkelerde çok uluslu şirketler, emek yoğun uretım sureçlerınde ve nıtelik gerektırmeyen işlerde ıstihdam edılen kadınlar, enformel sektörlerde aktıf olan kadınlar ve evde sanayi için uretım yapan kadınlar üzerınde odaklanmaktadırlar. Kadın işgucü, uluslararası ekonominin yeniden yapılanmasında önemli bır unsur olmaktadır. İmalat sanayinin uluslararası ve ulusal ölçekte az gelişmış bölgelerde yer alması kararlarında, kadın iş gücü dınamikleri belırleyici olmaktadır. Benzer bıçımde gelişmış bölgelerde giderek büyüyen hızmet sektöründeki yeni "iş" yapılarında, geçici, part-time çalışma, düşuk ücret ve örgutsuzluk boyutları ile de kadın emeği önem kazanmaktadır. Şirketlerın pazar payı ya da kâr oranlarının duşmesinde ışten atılmalar, öncelıkle kadın ışgucüne uygulanabılmektedır. "Kuresel" ekonomının krızler yaşadığı donemlerden en çok kadın işgucü olumsuz etkılenmektedır. (Nash, 1995) Turkiye'de de işgucüne katılım açısından cınsıyete dayalı ayrım, kırsal alana göre kentlerde daha buyuk oranlardadır Kadın istihdamı özelıkle enformel sektör ışletmelerinde yaygındır. Kentleşmeye koşut olarak tarımdan kopan kadın işgucü kentlerde, "Ev kadını/ev kızı" statusüne gırerek işgucunün dışına çıktığı gorulmektedir. Ancak ıstatistıklerde ev kadını olarak yer alan pek çok kadın, evde aile ışletmesi ıçın de üretımde bulunmaktadır. Sayısal olarak tesbıtı son derece zor olmakla birlıkte evde, profesyonelce çalışan kadın sayısı gıderek artmaktadır. DIE'nin 2003 yılı 4. Donem Hane Halkı İşgucü Anketı verılerine göre kadınların durumu;

◆ İşgucüne katılma oranı erkeklerde, % 71.8'den % 69.5'e; kadınlarda bu oran, % 29 2'den % 25.1'e düşmuştur

◆ İstıhdam edilenlerin, % 27.2'sını (5 milyon 652 bin kişi) kadınlar oluşturmaktadır. (Bır onceki döneme gore % 11.3 azalma olmuştur.)

◆ İstihdam edılen kadınların, % 57.1'i tarım sektorunde çalışmakta ve bunlarında % 81'i ucretsiz aile işçileri konumundadır.

◆ Türkiye genelınde istihdam edilen kadınların yaklaşık yarısı (48.7'sı) ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır.

◆ Turkiye'de cinsıyete gore eksik istihdam oranı incelendığinde, Bu oran erkeklerde % 5.9, kadınlarda % 2 5'dir.

◆ Işsizlik oranı erkeklerde, % 10.7, kadınlarda % 9.4 olarak gerçekleşmiştir.

◆ Kentlerde ışsızlik oranı toplam, % 12.5'dir. Erkeklerde % 11.5 ve kadınlarda % 16 iken, kırsal alanlarda, % 7.5 olan işsızlık oranının erkekler % 9.2'sını kadınlar % 4.3'unü oluşturmaktadır.

◆ İşgucüne dahıl olmayan ev kadınları % 49.3 ile, işgucune dahıl olmayan nufus içinde en buyuk paya sahiptır.

Kısaca kadınlar işe gırış ve çalışma ortamında ayrımcılıkla karşılaştıkları gibi, istıhdam sorunlarını da en yoğun bır biçimde yaşamaktadırlar

Sonuç olarak;

Nıtelıksiz, ucuz, emek surecının denetımınden uzak, değersızleştirilmiş işler kadınlara bırakılarak cinsıyete dayalı ış bolumu yenıden üretılmektedir. Kadın ışgucü ıkincil/yedek bır emek pazarının oluşturulmasında, genel ücret duzeyinin duşurulmesınde, sınıf ıçi bölunmenin ve rekabetin şıddetlenmesınde sermaye lehıne "kullanılan" önemli bır unsur olarak gorulmektedir.

Kaynakça

1- 4.Donem Hane Halkı İşgucü Anketi, DİE, 2004

2- Mies, M.(1986) Patriarchy and Accumulation On a Word Scale Women in the International Division of Labour, New Jersey Zed Book

3- Nash, J.(1995), "Latın American Women in the Worl Capitalist Crisis" women in the Latin American Development Process, Philadelphia; Temple Universty Press, 151-66

Ayfer Eğilmez

Fırdevs Hoşer

Şerife Uzturk

Şerife Uztürk, yirmi iki yıllık işçi. Petrol-İş 1 No'lu Şube işyeri temsilcisi ve şube denetim kurulu başkanı. Şerife; kadın, özürlü, örgütlü. Hayatında mazeretlere yer yok. Şerife'ye bakınca kadınların kendilerine yaslanmalarının ne güzel olduğunu düşündüm. Şerife'nin güzel gülümsemesi bana umut verdi. Şerife'yle kadınlar ve örgütlenme üzerine konuştuk.

işyeri tacizini SAKLAMAYIN!

Sektörde kadın çalışanların sayısı ne durumda?
Ben ilaçta çalışıyorum. Gripin İlaç'ta, genellikle ilaç sektöründe kadın işçi sayısı çok ama son yıllarda yabancı ilaç şirketleri kadın işçi almamaya başladı. Açıkçası kadın duşmanlığı yapmaya başladılar

Sendikada temsilciliklere ya da yönetimlere seçilirken erkeklerle rekabet yaşadınız mı?
Gripin İlaç'ta128'i sendikalı 6'sı sözleşmeli 134 kadın var. Çalışan sayısı 200. Bu nedenle bizim işyerinde üç kadın temsilcı var. Ama sendikanın örgütlendiği diğer iş kollarında kadın yönetici ve temsilci sayısı az. Bu nedenle temsilci seçilirken bır zorlukla karşılaşmadım

Neden başkanlık değil de denetleme kurulu?
Kendimi hazır hissetmedim. Sorumluluk alınca baş etmek gerekır.

Sendikalardaki kadın sekreterlikleri için neler düşünüyorsunuz işe yarıyor mu?
Kadınların gelişmesi için çok fazla bır şey yapılmıyor. 8 Martlar kutlanıyor, bunun dışına bir şey yok. Ama Petrol-İş Kadın dergisinin çıkmasına çok sevindık.

İşçi sınıfının kadını ile erkeği sistem karşısında eşit durumda mıdır hani derler ya kadın erkek el ele mücadeleye?
Elbette kı işçi kadınlar daha çok ezılıyor. Gerçi bizim işyerimizde kadınlar ağırlıkta olduğu için ayrımcılığı pek hissetmıyoruz. Sendikalı olmamızın avantajları da çok.

Kadın işçilerin en çok şikâyet ettikleri konular neler?
Bızde sendikanın sağladığı bazı olanaklar var. Kreş, altı aylık ücretsiz doğum izni gibi. Mazeret ızınlerımiz de var ama kadınlar özel gunleri için ızinli olmak istiyorlar

Sektördeki diğer kadın çalışanlarla bağlantınız var mı?
On beş gun gece, on beş gun gunduz olarak vardiyalı çalışıyoruz. Bu nedenle pek ilişki kurma şansımız yok.

Bu işe nasıl alındın? Özürlü bir kadın olmanın zorlukları neler?
Oğlum henüz üç buçuk yaşındaydı ve ben kreşi olan bir ış arıyordum. Bu nedenle ışçi bulma kurumuna başvurdum. Bu sırada da Gripin'in işçi aradığını duydum. Oraya başvurdum ve işe alındım. Tabii o yıllarda ış bulmak bugunkü kadar zor değildi. Bugun her şey torpille yapılıyor. Özurlu kadın olmanın zorluklarına gelince; zaman zaman ınsanların acıyan bakışlarıyla karşılaştım. Bazen otobuslerde çocuklar annelerıne, "bak cuce teyze," dıye gösterınce anneler de, "yemek yemedığı için öyle olmuş, sen yemek yersen öyle olmazsın," dıye açıklıyorlar. Tabii ki öyle olmadığını açıklıyorum. Özellikle evlendığımde çok komik durumlarla karşılaştım. On sekiz yaşında evlenmıştım. "Kocan nasıl," dıye soruyorlardı. Aslında sakat mı demek istiyorlar bu soruyla. Ben de, "bir gözu gormüyor bir ayağı topal," dıyordum. Oysa eşım özurlü değıl. Bazen ınsanların bakış açısından bıktığım oldu. İnsanlarda biçimsellik var. Bu doğru ise guzel ve özurlu olmayan kadınların hiç terk edılmemesi gerekiyor.

Temsilci olarak kadınlarla kadınlık durumları ile ilgili dertleştiğiniz oluyor mu?
Elbette çocuklarından, kocalarından bahsediyorlar. Mesela mıtinglerde ve etkınliklerde kocaları ile sorun yaşıyorlar. Izın alma sorunu. Zincirlerini kırabilenler geliyor. Çoğu da aman hır çıkmasın dıyor. Gerçi bu, bır sure devam ediyor Sureç içinde izin sorununu halledıyorlar. "Ben" demeyi öğreniyorlar. Fakat yıne de sendikalı kadınların faaliyetlere katılma oranı az. Bır an önce eve gidip ev işlerını bıtırmek istıyorlar.

Sendikanın kadınlar için bilinç yükseltme çalışması var mı?
Yok. Ama ben kadın arkadaşlarıma surekli bırlikte bır şeyler yapmayı onerıyorum. Kendileri için bir şey. "Bahar geldi, haydi gıdıp bır çay bahçesınde çay içelım," diyorum. Eskiden Levent'deyken daha kolay yapıyorduk böyle şeyleri. Avcılar'a taşınınca zorlaştı.

Gripin'de neden kadın işçi çok?
Bu atmış sekız yıldır böyle. Pek fızıksel güce dayalı bır iş değıl. Hammadde dışarıdan gelıyor. Bız katkı maddesını katıp paketlıyoruz. Yukleme işınde erkekler çalışıyor.

İşçi kadınlara son olarak ne söylemek istersiniz?
Bır koca işten gelince nasıl yayılıyorsa onlar da öyle davransınlar. Belki birlikte iş yapmayı öğrenirler. İşyerindeki tacizleri saklamasınlar (bu arada Şerife, kendi işyerlerinde taciz olayına pek rastlanmadığını söyluyor. Bunu da kadın çalışan sayısının çokluğuna bağlıyor). Ücret duşukluğune karşı çıksınlar. Hamile oldukları için işten atılanlar iş mahkemelerini zorlasınlar. Kendılerını değiştirsinler. Erkeklerın yaptığı her ışi yapmaya onların da gucü var. Örgütlenmek de çok önemli elbette.

biz arxadaşizdir!

Sokak pilavcılarının ve midye dolmaların sırf sokakta satıldığı için pis olduğunu düşünüyorsanız hemen vazgeçin bu fikirden. Satıcıları erkek olsa da o pilavları ve midyeleri İstanbul'un kenar semtlerinde oturan kadınlar gayet temiz bir biçimde evde çocuklar, koca, evişiyle ve yoksullukla cebelleşerek hazırlıyor.

SOKAKTA satılan yiyeceklerın lezzetı üzerıne konuşmaya hacet yok. Büyüklerımizin özellikle de annelerımizin, "sakın dışarıdan bir şey yeme," uyarılarına rağmen hepimizin belli semtlerde yediğımız sokak pilavının, kokoreçin, midye dolmanın lezzetini hiçbir yerde bulamadığımız da bır gerçek değıl mı? Bu lezzetin arkasında sabah altıda kalkan kımisi yedi çocuk annesi otuz yedi yaşlarında kadınlar olduğunu öğrendığımızde şöyle bır Aksaray'a uzandık Pazartesi ekibi olarak zıyaretlerimizi DEHAP'tan Meliha'nın kılavuzluğunda sürdüreceğimizi zannederken sürpriz bir Aksaray "muhtar"ıyla karşılaştık: Murat. Gerçekten muhtar gibi, herkesi tanıyor, her eve girip çıkıyor. Murat'a kaç yıldır burada olduğunu sorduğumuzda sorumuzu bir hikâyeyle cevaplıyor, "bir abinin kızı, ben lolipop yiyordum, küçücüktüm sen burada mahalle çalışması yapıyordun. Ben büyüdüm, kadın kollarına girdim, sen hâlâ burada çalışma yapıyorsun." Anlaşıldı ki Murat yaklaşık on beş yıldır buradaymış. Girip çıktığımız bütun sokaklarda DEHAP Eminönü belediye başkan adayı Kıraz Bıçici'nin afişleri ve hatta gırdığımız her evde de el ilanları var. herkes aynı şeyi söyluyor seçimler konusunda, "bır dahaki sefere inşallah." İstanbul'da ön yüzünde, eski Sosyalist ülkelere dönuk mağazalar ve uzun boylu sarışın kadınlara; arka yüzunde ise Kurtlerın yoğun yaşadığı, Pakistanlılara, Hintlilere adım başı rastladığımız Aksaray-Laleli gözlemlerimizi başka yazıya erteliyor, konumuza dönüyoruz.

Midyenin lezzeti

İlk gittiğimiz ev Burüca Tay'ın evi. Burüca adının anlamını bilmiyor. Ataları Surıye'den geldiği için belki Arapça bir isim olabileceğini söylüyor. Evini on dört yıldır midye dolma doldurarak geçindırıyor. Adana'dan gelmişler İstanbul'a. Hep Aksaray'da oturmuş. Nıye geldıniz İstanbul'a diyoruz, "neden olacak, yokluktan, fakirlikten geldık buraya, baskı da gördük. İki nedenden geldık buraya yani. Geçımsızlıkten de midyeye başladık," diyor. Gelınını ziyarete gıtmiş kaynana misali evi gözucuyla inceliyoruz.

Tertemız. Burúca'nın çocukları, ve yeğenleri dizi dizi karşımızda oturuyor. Onlar da bizi süzüyorlar. Burúca'nın çocukları ve yeğenleri aynı zamanda onun işçileri. Onlar satıyor midye dolmaları yani. Bir ara muhabbetin koyuluğundan lafa girip, "anne, bız de sıgorta istiyoruz," diyorlar. Buruca bu espriyi hafif gülumseyerek karşılıyor. Ne yapsın. Her gun zabıtayla köşe kapmaca oynayan bu çocukların da onun da hayatı mıdye üzerine kurulu. Sabah altıda kalkıp, mıdyeleri kaynamaya koyduktan sonra, bize de tarifini verdiği pılavı pışirerek geçirdiği zamana bu espriyi sıkıştırmak onun hayatında yersiz bir durum tabii. Evişini de yapıyor, evde çalışarak evi geçindiriyor, çocuklarına bakıyor ve çocuklarının hepsini okutuyor. Iktısatçılarımızın kayıt dışı ekonomi dedikleri şey bu durumu anlatıyor olsa gerek. Ilk nasıl başladığını soruyoruz, çünkü aile aile sektör paylaşımı yapmış durumdalar. Kimisi midye işi yapıyor, kimisi pilavcı, kimisi de ciğerci. Bir aile memleketten geliyor ve İstanbul'dakilerin yaptığı iş neyse öğrenip oradan devam ediyor. Bu işler için yer bulmak da öyle kolay değil. herkesin belli semtlerde belli yerleri, tutulmuş köşebaşları oluyor. Kimse kimsenin yerine gıdıp orada satış yapamıyor. Yazısız bir hukuk var. Tabii aynı zamanda yerine göre kimisi iyi kimisi de kötü kazanıyor. Buruca'nın "işçi"leri Aksaray civarında satış yapıyorlar. Zabıtaya yakalanıp bütün mıdyelerin kaptırıldığı, kazançsız geçen gunleri de var. Ama yine de geçiniyorlar. Zor olmuyor mu diyoruz. "Tabii zor, hem evin işi, hem çocuklar,hem de mıdye işi," diyor. Mıdye işi yapmasaydın ne yapardın diyoruz. "Daha çok evime zaman ayırırdım. Çocuklarımla ilgilenirdim," diyor.

Burúca'nın evinden çıkarken duvarda kömurle çizilmiş bir kalp göruyoruz içinde, Şirvan, Berivan, Dılan, Kirkor, Berıtan, Fırat yazıyor. Kalpten çıkan okun yanına da, "bız arxadaşızdır," yazılmış. Daha ne denir ki! Kurtçe isim, Kürtçe eğitim, Kurtçe dil kursu... hepsıne daır çok şey yok mu bu kalpte?

Sonraki durağımız Buruca'nın eltısı Remzıye Tay'ın evi. Bızı kızı karşılıyor. Remzıye komşuya gitmış, çocuklar çağırmaya gıdiyorlar. Neneleri evde. Patik örüyor. Bizi buyur ediyor eve. Ne çok hikâye var bu evde de. Remziye geliyor, Turkçesi çok zayıf olduğu için Kürtçe anlatıyor. Mardin'den gelmişler İstanbul'a. Otuz yedi yaşındaymış Remzıye de. Tam yedı çocuğu var. Altısı okuyor hem de hepsi takdırlık. Remzıye'ye kazancını sorduğumuzda önce, "bılmiyorum ama," diyor, sonra hepsıne sabah okula gıderken verdiği harçlıkları sayıyor 10 500.000 lıra Her sabah bu harçlığı verebilip, pırıncını de alabılıyormuş. Ekmek davası dıyor. Ekmek paramız çıkıyor kımseye muhtaç olmuyoruz ya yeter. Midye doldurmayı ilk eşi öğretmiş, hemen soruyoruz, evdekiler de sana yardım edıyor mu? Eşinin yaklaşımı nasıl diye. Yanıt hep beraber yapıyoruz şeklinde oluyor, kimi mıdyeleri hazırlıyor bunlar genellikle erkekler oluyor, kadınlar pılavı pişiriyor, sonra da hep beraber mıdyeler doldurulıyor yani kolektif bir iş. Tam o sırada evin buyuk kızı annesinin onları midye açmak için sabah erkenden nasıl kaldırıp değişik taktikler uyguladığını anlatıyor. Remziye saatı bır saat ileriye alıp çocuklara saat altı oldu kalkın dıyor. Saatın altı olduğunu gören çocuklar mecbur kalkıp, işe koyuluyorlar midyeler dolup satışa hazır olunca gerçeği öğreniyorlar tabii. Çünkü aslında saat daha yeni altı olmuş durumda ama bu arada Remziye de hedefine varmış oluyor. Mıdye doldurmak ıçın sabahın altısında kalmak hele kışın zor olmuyor mu diye soruyoruz. "Şımdı pek değil, zaten eskisi gibi çok da yapmıyoruz ama daha önceleri çok yorucu oluyordu. Çocuklar küçüktü, hem onların bakımı, ev işi, mıdye ışi, hem de geçım derdi... hepsi bir arada oldukça zor oluyordu. Çocuklar satmaya gıdiyorlardı," diyor Kurtçe... sonra yine Kürtçe devam edıyor, "çocukların bayramları dahi yoktu, bayramlıkları ile mıdye satmaya gıdiyorlardı, satarken de her şeyle karşılaşıyorlar zabıtaların baskısı, polis... Tezgahı kaptırdıkları oluyor bır şey yapamıyoruz." Bu koşulları değiştırmek ıçin hernangi bır girişimde bulunmayı duşundunuz mu dıyoruz. Hani duzenli bır satış yerı, zabıtaların kovalamayacağı, emeğinin karşılığında bır sıgorta güvencesi, sendikalaşma falan...

"Yok, keşke olsa." Aklımızdan geçen acaba mıdye olmasaydı ne yapardı, evin dışında bır işte çalışmayı gene duşunür müydü sorusunu sorduğumuzda ise verdiği cevap aslında bızı bıraz şaşırtıyor. Çünkü, "evimi daha temız (kapıdan gırdiğiniz anda size rahatlık veren bir hava ve temizlik kokusuna rağmen) tutardım, çocuklarımla daha çok ilgilenırdım," diyor. Peki ya siyasetle ilgili ne duşunuyordu Remziye? Yıllardır metropollerde olmasına rağmen Kurtluk değerlerinden bir şey kaybetmediğini ve kadın olmanın zorluklarını bıliyorum dercesine, "kadın kollarına giderdim," dıyor. Remziye'den hatır istenip başka bir eve gidiyoruz.

Bir kilo pirince ne kadar su?

Son gıttiğimiz ev Muhterem'in evi. Fakat bu evde bıraz farklı bır durumla karşılaşıyoruz. Murat'ın deyimiyle bu adres yanlış adres. Çünku bu evde çalışan da pilavı yapan da bır erkek. Muhterem ev kadını. Kocası pılav satarak evi geçındırıyor. Pilavı da kocası (Tahır) yapıyor. Muhterem, "ben çalışmıyorum, geziyorum hep," dıyor, gülerek. Çok şukür bu işlerin "sefasını" da sürenler varmış diyoruz. Nohutlar akşamdan ıslanıyormuş, pilavın tarifini istiyoruz. "Meslek sırrı," dıyor Tahır Bey. Ama ara ara anlattıklarından bir şeyler kapıyoruz elbette. Örneğin Edırne pırinci kullanılıyorsa bir kılo pirince bir buçuk kılo su konuluyor. Yok ithal pırinçse oran bırebir(bir kılo pırince bır litre su) oluyormuş. Biz o lezzetli pılavın sırlarını öğrenmeye çalışırken, Murat düduklu tencerede nohut haşlarken tencerenin patlaması sonucu butün bınanın camlarının nasıl kırıldığını, binanın duvarlarından gunlerce nohut temızlediklerini anlatıyor. Tahir Bey ise ışportacıların yaşadığı sıkıntıları anlatıyor diğer taraftan. İşportacı olmanın eğer yapan Kurt'se daha zor olduğunu söylüyor. Belediye başkanlarıyla bu konuyu görüştuklerini ama bır çözum uretilmedığını anlatıyor. "Peki kazanabiliyor musunuz?" diyoruz. "Kazanıyoruz tabii ama hıçbir güvencemız yok, pilavımı satarım, gelır akşam arabamı yıkar temizlerim, kârın yarısını da hanıma veririm," diyor. Muhterem bu bölumde de guluyor hep. Güluşmeler çoğalınca Tahir Bey ekliyor, "Bız demokrasiyi böyle öğrendık. Muhterem benım iş ortağım. Kârı da paylaşıyoruz. Doğru söylemiyor muyum?"

İkram edilen memleket çağlalarını tabakta bırakmamaya çalışarak ağzımıza tıkıp çıkıyoruz evden. Yolumuzun ustunde pilavcı var. Melıha'yla selamlaşıyorlar.

Bız de pılavlarımızı yemeye ayranımızı içmeye başlıyoruz. Yine seçimler konuşuluyor. Pilavcı abi, "biz partimizin arkasındayız," diyor. "Bır dahakı sefere inşallah!"

Biz de kadınların hem çocuklarına bakıp, evin ışını yaptığı hem de ekonomik katkısı olan ama hiç bir yerde görunmeyen bu işlerin; kadınların evin dışına çıkabildikleri, toplumun her kademesinde ve yönetımlerde söz sahıbi olabildikleri, görünmeyen emeklerinin görünur kılındığı bir yaşam için, gelecek ellerimizde dıyoruz.

Erkekliğin iki yüzü

Bağımsız kadınların ve kadın örgütlerinin kurtuluşumuzu örgütlerken yaşadığımız sorunlar ve temel kavramlar üzerine tartışması sürüyor. Geçtiğimiz sayıda başlayan "heteroseksizm kadın kurtuluş hareketine nasıl yansıyor" başlıklı tartışmanın son bölümünü yayınlıyoruz.

ESMERAY: Farklılıklarımızla yan yana neden duruyoruz? Mesela şu an burada da bir farklılık ortaya çıkıyor. Ülkü'nun lezbiyenliği görunmez ama benimki transseksüel olduğum için tamamen görünür bir durum. Amargı sürecine gelmeden önce feminist kadınlar arasında yaşadığım deneyimleri aktarmak istiyorum. Oradaki kadınlarda şöyle bir eksiklik vardı. Hiçbir şekilde pratikte yaşadığımız deneyimleri birbirimize aktarmıyorduk. Bir de kulağıma gelen ya da feminist kadınların bana söylediği bir şey vardı; Esmeray bir kadın değil ki! Feminist kadınların içinde bile, "senin rahmin yok," diyenler vardı. Butun feministler böyle duşunuyor diyemem ama benim kadınlık duygularını tam yaşamadığım gibi söylentiler dolaşıyordu. Sorunlarımız ortak değil gibi davranıyorlardı. Oysa ki varolan ataerkil sistemi sorgulamıyorlardı. Kadın sorunu evrensel tabii ama bir de farklılıklarımız var. Sokaktaki adam beni tacız ederken duşunmez ki benim rahmim var mı yok mu? Düzmek için peşimde o adam benim. Kadın olduğum için. Farklılıklarımızla yanyana duracağımız çok ortak noktamız var.

FİGEN: Ben erkekliğin iki yüzünü görüyorsam sen onların yüz yüzünü göruyorsun. Örneğin seninle beraber olan erkekler akşam evlerine döndukleri zaman, karılarının yanlarına gidip çok rahat bir şekilde yaşadıklarını görunmez kılabılıyorlar. Şimdi bu erkeğin cinsel yönelimi ne? Esmeray'ın yaşadığı şiddetler benden daha katmerli, örneğin tecavüze uğrama potansiyeli benden ve Ülkü'den çok daha fazla. Ben bir erkek tarafından erkekliği üzerinden eziliyorum, Ülku'de ise aşktaki iktidar ilişkisinin cinsel yöneliminde etkisi olduğunu duşunuyorum.

ÜLKÜ: Kadın erkek rolleri tuzağına duşme tehlikemiz var bizim de. Tabii toplumda başka alternatifini görmediğimiz ilişkileri bizim de yaratma riskimiz var ama bu ancak feminist duşunceyle aşılabilir, o rollerin gerçekten vazgeçilmez olduğunu duşunmeyecek bir bakış açısı gerekli.

FİGEN: Esmeray bir adama aşık olduğu zaman benim yanımdaki adama Esmeray'ın yanındaki adam kadar meraklı gözlerle bakılmıyor. Bunu feminist kadın arkadaşlarımız için de söylüyorum. Hepimizin böyle yerlerde yakalanmalarımız var.

ESMERAY: Biz Amargı'de biraraya geldiğimiz zaman, deneyimlerimizi birbirimize aktararak birçok şeyi gördük. Ben bir transseksuel olarak ne kadar heteroseksist olduğumu fark ettim. Kendime dönup baktığımda kadın olduğum için, solcu olduğum için, transseksüel, feminist olduğum için çok eziliyorum diyordum. Sanki benden başka ezilen yokmuş gibi. Ama aslında başkalarını ezebildiğimizi, ne kadar heteroseksist olduğumu gördum. Bir transseksüelin transseksuel olduktan sonra heteroseksuel bir hayat sürdüğünü konunun bittiğini sanıyordum. İki travestinin sevgili olması bana acayip geliyordu. Kendimi sorguladıktan sonra ben de

lezbiyen travestileri eziyorum diye duşundum. Beden değiştirmeyle cinsel yönelim arasında buyuk bir fark var. Zannediliyor ki, transseksüellik eşcinselliğin bitiş noktası. Bunu transeksüeller de öyle zannediyor, eşcinsellerin de çoğu öyle zannediyor, bu da heteroseksizme göturen bir şey. Buradan da bize dayatılan cinsiyet rollerinin ne kadar etkili olduğu ortaya çıkıyor. Bir bakıyorsun iki eşcinsel erkek ya da kadın hemen iki role bürünmuş şekilde yaşıyor.

ÜLKÜ: Eşcinseller de heteroseksizmden kurtulamıyorlar büyük çoğunlukla. Diyelim iki kadın arasında erkek gibi olmaya çalışan taraf var. Sorgulamadan diğer taraf da varolan kadınlık rollerini surdurmeye yönelirse, bu tıpık bir kadın erkek ilişkisine benzeme riski taşır ama hep bu kadar klişe ve süreklı böyle olacak diye bir durum yok. Eşcinsel ilişkilerde de güç ilişkileri olsa bile bu ezici ve sabit olmadığı surece, toplumsal hayattaki rollerde yer değiştirmeye açık ve çok daha özgurleştirici bir potansiyel taşıyor. İlla heteroseksüel ilişkinin kopyası olmak zorunda değil.

FİGEN: Sözluklerde eşcinselin kelime karşılığı kendi cinsini sevme. Bir gun bir kadınla yaşamaya karar versem, tensel yakınlaşmaları da hesaba katarak söyluyorum feminist bir kadın olur.

ÜLKÜ: Burada transseksüelleri dışlama riski beliriyor. Nasıl erkekten kadına transseksueller varsa, tersi de geçerli. Burada toplumsal cinsiyet rollerindeki erkekliği üretmemek, kendini sorgulamak gerekli. Yine erkek olmasından, öyle hissedebilir, ameliyat da olabilir ama bunu toplumdaki egemen rollere dönuşturerek dayatmadığı surece bunun da dışlanacak bir durum olduğunu düşünmuyorum.

FİGEN: Kadınlığımızı en çok neyin belirlediği sorusu çıkıyor. Sadece biyolojilerimiz üzerinden mı kesinleştirmeler yapıyoruz, yoksa hissettiklerimiz, yaşadıklarımız, kendimizi ifade etmelerimiz üzerinden mı? Esmeray biyolojik olarak kadın olmayabilir ama yaşadıklarını kadınlık durumu üzerinden yaşıyor.

ESMERAY: Sokaktaki, evdeki erkekler ya da karma gruplardaki erkekler, örneğin senin tanıdığın abinle sokaktaki abın aynı değil. Mesela ben o öteki yüzü daha rahat görebiliyorum. O erkek beni bir transseksüel olarak görüyor. Transseksüel onun gözünde nedir, her anlamda potansiyel bir varlık, bir seks objesidir. Butun transseksuelleri aynı gördüğü için öteki yuzunü bana çok daha çabuk gösteriyor. Çünkü beni cinselliğe susamış bir insan olarak görüyor. Beni reddetmez diye duşunuyor. Rahatlıkla cinsel durtulerini harekete geçiriyor. Bir arkadaşım diyordu ki, "ben bir kafeye gıdıyorum, kafede on tane adam varsa on adamın hemen hepsi bana bakıyor. Hepsi eşcinsel," diyordum. Sonra ben de uzerine çok duşundum öyle değil. Herkesi nasıl heteroseksuel saymak doğru değilse herkesi eşcinsel saymak da aynı derece de yanlış. Bana bakan o adamlar birçok sebepten bakabilirler Beni kadın gibi görup duzmek isteyen de var, eşcinsel olan da var, cinsel doyumsuzluğu olan da var, merak eden de var. Benimle rahat bir cinsel ilişki yaşayabileceğini duşunuyor. Ama duygusallık ışın için girince yanaşmıyor. Bizim yaşadığımız zorlukları sevgililerimiz de yaşıyor. Toplumda bir kadından hoşlanan bir adam bunu rahatça söyler. Ama bana hep gızli söylemek zorundadır.

FİGEN: Cinsel yönelimlerimiz tanımlarımızda ılk sırada yer alıyor. Bunun senin Kürt kımlığının dahi üstünde olduğunu duşunuyorum. Once travesti, ardından da kendine aıt başka tanımlamalar

ÜLKÜ: Toplum heteroseksuellığı doğal hayatın bir parçası olarak kabul edip insanların cinselliğini yaşamasına ayrıca bir anlam yuklemiyor. Ama eşcinsellerde bu yasaklandığı için bazı eşcinseller bu baskıya bir ısyan olarak bunu hayatın her köşesinde artık yaşayacağım ve artık buna karşı duracağım deyip, bunu toplumun yuzune çarpmaya çalışıyor. Ama bu yanlış yorumlanıp zaten eşcinsellığin adında cinsellik sözcuğü olmasından, hayatımızın yüzde doksanını cinsellik uzerine kurduğumuz önyargısını pekiştirebiliyor.

ESMERAY: Cinsellik çok kutsandığı için böyle şeyler yaşıyoruz. Oysa cınsellık bir yönelım. Bunu da sorgulamamız gerekiyor. Cinsellık kapatılmıştır, kutsanmıştır, bunun aile boyutu da var. Cinsellik sadece evli olan heteroseksüeller arasında yaşanır, onun dışında haramdır, günahtır vs. Oysa heteroseksüel bireyler nasıl yaşıyorsa eşcınsel bireyler de öyle yaşıyor. Annelerimizin babalarımızın, mılyonlarca insanın yaşadığı gıbi eşcinsel bıreyler de yaşıyor. Fıgen; Aşklarımızı yaşarken de heteroseksizmin rahatlığı sözkonusu. Dıyelım ki ben bir erkekle beraberim, İstıklal Caddesi'nin ortasında onunla öpuşebilirim, elele gezerim, eminim ki birçok göz beni görmezden gelir. Sizler için durum aynı değil. Esmeray ya da Ülkü öpüştuğunde neler söyleneceğini, nelere maruz kalacaklarını kestirebiliyoruz. Yanı hazlarımızı ortalıklarda yaşamak konusunda da farklılıklarımız var. Buna cınsellıklerimiz de dahil. Hayallerınize patriyarka, gözler, eller, heteroseksızm değiyor.

ÜLKÜ: Feminıstler de heteroseksızmin taşıyıcısı olabılır tabıı. Kadınlar nasıl ataerkilliğin taşıyıcısı olabılıyorsa. Toplum bunu eşcinsellığı görmezden gelmeyi, yaşatmamayı tercih ediyorsa toplumun yarısı olan kadınlar da bunda pay sahibi. Kendilerının de değişmesi gerekıyor. Hiçbir konuda ben herşeyı bılıyorum demememiz gerekiyorsa bu konuda da açık olup, erkekler beni ezıyor ben nasıl başkasını ezerım gibi baktığımız anda mücadele de çok yüzeysel kalır.

> Eşcinseller de heteroseksizmden kurtulamıyorlar büyük çoğunlukla. Diyelim iki kadın arasında erkek gibi olmaya çalışan taraf var. Sorgulamadan diğer taraf da varolan kadınlık rollerini sürdürmeye yönelirse, bu tipik bir kadın erkek ilişkisine benzeme riski taşır ama hep bu kadar klişe ve sürekli böyle olacak diye bir durum yok.

FİGEN: Toplum içinde görünür hale gelmesinden duyduğu korku bu. Belkı karanlıkta kımse görmeden versen o zaman görünmez olacaktı. Ülkü; "Travestilerle ilişkıye giren adamlar eşcinsel mı değıl mı?" sorusuna dönuyoruz. Turk toplumu eşcinselliği kadınla özdeşleştirdiği için bunu bir fantezi olarak gördüğü için bunu böyle duşunmuyor.

FİGEN: Pornografinin bunu çok desteklediğini duşünüyorum. İki kadın birbiriyle sevişmeye başlar, ardından bir erkek ya da erkekler gelip nihayete erdirir. Bırçok erkek cinsel fantezi olarak şöyle bir itirafta bulunmuştur: "İki kadının sevişmesini seyretmeyı çok erotik buluyorum."

ÜLKÜ: Anlattığın şeyde lezbiyenlik o erkek gelene kadar izin verilen bir şey. Erkeğe, "ben seni istemiyorum kadınla olmak bana yetiyor," dediğınız anda o hoşgörü ve yaratılan atmosfer yok oluyor. Çunkü ataerkillığı tehdit etmeye başladığı anda eşcinsellik ya da lezbiyenlik ciddı bir konu halıne gelıyor.

FİGEN: Erkeğin duruşunun nedenini bilebiliriz ama, acaba hangi kadının elıne bır kadın eli değmedığı olmuştur. İlk cinsel deneyimlerimizden tutun da aklımızdan geçenlere, komşu kadını çıplak seyretmekten, pornografide ıki kadının sevişmesini izlemeye kadar.

ESMERAY: Cinselliğın bır de "özgurce" yaşanması durumu var. Bir kadın arkadaşım her akşam bir adamla yatıyordu, "nıye her gün biriyle yatıyorsun?" dediğimde, "özgurce yaşamak ıstıyorum," dedi. Başka bır şekılde meşrulaştırıyoruz, buyutuyoruz cinselliği.

FİGEN: Bu arayışların içinde erkekleşiyor muyuz acaba dıye duşunmeden edemıyorum.

ÜLKÜ: Kadınların cinsellığinin bastırılmasıyla ilgılı bir şey. O isyanı, teoriyle altyapısını oluşturamadan pratikte gerçekleştırmek ayrı bir konu. El yordamıyla ne zaman ki toplum değiştiği zaman mukemmele doğru ilerleme olacaktır.

FİGEN: İktıdarlara teslim olmamak ve ıktıdar olmamak için çok uyanık olmalıyız

ÜLKÜ: Zaten erkek gıbi kadın olma toplumumuzda da yuceltılen bir şey. Ne kadar erkek gibi olursan bir statu bile kazanabılıyorsun. Ama bır yandan özgürleşme derken erkeklerin ışıne gelen bır duruma kayma olabılıyor.

Fatma Nevin Vargün / *fvargun@yahoo.com*

bu günah hepimizin

3 Kasımda biraz daha düşük yoğunluklu yaşadığımız parti içi erkek egemenliğinin bu sefer daha sert bir şekliyle karşılaşmaya yeterince hazırlıklı değildik sanırım. Yöntem hatalarımız mazeret gösterilerek daha fazla kadın adayla seçimlere girmemiz önünde önemli engeller çıkartıldı. Bir yandan da kota ve pozitif destek politikamızın bir yan etkisi olarak cins rantçılığı ile uğraştık.

28 Mart seçimlerinin üzerinden bir ay gibi kısa bir süre geçti ama sanki daha uzun bir süre geçmiş gibi hissediliyor. Başlarken de heyecansız bir seçim sureciydi. Sonuçları itibariyle de öyle oldu. Yani önceden, "bu işi AKP götürür" algılayışı vardı ve medya başta olmak üzere yetkili ve de etkili çevrelerce bu algılayış büyük destek gördü. Yerel yönetimlerin daha rahat hizmet verebilmesi için iktidar partisinden olması gibi antidemokratik algılayış da çok normal bir şey gibi kamuoyuna benimsetildi. İktidarın tüm nimetleri yoksul, işsiz ve umutsuz halkımıza karşı kullanıldı. Bu atmosferi farklı bir sinerjiye dönüştürecek, umut olabilecek sol alternatifse, umut olamadı. Her şeyden önce çok geç oluştu. Güçbirliği bileşenleri tam bir bütünsellik içinde seçime giremedi. Aday belirleme süreci, özellikle DEHAP açısından çok sancılı geçti. Oy oranımızın yüksek olduğu yerlerde, bir çok partinin bize karşı birleşerek barajın yüzde ellilere varması gibi pek çok olumsuzluk yaşandı. 3 Kasım sonrası kendi cephemizden yerel seçimlerin tarihinin bilinmesinden öturü daha hazırlıklı olmaya çalışmıştık. Farklı siyasi oluşumlara mensup kadınlarla Ankara'da da uzunca bir hazırlık dönemi yaşadık ve bu hazırlığı yerellere taşımaya gayret ettik. Tüm bu çalışmalar sırasında beni umutlandıran en önemli şey; yerel yönetimlerle kadın ilişkisini fark etmiş olmamızdı. Bu "fark etme" meselesini ben oldukça önemli buluyorum. Kadın bakış açısını kazanmanın da ilk evresidir diye düşünürüm. 1999 seçimleri ile kıyasladığımda özellikle Kurt kadınlarının bu fark edişi heyecan vericiydi. Yerel hizmetlerin tam da kadını kapsadığından hareketle, yaşadığımız yerleri mahallelerden başlayarak yönetmeye talip olma konusunda bir özguven gelişimi yaşadık. Hatta bu fark edişle erkek yöneticileri de izlemek ve sorunların kadın bakış açısıyla çözümünde baskı grupları oluşturmak şeklinde pek çok projeye yoğunlaştık. Ancak 3 Kasımda biraz daha düşük yoğunluklu yaşadığımız parti içi erkek egemenliğinin bu sefer daha sert bir şekliyle karşılaşmaya yeterince hazırlıklı değildik sanırım. Yöntem hatalarımız mazeret gösterilerek daha fazla kadın adayla seçimlere girmemiz önünde önemli engeller çıkartıldı. Bir yandan da kota ve pozitif destek politikamızın bir yan etkisi olarak cins rantçılığı ile uğraştık. Belediye başkan adaylıklarının kesinleşmesinden sonra bir kayıpta meclis üyeliklerinde yaşandı. Sonuç olarak 10 belediye başkanı ve 114 meclis üyesi kadını seçtirebildik. DEHAP ve Özgür Parti'nin güçlü ve iradeli bir kadın yapısına sahip olmasına rağmen niye daha iyisi olamadı diye üzülürken Turkiye'nin sonuçlarının çok daha vahim olduğu ortaya çıktı. Bir öncekinden daha geriye düşulmuş ve yirmi sayısı on beş olmuştu. İşte bu nokta da kadın sorununa duyarlı tum kesimlerin bir tartışma başlatması gerekiyor diye düşünüyorum. Ülkemizde, kadına dair ortak taleplerle hareket eden ve sonuç alabilecek birliktelikler oluşturan güçlu bir kadın hareketi yok. Ama çok sayıda kadın sivil toplum örgutu var. Veya sıvıl toplum örgutlerinde çalışan kadınlar var. Ne yazık ki seçim öncesi ve seçim sureci boyunca kadın örgutlerinde ciddi bir sessizlik yaşandı. TCK tartışmaları ve töre cinayetlerinin de yoğunlaştığı o günlerde, seçimi bu örgütler gundemine almadı. Sığınma evlerinin bu kadar ihtiyaç olduğu bir ülkede, yerel seçimlere giren siyasi partilerin gündemine bunu bile sokamadık. Yanı kadın gundemi oluşturamadık. Bir başka önemli konu da; partilerde kadınların güçlenmesi için kadın kolları veya koordinasyonlarının güçlenmesi ve buradaki yetkili kadınların "başkanın kadınları" konumundan kurtarılması. Bireysel çıkışlarla sorun çözülmüyor. Parti liderleri ve üst yönetimlerinin de kendiliğinden bu soruna çözum üretmeyecekleri ortada. Anayasa, Siyasi Partiler Yasası ve Seçim yasasında yapılacak değişikliklerle kadın temsiliyetini arttırmak çok önemli. Ama sadece bu değişiklikleri beklemek de bana kolaycı bir yaklaşım gibi geliyor. Üstelik mecliste bu değişıklıkleri yapacak bakış açısına sahıp bır iktidar veya muhalefet de yok. Siyasi partilerde kadın bilincini ve örgutluluğunu güçlendirmeden ve bunu güçlendirecek özgun kadın kurumlarını geliştirmeden çözum zor. Siyasetin kirli ve yıpratan yönunden kaçarak kadınlar için iyi bir şey yapmıyoruz gibi geliyor bana. Yani hepımızin günahı var bu işte. Bu günahtan bır an önce kurtulmak gerekiyor.

Kiraz Bıçıcı / *DGB Eminönü Bld. Bşk. Adayı*

kalıcı ittifak olmalı!

Bir seçim daha alasıyla valasıyla geride kaldı. Beş yıllık geleceğimizi belirledik. Neye karar verdiğimizi, kurunun yanında yaşta yana yana yaşayıp göreceğiz. Tabii ki hak ettiğimiz gibi yönetileceğiz. "Niye gamlı baykuşluk yapıyor?"dendiğini duyar gibiyim.Siz de benim gibi bu sürecin her aşamasını gerile gerile yaşasaydınız, gözlerinizin önünde nelerin nasıl heba edildiğini görseydiniz bana hak verirdiniz. Geride bıraktığımız seçimin değerlendirilmesi herkesin de kabul edebileceği gibi, dergının bir sayfasına sığmayacak kadar kapsamlıdır. Dolayısıyla bu kısa değerlendırmenin bundan sonraki sıyasal mucadelemizin yönuyle ilgili gerekçeleri anlaşılır kılmaya yetmeyeceğini sanırım herkes kabul eder. Yine de çok canlı olarak yaşadığım yerel seçim mucadelesının öğretici yanlarını paylaşmanın yararlı olacağını düşunüyorum. Seçim çalışmaları ve alınan sonuçlarla ılgılı, önemli gördüğüm yanların ana başlıklarını şöyle sıralayabılırım: Güçbirliği oluşturma çabalarının geç başladığını herkes gibi ben de söyluyorum. Bu durum pek çok aksaklığın, yetmezlığın, hazırlıksızlığın, el yordamıyla bır şeyleri kotarmanın en temel nedeni. Bunun da etkısıyle güçbırlığı oluşturma süreci içinde ve oluştuğu ilan edildıkten sonra da aday belırleme ve çatı partısinin tespıtı çalışmalarında pek çok sıkıntı yaşandı. Emek ve demokrasi guçleri, genel bir başarı sağlama, yığınlarla kopmaz bağlar kurma, varolanları pekıştırme, seçimi alma olanaklarının bulunduğu yerlere bu sorumlulukla yuklenme yerine; akıl almaz manevralar yaparak listelerde 'iyi bir yer edinme', Güçbirliği yapan siyasi partiler içinde sevmedıklerinin 'mevzi elde etme' çabalarını boşa çıkarma, deyim yerındeyse dıplomatlara taş çıkartacak bır 'sorumluluk',

> Gelelim kadınlara... Kadınlar, biz ne yaptık? Politikayı tuzu kuru kadınların işi olarak değerlendiren kadını, kadın olarak değil, erkek egemen anlayışın hizmetkârı olarak görenlerden farklı ne yaptık?

daha doğrusu sorumsuzluk anlayışıyla hareket ettiler. Böylesi bir anlayış ve tutumla yapılan Güçbirliği'nin hedeflenen başarıyı getırmeyeceği kuşkuya yer bırakmayacak kadar açıktı aslında.
Öyleyse, "Güçbirliği' yapılmamalıydı. Bu, getirdiğinden çok göturen bir girişım ve eylem olmuştur," dıyenler olabilecektır. Güçbirliği içinde yeralan, aktıf ve inançla çalışan veya birlığe sempatiyle baksa bile çalışmanın dışında duran biri, bu değerlendirmeyi olumsuzlukların öne çıkarıldığı, kazanımların görmezden gelindığı 'haksız bir değerlendirme' olarak görebilir. Ben 'Güçbirliği'nin en ateşli savunucularındanım. Bugün de zaaflarından kurtulmuş, en azından bunun samımi çabası içinde olanların, seçim kampanyasının gösterdiklerinin de yardımıyla doğru sonuçlar çıkaran bir tutum içinde, kendini tekrar etmekten sakınarak bu girişimi daha ileri bir noktaya göturmelerinden yanayım. Bu bır zorunluluktur. Iş, aş, insanca bir yaşam, barış ve kardeşlik, demokrasi ve özgürluk isteyenler bunu talep etmektedırler. İdeolojik ya da politik gerekçeler ileri sürerek yığınların bu isteğine yanıt verme gayretı içıne girmeyenler, eğer kötü niyetli değillerse, yeteneksizliklerini açığa vurmanın ötesine geçemeyeceklerdır. Gelelım kadınlara...Kadınlar, biz ne yaptık? Polıtıkada yer almamızın gerekliliği için bir araba laf ederken, en çok bız bırbirimize çelme taktık. Politikayı tuzu kuru kadınların işi olarak değerlendiren kadını, kadın olarak değil, erkek egemen anlayışın hızmetkarı olarak görenlerden farklı ne yaptık? Hangı kadın adayı ciddı anlamda kazanması için destekledık, bunun için kendımızı ortaya koyduk? Kadını var etmenın kadınlarla kazanılan mevzilerle ne kadar kolay olabileceğini hangı kaygılarla unuttuk ve kaldığımız yerden devam noktasına geldik. Bence hıç zaman geçırmeden duşünmemız ve hayata geçirmemiz gereken konular var. Öncelikle seçim arıfesinde ortalığa düşmekten ve herkesın bizi kabul etmesini beklemekten kurtulmak, birleşık bir halk hareketının yaratılması için çalışmaya başlamak gerekir. 'Yamalı bohçayı' andıran birliktelikler yerıne halkın taleplerine yanıt veren somut ve net bir program etrafında kaynaşmış bir birliği hedeflemeliyiz. Seçim gunü gelip çattığında halk yığınları içinde kök salmış, denenmış, gerekli güveni vermış, adayların belırlenmesinde bir senden, ıkı benden pazarlığının ötesinde geçen gerçekten demokratik ve halkçı anlayışın hayat bulmasının koşullarını yaratmış olmanın böyle mümkün olacağına inanıyorum. Bunun gerçekleşmesının koşulları bugun her zamankinden daha da olgunlaşmış ve kaçınılmaz hale gelmiştir. Şimdi iş zamanı... Dun bızden öğrenenlerden, bugun bizim öğreneceğimiz çok şey var.

Eylem Polat / Özgen Altaş

Bağcılar'da bir "leydi"

Lemiyet Oruçoğlu emekli öğretmen. İstanbul Bağcılar'da Cafe Lady kadınlar kahvesinin sahibi. Kadınların hem günlerini yapacağı, hem çocuklarıyla birlikte gidebileceği, eğlenebileceği, okey oynayabileceği, sohbet edebileceği, ücretsiz sağlık hizmeti görebileceği Cafe Lady'nin açılış hikâyesini dergimiz için anlattı.

KAPIDA bir yazı 'bayanlara özel cafe'. Daha içeri girer girmez hoş bir koku ve duğun salonunu andırır bir giriş görünce biraz şaşırmıştık zaten ama, asıl şaşkınlığı yukarı çıkınca yaşadık. Bir masada okey oynayan dört kadın ve birinin kucağında bir çocuk, raflarda kitaplar, çocuklar için biskuviler, içeride bir çocuk odası, gün yapmak isteyenler için evinizden hiç de farkı olmayan başka bir oda ve bir de bilgisayarın olduğu küçük oda. Cafe'yi açan Lemiyet Oruçoğlu ile sohbete başladığımızda buranın hikâyesini de öğrenmeye başladık. Televizyonda Eskişehir'de açılan kadınlar kahvesini görünce Bağcılar'da neden olmasın demiş. Diğer kadın kahvelerini de araştırmış, birinin erkek kahvesinden farkı yokmuş, diğerinde ise sadece çarşambaları kadın günü oluyormuş ama Lemiyet Hanım yıllarca öğretmenlik yapıp Turkiye'nin birçok yerinde bir sürü kadın tanıdıktan sonra kadınların evlerde çok sıkıldıklarını ve daha fazlasına ihtiyaçları olduğunu düşünüp sadece kadınlara ait bir yer açmaya karar vermiş. Bağcılar gibi göç ve yoksulluğun çok fazla olduğu bir yerde esnaftan ve erkeklerden nasıl bir tepki aldığını merak ediyoruz ama o bu konuda çok rahat. Hiç ters bir tepki almamış AKP'li belediye başkanı dışında. Belediye başkanı bir gun gelip, "kadınların başka işi gucü yok mu da kahve açıyorsun," demiş ama Lemiyet Hanım cevabını hemen vermiş, "kadınların işi gucu var ama morale de ihtiyacı var," demiş. Onun dışında esnaf ve dernekler hep desteklemiş. Erkeklerle ise şöyle komik şeyler yaşanmış; bazıları eşleriyle ilk birlikte gelip şöyle bir göz atıyorlarmış nasıl bir yer diye, sonra güvenli bir yer olduğuna karar verip izin veriyorlarmış gelmelerine, hatta bu durumdan gayet memnunlarmış. Çünkü eşleri eskiden bomba gibi patlamaya hazırken şimdi güler yüzluymüş. Bazıları ise Lemiyet Hanım'ın da dayanışma içinde olduğu (biz oradayken de karşıdaki kahveci gelip, "abla bir şeye ihtiyacın var mı?" diye sordu) tam karşıda ki erkek kahvesine giderken artık eşleriyle birlikte bu sokağa kadar gelir, buradan kahvelere gidip akşam için de sözleşip eve birlikte gider olmuşlar. O yuzden başka bir şaşkınlığı da buranın on ikiye kadar açık olduğunu duyduğumuzda yaşıyoruz (ne de olsa burası bir kahve!). Onun dışında esnaf buradan yemek siparişi vererek de destek oluyormuş. Zaten yemekler de ev yemeği gibi, her gun başka bir yemek var. Yemek dışında her cumartesi canlı müzik gunu; çok güzel saz çalan bir kadın yapıyormuş canlı müziği. Ayrıca gönullu olarak ayda bir gün psikolog, kadın hastalıkları uzmanı ve çocuk doktoruyla görüşme imkânı bulabiliyormuş burada kadınlar. Konu kadın olunca bitmiyor tabii ihtiyaçlar, sorunlar. Daha iki aydır açık olmasına rağmen şiddet görup kocası tarafından evden atılmış bir kadın da gelmiş buraya Bazıları sadece kadınlar için olan okuma-yazma kursu istiyormuş, gönüllu öğretmenlerle yapacaklarmış.

Lemiyet Hanım da, "tum bunlar için kahve ruhsatı sınırlı, bu yuzden burayı derneğe dönuşturmek istıyoruz," diyor. Tüzukleri bile hazırmış. Şu ana kadarda 140 üyesi varmış, zaten buranın devamını üyelikle sağlamaya çalışıyorlar. Bu uyelik kadınlar için bir dayanışma gibi aynı zamanda; mesela çocuğunu askere gönderecek birine para toplamışlar, başka birinin çocuğuna sunnet yapılacakmış, bir de kına gecesi yapmışlar. Üstelik bu kadar şeyi hiç tanıtım yapmadan çok kısa bir zamanda yapmışlar ama söz konusu kadınlar olunca kulaktan kulağa yayılması hiç de zor olmasa gerek. Nasıl kadınlar geliyor diye sorduğumuzda değişik kulturlerden ve her yaş grubundan kadınların geldiğini anlatıyor. Liseli kızlar çok geliyormuş ama ayrı odada oturuyorlarmış.Turbanlı kadınlar, çocuğu okula giden kadınlar, bir işte çalışmayan kadınlar da geliyormuş. Hatta bir işi olmayan kadınlar el emeğini değerlendirip sergileyebiliyorlarmış burada. Butun bunlardan sonra Bağcılarda kadınların böyle bir yere ne kadar da hasret olduğunu ve devamının da bir o kadar önemli olduğunu anlayarak ayrılıyoruz oradan. Zaten Cafe Lady'de ilanını öyle vermiş.

"Gecikmiş bir buluşmanın sevinciyle Cafe Lady sizleri beklıyor"

Adres: *Merkez Mah. Gungoren Cad. No:4/A Bağcılar-İstanbul*
Tel: (0212) 462 29 73

Nermin Yıldırım

Evlilik kararı almış çiftlerin, davetiyelerini seçmek için birlikte geldikleri fuardan, henüz davetiye seçiminde bile mutabık kalamadıklarını görünce kavga ederek ayrı ayrı çıktıklarını öğrendik. E, bu da fuarın ne kadar yararlı olabileceğinin bir diğer göstergesiymiş gibi göründü bizlere!

evlen de gel!

Kutsal aile müessesesinin devamı için evlilik anlaşması şarttı ve nesiller bunun gerekliliğinden kuşku duymaksızın büyümeliydi. 70'lerin Amerikan filmleri bile, (öyle bir zaman dilimi hiç olmamış gibi yapamayacaklarından, yani o kadar da pışkınleşemeyeceklerinden olsa gerek) babasız bebekler buyuten, yalnız yaşamayı seçen, prangalarından kurtulmuş güçlü kadınları konu edinirken; 90'lara gelındığında çökmekte olan Amerikan aile kurumunun bır an evvel kurtanlması gerektığıne karar verılmiş olmalı kı bütun filmler "mutlu" bitmeye başladı. Kadınlar için mutluluk evlılık demekti. Şimdilerde bütun kadın kahramanlar beyaz gelınlık giyip bır an evvel evlat sahıbı olma peşinde koşuyorlar. Evlilik bir kadının başına gelebilecek en guzel şeymış gibi. Mış gibi...

Nısan ayının sekizi ile on bırı arasında CNR'da Ortadoğu ve Balkanlar'ın en ehemmıyetli fuarı vardı. "Evlilik Hazırlıkları ve Çeyiz Fuarı" Yani her kadının gidıp gezmesi, o gelinlikleri, efendime söyleyeyim duğun masalarını, suslerini, davetıyelerını falan mutlak suretle görmesi gereken bir yerdi orası. Gelınlık yapan moda evleri olsun, duğununuzu bır peri kızının duğununе çevırmeyi, dostunuzun düşmanınızın ağzını bir karış açık bırakmayı hedeflemiş organızasyon fırmaları olsun, hepsi oradaydı. Yanı bekâr bir vaziyette bır kapıdan gırıp, telli duvaklı gelin olmuş bir vazıyette dığer kapıdan çıkabılıyordunuz neredeyse. Yaptığımız söyleşılerın sonunda pek de şaşırtıcı olmayan bılgıler edindik. Bır bıçımde evlilik kararı almış çiftlerın davetıyelerini seçmek için bırlikte geldıkleri fuardan, henuz davetiye seçımınde bile mutabık kalamadıklarını görünce kavga ederek ayrı ayrı çıktıklarını falan öğrendik. E, bu da fuarın ne kadar yararlı olabıleceğının bır dığer göstergesiymış gıbi göründü bızlere! Sonra bır de dev boyutlarda bir davetiye görduk fuarda. Bız Evlenıyoruz, Ben Evlenıyorum, Bır Sevda Masalı falan gibi isimler alan, bir takım insanların bir takım ınsanlar evlensinler diye habire cep telefonlarından mesaj çekmelerıne vesıle olan ve fakat Türkiye'nın damadı Caner ile Turkıye'nın gelını Tülın'i bır türlü evlendıremeyen yarışmanın ızleyenlerıne hoş bır jest yapan davetiye fırması, sonunda bu meşhur ikiliyı şakacıktan evlendırmiş hatta onlara dev boyutlarda bir davetiye bıle hazırlamıştı. Böyle kırmızılı, kalplı, aşklı meşklı bışi. Ay görünce nasıl da sevındık, içimize soğuk soğuk sular serpildı. Şu keratalar evlenseler ya artık yani dedik, bak Aydın her bı şeylerını veriyo ev eşyası olaraktan. Seda Sayan yıne öyle seferber oldu bu çocuklar için.(Seda Sayan programında nişanlı kadınlara ev eşyası veriyor. Yok, nişanlı falan değilsen, yalnız yaşıyorsan ve yakın zamanda evlenmek gibi bır planın da yoksa havanı alıyorsun. İnsan çamaşır makinesinde kocasının çamaşırlarını yıkamadıktan sonra ne anlamı kaldı bu ışın di mı ama. Hem ne o öyle kadın kısmı bır başına bir başına!) Hayır ne var yanı bu kadar evlenmeyecek? Neyse hayırlısı olsun artıkın.

Fuarda gelınlıklere burunmuş mankenler arz-ı endam ediyordu. Kâh sıkıntılı adımlarla standların etrafında gezınıyor, kâh masalarına çökup bezgin bır ifadeyle sevgilileriyle mesajlaşıyorlardı. Bu gelınlık denen şey, ınsanı boğuyor, terletiyor, hareket kabılıyetini kısıtlıyordu (Bazı evlilikler gibi). Fuar dört gundü ve gelinler şımdıden sıkılmış görunuyordu. Demek kı kırk gun kırk gece suren duğunlerde oynayan gelinler yalanmış dedik. Sonra durduk, duşunduk. İyi de gelın oynamaz kı. Yani gelın dediğın belıne masumiyetinin (masumiyet bekâret demek!) sımgesi kırmızı kuşağını takar, yerıne oturur. Arada bir kalkıp ıkı salınır ama öyle çok neşelı falan da görünmemesi gerekır. Yani evlenmeye pek gönullü olmak ayıptır, gelının mahcup, utangaç, açılmamış bir gonca olması makbuldur, adettendır. Bız kadınlar, yalnız yaşayan kadınlar, evlenemeyip sıcacık bir yuva edinememiş, dolayısıyla bır baltaya sap olamamış, böyle uyuz/yarım insan bır mahlukat olaraktan evde kalmış, yaşı birazcık ilerlemişse adı kız kurusuna çıkmış, kurumuş, solmuş, kocasızlıktan mahvolmuş kadınlar, evlılık programlarını izleyelim, evlilik fuarlarına gıdelim, gazetelerdekı ılanlardan "sorunlarınıza kesın çözum" diyen evlilik merkezlerini arayalım, yine gazetelerden ya da Yasemın'ın tenceresinden hayırlısıyla bır kısmet bulalım. Çünkü bu böyle olmayacak. Birileri şöyle acil tarafından bizi evlendırıp rahatlamak ıstiyor. Bu güzide toplumun saygın bırer üyesi olmak için evlilik şart koşuluyor. Bakınız bekâra ev bilem verılmıyor. Bır erkeğın korumasına girene kadar fuhuşa açık varlıklarmışız gibi. Öyleymiş gibi...

Sırpuhi Düsap ve Dekolte Edebiyat

Sırpuhi Düsap, Ermenice yazan bilinen ilk kadın romancı. Yazar, romancı, gazeteci, konuşmacı ve eylemci olarak bütün davasını kadının eğitimi, gelişimi, özgürleşmesi ve haklarını savunabilmesi meselelerine adamış. Feminizmin, yaşadığı toplumdaki kadınlar arasında yankı bulmasında öncü olan, bunun aracı olarak roman yazmayı deneyen bir kadın.

1900 yılında Oriental Press'te çıkan bir yazıda, "İtiraf edelim ki, Ermeni kızları artık evi çekip çevirmeyi bilmiyor," diyerek genç kızların hastalığının roman okumak olduğu ve kızların okumaya yönlendirilmeye başladığından beri kitap okumayı yemek pişirmeye, ev işine tercih ettikleri belirtiliyor. İşin kötüsü, yazıya göre bu şekilde romana dalan kızlar, 'ciddi' kızlara da kötü örnek olup, onları da baştan çıkarıyorlar. Sırpuhi Dusap da bu dönemlerde, Avrupa'daki feminist hareketlerden de etkilenerek, yaşadığı toplumda, "kadın özgurluğu" mucadelesini romanları, yazıları ve eylemleriyle canlandırmayı hedefleyen bir Ermeni kadını. Bu yazıda, Dusap'ı ve dönemının koşullarında verdiği mücadelenin içeriğini, Dusap'ın fikırlerının nelerden etkılendiğini ve bunun nasıl algılandığını ele almaya çalışacağız. Yukarıdaki alıntıdan da anlaşıldığı gibi, modernleşme çabaları sırasında yapılan tartışmaların en önemli nesnesi kadınlar. Öyle ki, birçok yazıda, kadınların yeni hayat tarzının sınırları, kadının 'çağdaş' hal ve tavırlarının nasıl olması gerektiği, toplumun önde gelen ısımleri tarafından tartışılıyor. Geleneksel toplumdan modern hayata geçişte kadınların ustlerine duşen görevleri verili reçetelere uygun olarak yapması son derece önemli. Aksi takdırde, yazıyı kendi feminist fıkırlerinin aracı olarak kullanan Dusap gibi 'dekolte' edebiyat yapmakla ve toplumun değerlerını hıçe saymakla suçlanabiliyorlar. Örneğin, Dusap'ın aılenin, evlılığın, ev hayatının kadınlara getırdığı baskıları bırazcık olsun sorgulamaya kalkışması, 'batılılaşma uzmanları'nı hemen harekete geçiriyor. Öyle ki, kadının modern olayım derken kendını kaybedıp, fazladan dekolte gıyinmesi ve 'yanlış' modernleşme sergilemesi gibi, Dusap da romanlarıyla haddını aşıp 'dekolte edebiyat' yapmakla suçlanıyor. Yani, bir kadın olarak, 'ciddi' edebiyattan uzak, kadınsı duygularla 'ikinci sınıf' edebiyat yapıyor. Sırpuhi Dusap, Ermenice yazan bilinen ilk kadın romancı. Yazar, romancı, gazeteci, konuşmacı ve eylemci olarak butün davasını kadının eğitimi, gelişimi, özgürleşmesi ve haklarını savunabilmesi meselelerine adamış. Feminizmin, yaşadığı toplumdaki kadınlar arasında yankı bulmasında öncü olan ve bunun aracı olarak roman yazmayı deneyen bir kadın. Fransız Devrımı'nin ılkeleri (özgurluk, kardeşlik, eşıtlik) Avrupa'da ılk feministler tarafından sadece erkekler arasındaki eşıtlik ve kardeşlik kavramlarını ıçerdığı ve bu davada en az erkekler kadar mucadele etmış olan kadınların yok sayıldığı için eleştırilirken, butün bu hareketlerı yakından ızleyen Sırpuhi, bu fikirlerden de oldukça etkılenerek, yaşadığı toplumdaki kadınların da durumunun ıyileşmesi ve varolan eşıtsızlıklerın değişmesi gerektığıne kuvvetle inanır. Bu nedenle sıklıkla kadınların sorunlarını gundeme getırır. Romanlarında hep kadını ve onun toplumsal yaşamdaki yerini irdeler. Sırpuhi Dusap (Vahanyan) 1841 yılında İstanbul'da (Ortaköy) doğar. Bir yaşında babasını kaybeden Sırpuhi'nin eğitimiyle annesi Nazlı Vahan ılgılenir. Nazlı Vahan, zamanına göre iyi eğitim almış, Ermenıce, Fransızca ve Rumca'ya hâkim, aynı zamanda yardım kuruluşlarında da çalışarak genç kızların eğitimine yönelik girişimlere büyük emek vermiş bır kadındır.

ՍՐՊՈՒՀԻ ԴՈՒՍԱՊ

Sırpuhi, on yaşına kadar Ortaköy'deki özel bir Fransız Okulu'nda eğitim görur. Ayrıca, dönemin aydın kışılerinden biri olan ağabeyi Hovhannes'den de Fransızca, doğa bılımleri ve tarih konularında dersler alır. Boylece Sırpuhi, çok küçük yaşlarda Fransızca, İtalyanca ve Rumca'ya hâkım, çok iyı pıyano çalan biridir. Ancak, ana dılıne ve kulturune olan yabancılığı eleştirilir. Fakat guzel bır tesaduf onu ünlü bir yazar ve şaır olan Mıgırdıç Beşiktaşlıyan ile tanıştırır. Beşıktaşlıyan'dan Ermenice dersleri almaya başlar. Kısa sürede ana dilinde şiirler dahi yazar. Sırpuhi Düsap'ı tanıyabilmek ve eserlerının ruhunu kavrayabılmek ıçın sadece Avrupa'dakı yenılık ve feminizm hareketlerını değil, aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu'nda başlayan yenileşme hareketlerını ve bunların Ermeni toplumundaki yankılarını da incelemek gerekir.

1839 yılında Tanzımat Fermanı'nın ılanıyla, Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşayan Ermenilere, dını ınançlarında ve eğitim-öğretım işlerinde, geçmiş yıllara kıyasla daha özgur bir ortam sağlanır. Okumak üzere Avrupa'ya, özellıkle de Fransa'ya gidıp İstanbul'a dönen bazı gençler, Fransız Edebiyatı'nın etkısında kalarak Ermeni Edebıyatı'nda yeni bir akım başlatırlar. Ermenilerde Tanzimat hareketlerının etkili olmasında bu gençlerın payı buyuktur. Fikirlerını basın, okul ve tiyatro yoluyla halka yaymaya çalışırlar. Sadece edebıyatta değil toplumsal yaşamda da değişiklikler olur. Tanzimat Fermanı'nın ılanına kadar Ermeni toplumunun butun ışleri amiraların ve patrığın yönetımindedir. Halkın, hiçbir konuda söz hakkı yoktur. Fakat Tanzımat hareketlerıyle yavaş yavaş uyanan halk,

kendi haklarını aramaya başlar. İsyanlarla şikâyetlerini dile getirir. Nihayet 1847 yılında padişah fermanıyla Ermenilere ait işlerin yönetiminde bir duzenleme yapılır. Biri dini diğeri de sivil yaşama ait işleri yurutmek üzere ıkı kurul oluşturulur. Sırpuhi, "geçiş dönemi" diye adlandırabileceğimiz bu yıllarda çocuk yaşlardadır. Sırpuhi'nın yirmili yaşlarına denk gelen 1850-1860 yıllar, Ermeni Edebıyatı'nda "Zartonk (Uyanış)" dönemıdır. Bu dönemde yeni okullar açılmış, çok sayıda dergi ve gazete yayımlanmaya başlamış, piyesler ve nutuklarla yeni fikırlerin geniş kıtlelere ulaşımı sağlanmıştır. Sırpuhi Dusap, hem aldığı eğitimle Avrupa'daki yenileşme hareketlerini takıp eder, yabancı yazarların eserlerini okur, hem de ait olduğu yuksek sınıf nedeniyle İstanbul'un aydın kesimiyle tanışır. Butun bu yenileşme hareketlerine rağmen, yaşadığı toplumdaki kadınların durumunda hıçbir iyileşme olmamasından da son derece rahatsızlık duyar. Sırpuhi, piyano dersleri aldığı Fransız pıyanist Paul Düsap ile 1871 yılında evlenir. İki çocuğu olur. Fakat ne evliliğin ne de annelığın yüklediği sorumluluklar onu Ermeni kadınının sorunlarından uzaklaştırmaz, aksine ele aldığı konular genellikle evlilik, annelik, aşk ve kadın sorunları üzerinedir. Sırpuhi Dusap da, annesi gıbi yardım kuruluşlarında çalışır. Modernizmin temel taşlarından bırı olan eğitım, Sırpuhi'nın önem verdığı bır konudur. Çalıştığı kuruluşlardan bırı de, Ermeni kızlarını eğiten ve öğretmen yetiştıren "Tıbrotsaser Hayuhyats Ingerutyun"dur (Okulsever Ermeni Kadınlar Birliği). Sırpuhi Dusap, İstanbul ve Izmır'de yayımlanan çeşıtlı gazetelere yazdığı makalelerde, her yönden baskı altında tutulan, ekonomik ve toplumsal özgurluğü olmayan kadının durumunu sorgulamıştır. Hayatı boyunca, kadınların bırlik olduklarında, haklarını elde edeceklerine ınanmıştır. 1883'te yayımlanan "Mayda" adlı ilk romanında toplumsal konulara değınir. Henüz romantizmin etkısını taşıyan Batı Ermeni Edebıyatı'nda, bu roman içerdığı fikirler açısından oldukça cesur bulunur. Mayda etrafında dönemin gazetelerinde oldukça yoğun tartışmalar yapılır. Romanın geleneksel ve 'doğal' kabul edilen kadın rollerini sorgulaması, Kirkor Zohrap gibi önemli isımleri bıle rahatsız eder. Dusap ise fıkirlerine bu derece tepki verilmesini doğru yolda olduğunun göstergesi olarak kabul eder. Bu eleştirilere cevaben ıkı roman daha yazar. Önce "Siranuş" (1884) daha sonra da "Araksia veya Öğretman" (1886).

Dusap üç romanında da kadının eğıtımıne ve iş hayatındakı ılerlemesine engel olan toplumsal baskıları işler. Kadın-erkek eşıtsızlığını vurgular. Ona göre kadınlar ancak evin dışında çalıştıklarında ve sosyal yaşama katıldıklarında, özgürluklerini elde edebılırlerdı. Ancak eğitim ve iş sayesinde kadınlar zincirlerinden kurtulup özgur bıreyler olabılırlerdı. Para kazanıp aılenin geçimini sağlamanın sadece erkeklerin görevi olduğunu duşunen ve çalışmayı küçümseyen kadınları eleştirdi. Evlilik hayatında kadının kocasının kölesi olmadığını, kadın- erkek eşıtlığının bu kurumdaki önemını dıle getırdı. Yazılarında, kadınların ancak kendi haklarını savunduklarında, fikirlerini ıfade ettiklerinde, duşunduklerinde, ve ürettiklerinde özgurleşebileceklerını belirtti. Dusap, 1889 yılında tedavi amacıyla Paris'e gider. Orada kaldığı iki yıl boyunca edebıyat dünyasını yakından tanır. Istanbul'a dönüşünde on dokuz yaşındaki kızı Dorın'ı veremden kaybeder. Bu acı olaydan sonra edebiyattan ve yaşamdan kopar. Kişisel arşivını yakar. 1901 yılının Ocak ayında vefat eder ve kızının yanına gömülur.

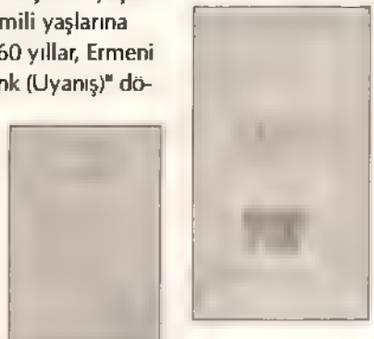

Sırpuhi Dusap, fıkirleriyle kendısinden sonrakı bırçok Ermeni kadın yazara yol açtı. Onun açtığı yolda Zabel Asadur (Sıbil), Anayıs, Hayganuş Mark, Zaruhi Kalemkeryan, Zabel Yesayan gibi yazarlar mucadeleye devam ettiler. Ünlü yazar Zabel Yeseyan (1878-1934), "Silıhdari Bardezneri (Silıhtar Bahçeleri)" adlı anı kıtabında, ılk gençlık çağlarında kadın arkadaşlarıyla birlikte Dusap'ın yazılarını okuduklarını, kendi deneyimleri ve maruz kaldıkları haksızlıkları tartışırken bu yazıların etkısında olduklarını anlatır. Sırpuhi Dusap, modernleşme çabaları içinde kadın kimliği etrafında yapılan tartışmalara bır kadın olarak etkın bır şekilde katılmış ve şimşekleri üstüne çekme pahasına "savuncalı roman" (roman a these) teknığiyle yazıyı 'iyi edebiyatçı' olma iddiasıyla değıl ama fikirlerini duyurmak için bır 'araç' olarak kullanmış ve kadının duşük konumuna sebep olan önyargıları, statukoculuğu kırmaya çalışmıştır.

alti üstü bi resim

1990 yılından
bu yana resim çalışmalarını
sürdüren Vivi Menase
mayıs ayı boyunca
www.cekirdeksanat.com
adresinde sergi odasında...

1962 DOGUMLU OLAN SANATÇI, ON YILI AŞKIN BIR SÜREDIR ÇEŞİTLİ ATELYELERDE PLASTIK SANATLARIN DEĞİŞİK DALLARINDA ÇALIŞMALARINI SÜRDÜRÜYOR. 2000 YILINDAN İTİBAREN KATILDIĞI KARMA SERGILER VE YARIŞMALAR ILE SANAT DÜNYASINDA AKTIF OLARAK BAŞLAYAN VİVI 1998 YILINDAN BERI KENDİ ATÖLYESİNDE ÇALIŞIYOR. "ALTI ÜSTÜ BI SERGİ" İÇIN KULLANILMIŞ AFİŞ VE POSTERLERİ KULLANAN SANATÇI, ÇOK ÖNEMSEDIĞİ PORTRELERİ , İFADELERİNİ BU KEZ KENDİ RENKLERİYLE YORUMLUYOR... ONLARI ESKİ GÖRÜNMÜŞLÜKLERİNDEN ARINDIRIP, YİNELİYOR, YENİLİYOR .. VİVI BU SON SERGISINDE ESKİYLE YENININ ENERJISİNİ ÖNEMSIYOR... KULLANILMIŞ İLE HİÇ DOKUNULMAMIŞIN BİRLİKTELİĞİNİ... İLK GÖRÜNTÜ İLE DEĞIŞMIŞ OLANA BAKIŞIN FARKINI DA VURGULAMAYA ÇALIŞIYOR... "POP SANAT" TAVRINA YAKIN DURAN VİVI , DİGİTAL ORTAMDA BIÇİMLENDIRDİĞİ RESIMLERİNİ ÇIKIŞ NOKTASI OLARAK ALARAK, BENZER TEKNİĞİ KAĞIT ÜZERİNE AKTARDI...

WWW.CEKIRDEKSANAT.COM
***m:** iletisim@cekirdeksanat.com*
***t:** 0212- 230.03.66*

Nur Gönül

Bir araştırmanın sonucunda internetin kadınlar tarafından daha çok kullanıldığı tespit edilmiş; derler ki kadınlar hep chat yapıyormuş! Bilen bilir saatlerini bilgisayar başında geçiren bir kadın olarak, düşündüm, konuştum, yazdım.

kadınların cenneti

YAKLAŞIK beş yıldan beri bilgisayar kullanan ve internetle tanışan teknoloji özürlü bir orta yaş kadını olarak interneti sevdiğimi baştan söylemeliyim. Pazartesi okurları bilirler bu konuda epey yazı da yazdım. Bazen eğlenceli, bazen sorgulayan yazılardı. Pek çok kadın ve erkekle tanıştım kimiyle arkadaş oldum, kimiyle kavga ettim. En fenası da arkadaşlarımın ve ailemin özellikle kızımın, eleştirel ve kaygılı tavırlarıydı. Sanki bir hastalığa yakalanmışım gibi "hastalığımın" ne zaman geçeceğini bekliyorlardı. Çok şukur artık bu sorunlar yok, ya alıştılar ya da başıma kötü bir şey gelmemesine! Sevinerek, ustelik daha mutlu, daha olumlu olmama bakarak rahatladılar!... Önce bir gerçeği kabul ederek başlamalıyız. İnternet, bu "vahşi ve ilkel çağın" mucizesi. Yabancılaşan, yalnızlaşan insana, bunu yaratan şartların kendini affettirmesi sanki. Kuçuk bir odadan, kuçuk bir ekrandan dunyayla buluşması insanın... Dunyanın butun muzelerini gezebilir, en guzel coğrafyaları görebilir, alışveriş yapabilir, arkadaş hatta aşk bulabilirsiniz. Merak ettiğiniz her bilgiye ulaşabilir, meraklarınızı paylaşacak arkadaşlar edinebilirsiniz. Oyun seviyorsanız bir çok oyun sitesinde okey, king, tavla oynayabilirsiniz. Gunluk gazeteleri yeni çıkan kitapları, muzik albumlerini izleyebilirsiniz. Bunları hepiniz bilirsiniz. Kadınlar için internetin farklı kazançları var tabii... Bir erkekle tanışırsınız, diyelim yakınlaştınız sizin kıyafetinize karışamaz, gobeğinize de, ustelik sizi dövemez, hatta olduremez. Tabii dikkatsiz davranıp goruşmeye kalkmazsanız iyice tanımadan... Bir parmak hareketiyle anınıza katabilir, bir parmak hareketiyle uzaklaşabilirsiniz. Çok sinirlenirseniz ağzınıza geleni yazabilirsiniz. Dunyanın her yerinden kadınlara ulaşabilir, ortak sorunları konuşabilir, bilinç yukseltme grupları kurabilirsiniz. Sizden çok uzakta bir kız kardeşin çığlığını duyabilir, belki ona yardım edebilirsiniz. Tabii butün bunlar internetin olumlu yanları. Karşılaştığım pek çok kadın arkadaşıma sordum; bilgisayar karşısında gunde kaç saatini geçirdiğini, neler bulduğunu, neler kaybettiğini, "iyi ki varmış şu internet deyip, demediğini... Yaklaşık on kadınla konuşabildim. Bu ne kadar ölçu olur bilemiyorum ama özellikte yurt dışında yaşayan Turkiyeliler inanılmaz mutlular. Avrupa'da kuçuk bir köyde yaşayan bir kadın çocuklarının Türkçe'yi internetten öğrendiğini, bütun derslerini oradan yaptıklarını söyledi. Kendisi açısından da bir eğlence ve hasret giderimi için çok olumlu olduğunu, sosyal hayatları ise orada hemen hemen yok olduğu için televizyon başında olmaktan daha aktif, daha katılabildiği bir şey yaşadığı için çok mutlu olduğunu ekledi. İstanbul'dan konuştuğum bir kadın arkadaş ise annesinin yıllar suren ağır hastalığı sırasında onu rahatlatan, biraz olsun sıkıntısını geçirdiği yerin internette oynadığı oyunlar ve dinlediği müzikler olduğunu söyledi, "iyi ki varmış yüzumu gulduren tek şey oldu," dedi. Avrupa'da yaşayan ve işi bilgisayar olan bir başka kadın, hayatını buradan yönettiğini, hatta en büyuk aşkını burada yaşadığını söyledi. Kapalı bir ortamda inanılmaz derinliğine pek çok şeye sahip olunabildiğini ekledi. Ankara'da yaşayan bir kadın, zaten pek sosyal hayatının olmadığını, kocasının gezmekten hoşlanmadığını bu yüzden geceleri internette oyun oynayarak, muzik dinleyerek ve çeşit çeşit insanla sohbet ederek stres attığını söyledi. Netıcede hep olumluydular sadece hepsi kitap okumayı azalttığından şikâyet ettiler Sadece bırı çok şikâyetçiydi, alışkanlık yaptığını ve hayatına engel olduğunu söyledi. Hayatımıza gıren pek çok teknolojiyi nasıl kullandığımızla ilgili olduğunu duşunuyorum şıkâyetlerin. Bakarsanız bilgisayar kullanmadığı halde hiç kıtap okumayan kadınlar, bütun gun televizyon izleyen ya da telefonla konuşan kadınlar da var. Butun hikâye nasıl kullandığımız, ben kendi açımdan, hayatımda rastlaşmamın mumkun olmadığı pek çok kadın ve erkekle tanışmaktan onları anlamaya çalışmaktan memnunum, bunun bana iyi geldiğini duşunuyorum. Kadınlar için bir özgurluk alanı oluşturduğunu, hayata açılan bir pencere olduğunu, tıkanmışlıkların biraz olsun açılma şansı kazandığını goruyorum. Pek çok evli, tesettürlu kadının gerçek hayatta henuz yapamadığı değişiklikleri, içten içe değiştirmeye hazırlandığını oradan izliyorum. Belki orta yaş, buyuk şehirde yaşayan, biraz rafineleşmiş pek çok kadın ve erkeğin ruyası olan sahil kasabasında çiçekle, böcekle yaşama hayali ki teknolojiden, başa çıkamadığı yozlaşmalardan, kalabalıktan uzaklaşma arzusu bende de var. Ama şunu söylemeliyim ben yanıma televizyon almayabilirim ama bilgisayarımı almadan gitmem...

Bulutları Beklerken

cüret eden süpürge

Tam yedi senedir, Ankaralı sinemaseverler bu süpürgeyle dünyayı kadın gözüyle dolaşıyor. Uçan Süpürge Kadın Filmleri Festivali'nden söz ediyorum. Bu yıl yedincisi düzenlenecek olan festival, "cüret eden kadınlar"ı kırk uzun ve kırk belgesel/kısa filmle anlatacak.

Sinemamız
Festivalın ilk yılından beri en özen gösterilen bölümlerin başında, yerli filmleri izleme şansı elde ettiğimiz "Sinemamız" geliyor. Geçen sene ilkı verilen "Uçan Süpürge Onur Ödülü" ve "Bilge Olgaç Başarı Ödülü" bu sene de sahiplerini bulacak. Festivalin bu bölümünde ödul alacak isimlerden Suzan Avcı ve Belkıs Özener'in birer filmi gösterilecek.

Bir Ülke İspanya
Adından da anlaşılabileceği gıbı bu bölumde İspanyol sınemasının kadın yönetmenlerınden beş filme yer verilecek. Festivaller aracılığıyla dunyaya açılmış başarılı filmleri izleme, hatırı sayılır bır hayran kıtlesi olan İspanyol sinemasının bol ödullü yönetmenlerını tanıma şansı elde edeceğız.

Her Biri Ayrı Renk
Festivalın bu bölumunde her yıl, dunya festivallerınde ödul toplayan, izleyıcıden buyuk ilgi gören, son ıkı yılda çekilmış filmlere yer verılıyor. Ayrıca bu bölumde gösterilen filmler arasından "en iyi fılm", FIPRESCI Jurisi aracılığıyla seçilecek. Genç yönetmenlerin ılk ya da ıkıncı filmlerinin yer aldığı bu bölum, çağdaş dünya sınemasının son örnekleri festival izleyıcısiyle buluşturuyor.

Sinema Tarihinde Lotte Reinger
1920'lerde Almanya'da bir kadın, Lotte Reınger, o zamana kadar hıç yapılmamış bır işe kendını adamıştı: Animasyon. Bu gun bile çok zor, zaman alan ve yuksek malıyetlı bir turde ılk uzun metrajlı çalışmayı yapması, onun sınema tarıhindeki önemını anlamaya yetıyor. Festivalde bu azımli yönetmenın sekız fılmı, ilk kez Ankaralı ızleyicilerle buluşacak.

Arzunun Aykırı Yönetmeni Catherine Breillat
30 yılı aşkın sınema kariyerında, sadece Fransa'nın değıl, tum dünyanın en çok eleştirilen, tartışılan ve nefret edilen ama aynı zamanda en yaratıcı ve tarz sahıbi yonetmenlerden biri olmayı başardı. Yönetmenın 5 filminin yanı sıra, 15 Mayıs Cumartesi gunü "Gösterecek bır şey kaldı mı? Catherıne Breillat sanat-pornografi ikiliğini nerelerde kırıyor?" konulu panelde, saat 12.00'de Kızılırmak Sıneması'nda izlenebılecek.

Kısa Olmazsa Olmaz
Yine tahmin edebileceğınız gıbi, bu bölumde kısa metrajlı 24 fılmı izleme olanağı bulabileceğiz. Ayrıca 6 senedir suren "Kısa Fılm Öykusunu Yarışması"nın kazananları da belirlenecek. Bu yıl polisiye türunde yazılmış 150'yi aşkın kısa film öyküsunün katıldığı yarışma, erkek katılımcılara da açık. Kazananlara ise bu yıl iki aşamalı bir ödullendirme sistemi oluşturuldu. İlk aşamada seçılen 10 öykü yazarı, festival gunlerınde Işıl Özgenturk yönetimındeki Senaryo Yazım Atölyesi'ne katılacak. İkinci bir jurinin senaryolaştırılmış 10 öykü arasından seçtiği öykü ise FılmaCass tarafından filme çekilecek. Festivalde ayrıca belgesel dalında 10, "farklı" bir Hollywood yıldızı Katharine Hepburn'a ait 3, Alman sinemasını yeniden dirıltmış femınıst yönetmen Dorris Dörıe'e ait 3, 1 Ağustos 2003'te muhalif erkek arkadaşı Bertrand Cantat tarafından dövulerek öldurulen Marie Trintıgnant'a ait 1, Kenya doğumlu Hint kökenli bir İngiliz olan ve ülkemızde "Hayatımın Çalımı-Bend It Lıke Beckham" filmiyle tanınan Gurınder Chadha'ya ait 2 film gösterilecek. 6-16 Mayıs 2004 Uçan Supurge Kadın Filmleri Festıvali süresınce Muammer Yanmaz'a aıt "Kadın Yönetmenler" konulu fotoğraflar, Ankara'da sergilenecek. Çekımler yönetmenlerın kendi evlerınde gerçekleştırılecek ve elde edilecek fotoğraflarla kadın yönetmenler bır araya getirılerek sinema arşivimize kalıcı bir eser bırakılacak. Bu senekı durum Ankara'dakiler için iştah açıcı ve bu satırları yazan da dahil İstanbullular için son derece hazin. O yüzden şanslısınız Ankaralılar, bu şansınızın kıymetini bilin, bizim içinde bol bol filme gıdın ve süpürgeyi yedinci seyahatınde yalnız bırakmayın.

Buket Öktülmüş

başkalarının acısına bakmak AMA NASIL?

Evet, başkalarının acısına bakmak... bunu düşündüğünüz mü hiç? Ya da daha değerli bir şey,bu sizi, arada sırada bile olsa, hiç duygulandırdı mı? Duygulandırdıysa eğer, bunun (bu duygunun) ne denli zengin bir deneyime yol açtığını da anlamış olmalısınız. Çünkü, başkalarının acısına baktığınızı hissettiğiniz her durumda, başkaları için duyulan üzüntünün (acımanın) yanı sıra, kişiyi anında bir röntgenciye indirgeyen teknolojinin gücüne öfke duyulduğunu da bilirsiniz.

SUSAN SONTAG "tefekkur nesnesi olarak savaş ve dehşet fotoğraflarına" baktığı ve bu bakışın itilimiyle oluşturduğu yapıtının hemen girişinde, bu kitapta derinleştirdiği fikirlerin daha önce, "ilk geliştirildiği haliyle, Şubat 2001'de Uluslararası Af Örgütü Konferansı'nda dile getirilmiş" olduğunu belirtiyor "ve daha sonra Uluslararası Af Örgütü Konferanslarını bir araya toplayan 'Human Rights, Human Wrongs' (Oxford University Pres, 2003) başlıklı bir derlemede yayınlanmıştı" diyor. Bu belirlemenin ardından da, Baudelaire'den "...mağluplara" sözcüğünün Tennyson'dan da "Tecrube, o eli kirli bakıcı.." dizesinin alıntılandığı asıl kitaba geçilebilir artık: Başkalarının Acısına Bakmak. Evet, başkalarının acısına bakmak... Bunu düşünduğünuz mü hiç? Ya da daha değerli bir şey, bu sizi, arada sırada bile olsa, hiç duygulandırdı mı? Duygulandırdıysa eğer, bunun (bu duygunun) ne denli zengin bir deneyime yol açtığını da anlamış olmalısınız. Çünkü, başkalarının acısına baktığınızı hissettiğiniz her durumda, başkaları için duyulan uzuntunün (acımanın) yanı sıra, kişiyi anında bir röntgenciye indirgeyen teknolojinin gucüne öfke duyulduğunu da bilirsiniz. Üstelık, bir yandan da, neredeyse ırice bir köye dönuşen dunyamızda bir anda dengelerin değişebileceği ve her an her şeyin olabileceğini çok çok iyi bildiğiniz için şu anda acısına bakılan başkasının yarın belki de sizler (bizler) olabileceği korkusuyla kaygısı da var tabıı işin içinde. Bu böyle uzayıp gıder. Duygular çeşitlenır. Çeşitlenebılmesi için bır önkoşul vardır yalnızca: Bakma edimine yüreğın katılması. Aksi halde sadece bakılır. Sonsuza dek hem de... Elbette, böylesi bır bakma durumunda, ona (acıya) dokunmak, onunla (acıyla) çoğalmak, ondan (acıdan) bır şeyler öğrenmek ve onu (acıyı) hem başkaları hem de kendıniz için dönuşturme tecrübesıyle zengınleşmek de size kapalı kalır. Sonsuza dek hem de (Sontag'ın anlattığı bu değil zaten. Başkalarının acısının, neredeyse dunyanın vicdanı olmuş bir entelektüelın zıhnında nasıl mayalandığını gördum ben onun yapıtında). Sontag'ın, Virgınia Woolf'tan aktardığı, "Günümüzde savaşlara son verilebileceğine kım inanır?" sorusu Demokles'in Kılıcı gıbı tepemizde sallanır ve cevabı da, "Hiç kimse, hatta barış için mucadele edenler bile inanmazlar buna." kitabının sayfaları içinde sabıtlenmış bır cumle olarak dururken hele... "Kaldı ki,

savaş kurbanlarıyla ilgili fotoğraflar, başlı başına bir retorik turudur. Bu fotoğraflar bir olguyu tekrarlayarak çoğaltırlar. Onu basıtleştırirler. Ayrıca, sarsıcıdırlar. Ve bır konsensus olduğu yanılsaması yaratırlar."

Başkalarının acısına bakma bıçimı olarak neden savaş fotoğrafları seçılmış peki? Çünkü, o uzak 1915'te New York Times'a yazan Henry James'in haklı olarak altını çizdığı gibi, "Butün yaşananların ortasında sözcüklerın, duşuncelerın ağırlığını taşıyacağını duşunmek son derece zorlaşmış bulunuyor. Savaş, sözcukleri tuketıp bitirdi; sözcukler ıyıce zayıfladı, sözcüklerın iler tutar bır tarafı kalmadı." Bu duşunceyı desteklercesıne, "Fotoğrafların bugun hayal gucünu aşan bır ağırlığı vardır; tıpkı dun basılı sözcüklerın, daha önce de konuşma dilinin olduğu gibi. Çünku baştan sona gerçek gorunuyorlar," dıyor Walter Lippmann. Yıl 1922.

Peki Susan Sontag ne diyor?
Önce, "Yazılı bır metnin (ki, içeriğindeki duşunceler, göndermeler ve sözcuk dağarcığının karmaşıklığına bağlı olarak, okur kitlesi çoğalan ya da azalan bir metnın) aksine fotoğraf, yalnızca tek bır dıle sahıptir ve potansiyeli itibariyle gelecekte de başka bır dili olmayacaktır. Sonra, "Kısacası, bır şey, fotoğraflanarak (o şeyi 'haber' olarak ızleyen başka yerlerdeki ınsanların gözunde) gerçek kılınmaktadır. Ancak fiilen yaşanan bir felaket, genellikle onun ürkutucu bır temsılıne dönuşecektır." Ve bir de, "Kesintısız goruntu bombardımanının (televizyon, video filmler) butun hayatımızı kuşatmış olduğu şuphesizdir, ancak iş 'hatırlama'ya geldığında fotoğraf hâlâ daha derında bır can acıtma, insan zıhnında daha derın bır iz bırakma gucune sahıptir. Hafızada yer ederek donmuş olan karelerın temel bırımi, tek bır goruntudur. Oysa fotoğraf, enformasyonla dolup taşan bir çağda, bir şeyı kavramanın hızlı bır yolunu ve onu hatırda tutmanın yoğunlaşmış bır formunu sağlar bize. Bu haliyle fotoğraf bir alıntıya, veya bır veciz söze, veya bır özdeyişe benzer."
Bir de şu var tabii: "...resimlerin uyandırdığı acıma ve ığrenme duyguları, sizı hangi resimlerın, hangı zulumlerin, hangi ölumlerin gösterılmediği sorusunu sormaktan da alıkoymamalıdır." Dıkkatlı olunması (belkı de sorgulanması) gereken bir başka husus da şudur: "Militanın bakış açısıyla, kımlik her şeydir. Ve butün fotoğraflar, altlarına eklenen yazılar ya da ustlerine konan başlıklarla açıklanmayı veya çarpıtılmayı beklerler. Son donemdeki Balkan savaşlarının ılk aşamalarında Sırplarla Hırvatlar savaşırken, bır köyun topa tutulmasıyla öldurulen aynı çocukların fotoğrafları hem Sırpların hem de Hırvatların propaganda dosyaları içinde yer almıştır. Yazısını değıştırirseniz, çocukların ölumü kolaylıkla yenıden ve yenıden kullanılabılme özelliğine sahıptır." Son olarak, unutulmaması gereken, bır alıntı daha: "Şıddet ona kulluk eden her şeyi şeyleştirir." ve 'şeyler' asla başkalarının acısına bakamaz... Sankı Exupery'nin unutulmaz kıldığı "insan gözleriyle değil, yureğiyle görur" cumlesinden hareketle bıçımlendirildiği ızlenimi bırakan ve bır solukta okunan bu kıtabı Osman Akınhay Turkçeleştırmış.

Başkalarının Acısına Bakmak
Susan Sonag
Agora Kitaplığı, İstanbul 2004

Ayşegül Utku Gunaydın

Halkın Gözünden Filistin-İsrail Manzaraları

toprağımızın kokusu

ANNESİ Selma Sultan'ın hayatını yazdığı Saraydan Sürgune (Everest Yayınları 1.Basım Mart 2002) romanıyla butun dunyada tanınan Ortadoğu ve Guney Hındıstan uzmanı, gazeteci Kenize Mourad, Toprağımızın Kokusu'nda (1.Basım Nısan 2004), atmış yılı aşkın suren Fılıstin-İsrail çatışmasını, resmi söylemlerın uzağında, birçok kesimden birebir goruştuğu insanların dilinden aktarıyor. Mourad, romancı duyarlılığıyla gazetecilik deneyimini birleştirerek ortaya çıkardığı kitapta, Filistın-İsrail dramında barışı guçleştıren nedenleri masaya yatırırken, bu acıları birebır yaşayan ve çatışmanın gerçek kurbanları olan sivıl halkın sesine tercüman oluyor. Kenize Mourad, Toprağımızın Kokusu'nu hazırlarken trajediyi ve boyutlarını tum gerçeklığıyle anlatabilmek için Kudus'ten Cenin ve Gazze'ye, sömürge yerleşımlerine kadar bolgede her yaştan ve kesımden Fılıstinli, İsrailli Arap ve Yahudı'yle goruşmuş ve bu kişılerın deneyimlerine kendi izlenımlerini ve onerılerını ekleyerek İsrail- Filistin çatışması konusunda yazılmış kıtaplardan farklı bir bakış açısı getırmeye çalışmış; acıyı yaşayan her ıkı tarafın da soylemine aracı olmuş.

Mourad'ın, İsrailli ve Filistinli gazetecilerden, evi ust uste uc kez yıkılan ve çileleri yıllarca suren bır aileye, Ramallah'taki kucuk bir sanatçı atolyesinde çalışan Fılıstinli bır ressama, Filistın'de "on sekız yaşında olmanın zorluk" ve sıkıntılarını anlatan bir gence, savaşmayı reddeden bir askere kadar neredeyse goruşmediği kimse yok. Mourad, çarpıcı bır biçimde anlattığı Ortadoğu'dakı bu dramı, akademık bır soylemden zıyade roportaj teknığiyle ve yalın bir dille yansıtıyor. Kenize Mourad kitabının girışinde, ozellikle son ıkı yılda bolgede yaşananlara kayıtsız kalınamayacağını ve butun buyuk insanlık dramları gibi bu konuda da hak ve adalet savaşına seyırcı kalınamayacağından soz ediyor. Şiddetın ve kanın Ortadoğu'nun yazgısı olduğu duşuncesinin yerleşmesinin dunya ıçin cok tehlıkelı olduğunu ve yalnızca şiddetten beslenenlere yaradığını soyluyor. İsrailliler huzurlu bir ortamda yaşamak ısterlerken, Fılıstın halkı da, topraklarında yaşama hakkı istiyor. Mourad, ozellikle siyasi analizlerden ve yuksek mercilerle yapılan goruşmelerden sakınarak "sıradan" insanlara, Fılistinlı, İsrailli kadın, erkek ve cocuklara soz vermek için bolgeye gıttığını belırtıyor.

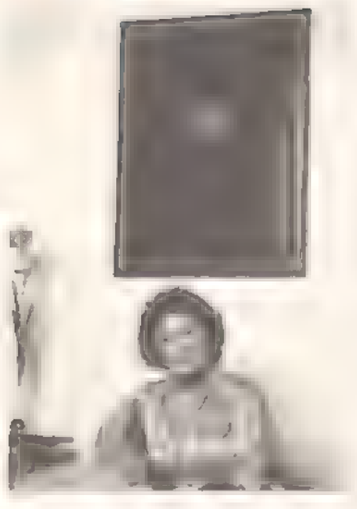

Mourad'ın goruştuğu insanların soylemınden ise çoğunun ıkı tarafın aşırıcıları tarafından etki altında kaldıkları gibi bir sonuç ortaya çıkıyor. Her iki taraf da karşılarındakinin onları ortadan kaldırmaya ve yok etmeye çalıştıklarını duşunuyor. Ve çok çarpıcı bir tabloyu yani, insanların kendi ağızlarından, bugune kadar yaşadıkları deneyimleri ve acıları, açık yureklilikle anlattıklarını goz onune seriyor. Mourad, Fılıstin-İsrail olaylarını derinlemesine anlamak için, "bir barikatın onunde, kızgın guneşın altında, askerlere hasta oğlunun geçmesi için yalvaran bir annenin, hastane yatağındaki cocuğun, okuldan donerken askerlerın eğlenmek için ateş ettığını," anlatan bir cocuğun sesine kulak vermek ve dramına tanık olmak gerektığini soyluyor. Mourad, Fılıstin-İsrail olaylarını değerlendirirken İsrail toplumundaki sertleşmeyi ve hıç kımsenin onune geçemediği ve benzeri gorulmemış bu teror dalgasını anlamaya çalıştığını soyluyor. Bir yandan artık bir evin çatısında rahatça yaşayabilmenin duşunu kuran bir toplumla, dıger yanda dunyanın en guçlu ordularından birine sahip ve karşısında sadece taşlar, birkaç tufek ve el yapımı bombalar olduğu halde, "soykırım kâbusu"nu tekrar yaşamaktan korkan bır halk. Filistın tarafında değişen bir şey yok. Roportajlarda yırmılı yaşlarına gelene kadar sokağından neredeyse hıç çıkmamış, her gununu yoksulluk, sefalet ve korku içerisinde geçiren, insanca ve ozgurce yaşamasına izin verilmemiş insanlar, yaşamakla ölmek arasında fazla bir ayrım kalmadığını belirtiyorlar. Mourad'ın konuştuğu kişilerin verdikleri ornekleın hepsi akıl almaz boyutlarda. Eşinden ve cocuklarından yıllardır ayrı yaşamak zorunda kalan insanlar, yıllarca bekledıkten sonra, on beş metrekarelik evlerı de başlarına yıkılan bınlerce insan, Sokağa çıkma tehlikesiyle yıllardır gun yuzu gormemış daha nıceleri... Her iki tarafın halkı da artık çok sıkılmış. Şoyle bir geçmişe bakarsak aslında hiçbir şeyin değişmedığını goruyoruz. Bugun İsrail kuşatması altındaki Fılıstın, 2000 yıl once yine kuşatma altındaydı. Ama o tarihte kuşatılan taraf Yahudilerdi. Ya da ataları Auswitch toplama kamplarından geçenler, bu kez başka bır toplumu insanlık dışı bir durumla baş başa bırakıyor. Tabii bu noktada Kenize Mourad'ın dedığı gibi ıki taraftan da yansız bir bakış açısıyla bakmak gerekiyor. Yoksa savaşın nedenlerini iyi duşunup bunları ortadan kaldırmadan barış için gelecek gunler daha uzakta kalacak

Ayşegul Oğuz

"Ben" diyorum, ben olmadığımı bile bile...

Roll Dergisi'ndeki yazılarından da tanıdığımız Gülüş Gülcügil'le yeni albümü Betty Ween, müzik, hayatı ve kadınlar üzerine konuştuk.

fotoğraflar: Ayşegul Oğuz

GÜLÜŞ Gülcügül kimdir?
On yaşında annemin işi dolayısıyla Belçika'ya gittık ve orada yaşamaya başladık. Annem için durum çok rahattı, çünkü o Türk diplomatların bulunduğu bir ortamdaydı. Ben Belçikalıların ortasında, hiç dil bilmeden sıfırdan yaşamaya başladım... Onların yaşam tarzı ve kulturü bizden çok farklı olduğu için, çocuk bile olsan herkes seni yalnız bırakıyor.

Belçika'ya ait ilk gördüğün şey ne oldu? Ne var aklında şimdi oradan kalan?
Küçücük tek başına evler. Küçükken resimlerde çizdiğin cinsten evlere benziyordu; fakat sokaklar tertemiz ve bomboş. Çok guzel bir manzara, fakat gri bir gökyüzü. Belçika'nın her zaman yağmur yağdı yağacak bir havası vardır. Sanki bir şey olmuş da herkes ülkeyi terk etmiş gibiydi. Sonra eve geldığım zaman etraf çok sessizdi. Sessizlik beni izliyordu adeta.

Gitmek istemedin mi bu ülkeden?
Gitme isteği bir sure sonra geliyor. Burada en buyük rol anneme düşüyordu. Beni bir kreşe verdi, ama o yalnızlık duygusu hep benimleydi.

Müzik ne zaman girdi hayatına?
Çok eskiden beri vardı ama, profesyonel değildim. Benim çocuk eğlencelerim de müzik üzerineydi. Bir arkadaşım vardı ve piyano çalardı, sonra bir gun piyanom oldu, ders almaya başladım. Sürekli müzik dinler, şarkı söylerdim.

Kimseler duymadan şarkı söyleyen kız ne zaman herkesin duyacağı kadar yüksek sesle şarkı söylemeye başladı?
Çok geç, ona çok üzulurum. Belçika'da bir gun bir müzik mağazasının içinde anonslar gördum, "şarkıcı aranıyor!" diye. Telefonlarını aldım, aradım. Aslında o güne kadar bayağı bir şey yapmışım, sesimin soprano olduğunu biliyormuşum, müzik hakkında bayağı bir şeyler biliyormuşum. Çağırdılar. Sesimi beğendiler.

Betty Ween adını ilk duyduğumda bir kadın kahraman olduğunu düşünmüştüm...
Aslında biraz öyle. İki arada bir derede kalmış bir kahraman.

Arada kalmak içinde neleri barındırıyor?
Bazen çok buyuk konuşmak istiyorum ve 21. yüzyılın duygusu bu demek istiyorum. Ama herkes kendi için konuşmalı. Ben arada kalmayı, özgurleştirici bir his olarak düşunuyorum. Albumün girişinde bir yazı var, Samuel Beckett'a ait, diyor ki, "Ben diyorum, ben olmadığımı bile bile." Bu söz beni çok etkiliyor, çunkü surekli değişen varlıklarız...

Kendini, kadınlığını, bedenini nasıl keşfettin?
Yaşıtlarıma kıyasla çok daha geç aşk meşk ilişkilerine girdim İlk kez on altı yaşında sevgilim oldu. İlişki altı yıl surdu. Zaten öyle bir arayışım, beklentim yoktu.

Pj Harvey, on dört yaşına kadar erkek gibi büyüyor, sadece erkek kardeşi ve onun arkadaşları var... İlk kez on dört yaşında etek giyiyor...
Hiçbir zaman erkeksi bir tip olmadım; fakat kendi görsellığime hep dikkat ettim. Benim de sivilce problemlerim falan vardı, ben de guzel bir kız olmak istiyordum. Kız arkadaşımdan daha fazla erkek arkadaşım vardır. Hatta bir gun anneme, "arkadaşlık kurduğum butun erkekler bana aşık oluyor," dedığımde, "sen de biraz daha fazla kızlarla arkadaşlık kur," demişti.

Erkeklerin kadınlar üzerinde bir egemenlikleri var. Bu konuda ne düşünüyorsun?
Aslında birdenbire yapmamaya başlasalar bunu çok rahatlayacaklar, değil mi? Hani desek ki, kırk sekiz saat ilan ediyoruz ve bu sure içinde kimse kimseye ne laf atacak, ne bir şey yapacak desek... Sanki bu adamlar o zaman bir huzur yaşayacaklar. Belki de sadece suregelen bir alışkanlıkmış gibi yaşıyor bunu erkekler. Beni taciz ettiklerinde kendimce bir uslup belirledim, onlara bunu yapmamaları gerektiğini, tacizin kötu bir şey olduğunu anlatıyorum, deşifre ediyorum onları. İşte Betty Ween'lik bu.

Seni Roll Dergisi'nde yazdığın yazılardan da tanıyoruz. Orada Tori Amos bilirkişisi gibi bir sıfata büründün. Bir de Pj Harvey ve Björk severliğin var. Bu kadınlar senin için neyi ifade ediyor?
Aslında şu an dinlediğim muzik Tori Amos ve Pj Harvey'den daha uzakta. Yaşça buyuyorum, muzikal olarak gelişiyorum. Dolayısıyla artık başka yollara saptım. Ama onları hâlâ çok seviyorum, kendimi hâlâ onlara çok yakın hissediyorum.

Yakınlığın sebebi ne?
Bana neler yapabileceğimi gösteriyorlar. Bugunun kadınının bir simgesi gibiler, onlar öylesine uç örnekler ki. Mesela Pj Harvey, bana göre çok aykırı bir karakter,

avaz avaz erkeklere olan açlığını bağırıyor, o ipleri koparmış biri olarak çok büyük bir saygı uyandırıyor insanda. Bir kadın olarak da bunu yapıyor olması sana öncü oluyor, bak bu tarafa da gidebilirsin diyor. Butun o seslerin çirkinliğinin, gitarların o kuruluğunun estetiği var.

Ya Tori Amos ve Björk?
Onları bir uçleme gibi göruyorum. Bir tarafta Björk diye bir kadın var ve o çocuksuluğu sonuna kadar götüruyor. Tori Amos, işin daha bilinç altını deşen, kendini kötü ve iyi yanlarıyla kabul etmeye çalışan bir kadın ımajı veriyor. Onların hepsi senin yeni oluşan kadınlığına, gençliğine alternatif sunuyor. mesela eskiden hep aşk şarkıları, cıcılı bıcılı şarkılar varmış, "sensiz ben ne yaparım," sorularını soran şarkılar; sonra bu tıpler geldi ve darmadağın ettiler ortalığı. Artık iyisiyle kotusüyle kendımız olacağız diye bir cevap verdiler.

Bu kadınlardan feyiz alan biri olarak senin hikâyende farklı olan unsur ne?
Bir kere ben çok hayalperestım ve ayaklarım yere basmıyor. Benim kendimle ilgili olarak aştığım bır nokta var, o da bunu kabul etmek oldu. Herkes beni yere koymaya çalıştı.

Pj Harvey, "ben saflığın peşindeyim," diyor. Sen neyin peşindesin?
Şimdı ıkıncı albümle ilgili notlar alıp duruyorum. Ben kendımı müzık dılinde daha kişisel bir biçimde ıfade etmek istıyorum ve bunun peşındeyim. Önemli olan müziği dinlerken müzık olarak, tını olarak ondan alınacak hisler. Yoksa İngilizce mi olacak, Rusça mı olacak bunun önemi yok. Bana aıt bir şeyler çıksın istıyorum, guzel olsun derdinde de değilim.

Betty Ween, devam edecek mi?
Etmesini isterim. Daha ışın çok başındayız album çıkalı kısa bır süre oldu.

Albümün kapağında bir bavullu kadın var. Aslında kadınlar hep bavulu toplayan ve sonunda bekleyendir...
Ne garip değil mi? İşte Betty Ween'in enteresanlığı orada. Aslında bavulu toplayıp özgur kız mısalı bir hissiyat değil Albüm kapağındaki fotoğrafa baktığımızda da, memnun görunuyor mu sence bavulu tutan? Değil aslında.

Dikbaşlı kızlar, kayıp eşler, kadın peşindeki kocalar, arsız üçkâğıtçılar ve büyücülük... Bir sorununuz varsa ve size kimse yardım edemiyorsa, Precious Ramotswe'yi ziyaret etmenin tam sırası demektir:
Botswana'nın tek ve en iyi kadın dedektifi.

Polisiyeye farklı bir açıdan yaklaşan bu romanı seveceksiniz.
Ahmet Ümit

Çitlembik
www.citlembik.com.tr

Çitlembik kitaplarını
indirimli satın almak için:
Çıtlembik Kültür Kıtabev, Şeyhbender Sok. (Babylon'un sokağı)
No. 18 Asmalımescıt, Tünel / Te. 0212 243 11 40 - 292 30 32

"Görüşeceğiz /Lale" adlı belgesel, İFSAK Kısa Film Yarışmasında Belgesel Dalında En iyi Video ödülünü aldı. Lale Çolak 1999 20 Ekim 1999'da başlayan ve hâlâ süren ölüm oruçlarında hayatını kaybeden 110 kişiden biri. Belgeselin hazırlayıcısı ve Lale'nin ablası olan Dilek Çolak ile Yaşadığımız Dünya Gazetesi'nde yapılan röportajı kısaltarak yayınlıyoruz.

"Görüşeceğiz/Lale"ye ödül

FİLMİN oluşum sürecinden bahseder misin bize?

Lale henüz ölum orucundayken film yapmak istiyordum ve Lale'yle bununla ilgili konuşuyordum. O da önerilerde bulunuyordu. Gunluk tutmamı öneriyordu fakat yapamadım. Lale şehit düştukten sonra, senaryo yazmaya başladım, uzun bir senaryoydu. İçerisi ve dışarısı üzerine bir filmdi, fakat maddi sorunlardan dolayı çekemedim. Bir yandan da Lale ile ilgili arkadaşlarıyla röportajlar yapıyordum. Lale'nin doğum günü geliyordu. Bir şeyler yapmalıydım. Ama sırf Lale'yi içeren bir şey duşünmüyordum. Film ortaya çıktıktan sonra İFSAK'a verdim. İlk 24'e kaldı. Bu, filmin gösterime gireceği anlamına geliyordu. Birincilik beklemiyordum. 17dakıkalık ama ımkânsızlıklarla çekilen bir film

Filmde Lale'yi nasıl anlatmaya çalıştın?

Röportajda arkadaşlara bana Lale'yi anlatın dediğim zaman bu yönlerini anlatmalarını istedim. Önemli olan Lale'nin gunluk yaşamda yaptıkları, özlemleriydi. Ufacık şeyleri anlatın, bir şarkı söylemesini de anlatabilirsiniz, ne bileyim bulaşık yıkamasını da, size bağırmasını da... Onlar da öyle yola çıktılar, anlatırken duygusallığa girdiler. Cümlenin sonunu getiremeyen oldu, ağlayanlar oldu, çunku o anları yaşıyorlardı. O anlatımlar olmasa bu film zaten olmazdı. İnsanların yuzündeki güzel anlam olmasaydı bir anlamı olmazdı. Ben sadece anlatılanları çektim. Kurguda birleştirdim. Sonuçta o filmın iyi bir film olması ya da bırılerini etkılemesi o anlatımları yapanların ve Lale'nin kendi kişiliğinden gelen bır şey. Lale'nin kişiliği de devrimci bır kışiliktir. Ben devrimci yanından çok bahsetmeyin dedim, bu çok da doğru bır kelime değil aslında. Lale her duruşuyla devrimci.

Lale'yle yaşadığın bir anını anlatır mısın?

Şımdi ben gunleri hesaplıyordum. Lale kaçıncı gunde olduğunu saymayı bırakmıştı, onun yerine ben sayıyordum. Ben de daha önceden kaç gun ölüm orucu yapmışlar dıye listeler yapıyordum. Mesela Oya'lar, 200-205 gunken, Lale 206 olduğu zaman ona gıdıp Lale bak Oya'ları geçtin, bak şunu geçtın, bak bunu geçtin en sonunda Lale patladı. Meğerse bunu içınde biriktıriyormuş "yarış atı yaptın beni sen de arkadan veriyorsun gazı" dedi. Tabii çok sinir ettiğim zamanlar oluyordu onu böyle. Yaşamevi'ne gidiyordum, oranın tam karşısında bir kasetçi vardı sabahtan akşama kadar Bebeğim'i çalıyordu. İster istemez benim de dılıme takılıyordu. Lale'nin yanına gıdince başlıyorum, "bebeğım, sana ömrumü verdim, bebeğım," ama hiç farkında olmadan yani. Lale onu da biriktırmiş içinde bir süre, en sonunda yine patladı, "sen bir şey mi anlatmaya çalışıyorsun? ne kadar korkunç bır şarkı bu ya" dıye. Bır de sesım de çok kötü, Lale, "sesın iyi olsa dayanacağım" derdi. Benım refakatımın 10. gunleri falan. Ben de acayip kilo veriyorum o dönemde, bır yandan Lale kilo verıyor bir yandan ben. Çunkü ben de yemiyordum. Kahvaltı yapmadan gıdiyordum, onun yanında da doğal olarak yemıyorum. Sonra O fark ettı benim kılo verdiğimi çünkü hemşire, doktor geldığında "siz yeni ölum oruççusu musunuz?" diyorlardı. Lale de sürekli "hayır o benım ablam" diyordu. Sonra bir gun bana "Dılek her gün kahvaltı yapacaksın ve sonra da gelıp burada bana anlatacaksın" dedi. Bana 4 ay boyunca kahvaltıda ne yediğimi anlattırdılar. Bır sure sonra Lale de yetmedi diğer ölum oruççuları da bunu yapmaya başladı. Hepsine hesap verıyordum. Bırınden kurtuluyorsun birine yakalanıyorsun.

Yaşadığın tüm bu süreçler seni nasıl etkiledi?

Çok sevdiğin bır insanı kaybedıyorsun ama sana öğrettiği o kadar çok şey oluyor ki. Özellikle o refakat donemınde Onunla geçirdiğim iki saatın ınanılmaz güzellikleri vardı. Sadece Lale değil, diğer ölüm oruççuları da oradaydı.

Bir gun Lale'yle oturuyorduk, ben ve Lale aslında ikimiz de buyuk bir irade savaşı verıyorduk, bunu söyledım ona, o hemen anlamıştı ben de ırade savaşı veriyorum dediğim zaman. Çunku ben duygusal, sulu gözlü bır kızım. Lale, sulu göz olmamdan her zaman çok şıkâyet etmıştır. Hıç olmayacak zamanlarda hungur hungür ağladığım için devamlı şıkâyetçi olurdu. Benimle ilgili tek korkusu o surecı kaldıramayacak olmamdı. Hani işte o bılıncini kaybedecek ve ben ablası olarak müdahaleye izin vereceğim. Ya da benim askerlerin karşısında ağlayacağımdan endişelenıyordu. Bana, "Dılek bana söz ver hiçbır şekilde ağlama, ağlayacağını bılıyorum o senın doğal hakkın, tabıı ki ağlayacaksın. Ama zaten benım ölmeye niyetım yok" dıyordu. Söz verdım, "tamam, hiçbır şekilde ağlamayacağım," dedım. Gerçekten de ağlamadım. Son noktaya geldiğim anlar da çok oldu. Gizli ağladım ama hiç bır zaman askerin, polisın ya da onun istemediği şekillerde hıç ağlamadım. Bır de o sureçte oraya gıdıp gelmeler, onunla sohbetler, diğerleriyle konuşmalar, onlar senı müthış geliştiriyor. Hayata daha farklı bakıyorsun. Daha iyi anlıyorsun her şeyi. Ben de mesela bir devrimci olsaydım ve içeride olsaydım benım yapacağım tek şey bu olacaktı. Yanı Lale'den farklı olmayacaktı. Bu yuzden film çekmek çok önemli aslında. Bu film sayesinde kamera sahıbı oldum. Lale'nın sayesinde oldu bu ve annem dun bana, "bak Lale hala senı koruyor," dedı. Tabıı ınanmak istemıyorsun böyle şeylere materyalıst duşunduğun için. "O yaşarken hep seni korurdu, hep senin tarafındaydı, öldukten sonra da senin yanında. Bır şekilde yaşamda sana hep faydası oluyor," dedı. Doğru bır şey, o kamerada artık Lale'nin emeği var. Ben kötu bir şey çekemem onunla. İşe yaramaz sıradan şeyler çekemem muhakkak bır anlamı olması gerekiyor. Çünku artık Lale benim için o kamera demek.

Emek Ergun

bir milyon kadın...

Geçtiğimiz günlerde ABD tarihinin en büyük üç yuruyuşunden biri kürtaj yasağına karşı yapıldı. Pazartesi muhabiri de, "eşi"yle birlikte oradaydı. İşte izlenimleri.

TARİH 25 Nisan 2004. Saat 8'de kalktık bizimkiyle ve ilk işimiz havaya bakmak oldu. Yağmurlu görünüyor, çantaya şemsiyeyi atıyorum hemen (neyseki yağmur yağmadı). Yürüyüş için aldığımız tişörtlerimizi giyip hemen yola çıkıyoruz. Heyecanlıyız, Amerika'da ilk defa bir gösteriye gidiyoruz. Arabada, "Umarım sınır dışı edilmeyiz," diyorum, gülüyoruz. Bugün kadınların hayatı için, kürtaj hakkı için yürüyeceğiz. İlki saatlik yolculuktan sonra başkent Washington DC yakınlarında bir metro istasyonunda arabayı park ediyoruz. Bu kalabalık da ne? İnsanlar akın akın metroya giriyor. Birileri pankartlar, çıkartmalar dağıtıyor. Hemen atlayıp bir tane alıyorum, pembe renkli pankartta "Seçme özgürlüğün için ayağa kalk!" yazıyor. Metroya biniyoruz, tıkış tıkış. Etrafımda kimseyi tanımıyorum ama bir yakınlık hissediyorum. Ne de olsa hepimiz Bush'tan nefret ediyoruz ve buraya kadın haklarını, haklarımızı savunmaya geldik. Başkente vardığımızda metrodan inip gösteri merkezine doğru yürümeye başlıyoruz. Sokaklarda yürüyüşe gelenler dışında neredeyse kimse yok, arada bir polis görüyoruz. Yollar trafiğe kapatılmış, Köşe başlarına pankartlar, balonlar, çıkartmalar bırakılmış, ne bulursam alıp çantama üstüme başıma yapıştırıyorum. Bizimki de kendine bir pankart almış, üzerinde "Kim karar veriyor? Kadınlar!" yazıyor. Biraz sonra alana yaklaştığımızı anlıyoruz, sloganlar, ıslık sesleri geliyor kulağımıza. Bir parkın önünden geçerken polisleri görüyorum, bir kalabalığın önüne set çekmişler. Birlikte yürüdüğümüz kalabalık hep birlikte bağırmaya başlıyor. Bu kadarcık kişi mi gelmiş, hani milyon kişi bekleniyordu dememe kalmadan göstericilerin karşı taraftan olduğunu anlıyorum. Grubun ön bölümünü siyah cüppeler giymiş rahipler oluşturuyor. Bunlar, kendilerine hayat-yanlısı (pro-life) diyenler, yani kürtaja karşı çıkanlar. Çoğu aşırı dinci Hristiyanlar. "Kürtaj cinayettir" yazan pankartlar çarpıyor gözüme. İstemediği halde çocuk doğurmaya zorlanan ve ölen kadınları düşünüyorum. Hangisi cinayet? Bir başka pankartta "Allah rızkını verir" anlamına gelen bir şey yazıyor. Allah rızkını veriyorsa, dünyada bunca açlık neden var? Biz kendimize seçim-yanlısı (pro-choice) diyoruz. Aslında hayat yanlısı olan kim, biz mi onlar mı? Yürümeye devam ediyoruz. Ve işte alana geldik. İnanılmaz bir ses yükseliyor kalabalıktan, ama pankartlardan ne kadar insan olduğunu göremiyorum. Kadınlar ve arada bir erkekler konuşma yapıyor. Aralarında ünlü Holywood yıldızları da var. Dev ekranda izleyebiliyorsunuz sahnede olanları. Arada birileri şarkı söylüyor ya da şiir okuyor. Ne söylediklerini anlasam da anlamasam da sürekli ıslık çalıp bağırıyorum. Sesimizin duyulması lazım, diye düşünüyorum. Saat on iki buçuğa gelirken yürüyüş başlıyor. Hep bir ağızdan Bush karşıtı sloganlar atıyoruz. Yürüyenler arasında kadınlar, erkekler, gençler, çocuklar, yaşlılar, özürlüler, eşcinseller, ünlüler, politikacılar, her renkten insan var. Amerikalılar dışında, atmış ülkeden bu yürüyüş için Amerika'ya gelenler var. Köpekleri de unutmamak lazım. Köpeğini yürüyüşe getirip bir de üstlerine yürüyüş çıkartmaları yapıştırmışlar. Şirin görünüyorlar. Pankartlarda komik yazılar çarpıyor gözüme: "Bush, seni gerizekalıgerizekâlı! Bedenimden uzak dur!", "Bush cinsel perhizi savunuyor, şanslı Laura!" (Laura, Bush'un eşi), "Erkekler hamile kalsaydı, kürtaj tartışma konusu bile olmazdı!", "Dikkat edin, ileride fanatiklar fanatikler var!" (İleride kürtaj karşıtları pusu kurmuş anlamında). Bir an Beyaz Saray'ın iki sokak ötemizde olduğunu hatırlıyorum, acaba George Bush evde mi? Bence değildir, kaçmıştır. Korkulmayacak gibi değil, organizasyonun açıklamasına göre 1.15 milyon kadın var sokakta, yazıyla bir milyon yüz elli bin kadın... Yürüyüşün organizasyonu neredeyse kusursuzdu. Amerika'nın en büyük altı kadın kuruluşu gösterinin ana sponsoru oldu. Ayrıca yaklaşık 1000 tane kuruluş da yan sponsor olarak organizasyonda yerlerini aldılar. Yürüyüş bizim gördüğümüz kadarıyla olaysızdı ama polis açıklamasına göre, izinleri olmadan gösteri yaptıkları için on altı kişilik kürtaj karşıtı bir grup ve kürtaj yanlılarının pankartlarına içi mürekkep dolu plastik yumurtalar attığı için bir kişi gözaltına alınmış. Yürüyüşün tanıtımı, planlanması, hazırlanması aylar sürdü ama değdi. 25 Nisan'da kadınlar tarih yazdılar ve bütün dünya kadınlarının seçme haklarını savundular. Amaç sadece Amerikan kadınlarının kürtaj hakkını savunmak değildi. Bush'un çıkardığı kürtaj ve doğum kontrolu yasalarının sonuçları sadece Amerika'yı değil, bütün dünyayı etkiliyor. Bu yasalardan bir tanesi (Gag Rule), Amerikan kadın kuruluşlarının başka ülkelerde kürtaj ve doğum kontrolü çalışmaları yapmasını ve kadınlara, özellikle yoksul kadınlara yardım etmesini yasakladı. Yürüyüşte bu yasaya büyük tepki gösterildi. Öyle görünüyor ki 2 Kasım 2004 Başkanlık seçimlerinde, Amerikan halkı Bush'u koltuğundan etmezse bu tepkiler bütün dünyada büyüyerek devam edecek.

Yürüyüşle ilgili daha fazla bilgi almak isterseniz organizasyonun resmi web sitesi: www.MarchforWomen.org

Yelda Yücel

öfke, isyan ve sahte özgürlük

İ.Ü. ÖKM Sahnesi Eğitim Araştırma Topluluğu geçtiğimiz yıldan bu yana Dario Fo ve Franca Rame'nin Kadın Oyunları'ndan derledikleri üç kısa oyunu sergiliyor. "Üç Tanıdık Hikâye", üç ayrı kadının öyküsü gibi görünse de, parçalar sizi hiç de yabancısı olmadığınız bir bütüne ulaştırıyor: Sınıf, mekân ve tarih tanımayan patriyarkanın farklı koşullara göre biçim değiştiren yüzüne.

EVDE kilit altında tutulan çıldırma noktasına gelmiş, orta-sınıf bir ev kadını olan Maria; kocasının üstüne genç ve güzel kuma getirdiği Antik Yunan'dan Medea; muhalif ama seks düşkünü bir kocanın cinsel özgürlük ve açık aile fantazileri nedeniyle kaderi sürekli aldatılmak olan küçük burjuva Antonia... Üç farklı kadın ama üçü de çıldırma noktasında. Baskı, sıkışma, öfke, çözümsüzlük ve isyanın duşa vurumu olan "delirme eşiği" üç oyunun da temel vurgularından biri. Erkeklerin yasaları koyduğu bir dünyada, kendi onaylamadıkları yasalar nedeniyle baskı altında tutulan, emeklerine, cinselliklerine, varlıklarına el konan kadınların "makus" sayılan kaderlerinin kaçınılmaz olmadığını farketmelerinden sonra tutuldukları bir delilik bu. Üç öyküde de, öfke isyana dönüştüğünde, her bir kahraman bu yazgıyı bireysel direnişiyle değiştirmeye çalışıyor. Başarılı oluyorlar mı? Evet, çoğu zaman ağır bedel ödenmesi pahasına kadınlar direniyor.

İlk hikâyedeki Maria, dışarıdan bakıldığında evin içinde sıradan bir hayat sürer. Boğucu rutin ev işlerinin yanısıra, çocukların ve sakat olan kayınbiraderinin bakımı, koca baskısı, dayak, kayınbirader ve komşu röntgencinin tacizleri, telefon sapığı ile uğraşan bir kadının çok tanıdık gelen hikâyesidir bu. Hatta, Maria'nın kocasının onu eve hapsetmesi bile onu pek çok hemcinsinden farklı kılmaz. Öykü ilerledikçe, Maria'nın eve hapsedilmesinin gerisindeki traji-komik olaylar zinciri, alt-orta sınıftan bir kadının hayatını değiştirmek için kendine küçük sığınma alanları açma çabasını, bu çabaların yolaçtığı farkediş sürecini ve bunun sonunda yaşanan hayal kırıklığını anlatır. İngilizce öğrenmek için kocasından izin koparan Maria, genç İngilizce öğretmenine aşık olur, romantik bir kaçamağa cesaret eder ancak, bunlar duvarda gedik açmaya yetmez. Genç sevgilinin bencil istekleri ve tacizleri, olayı öğrenen kocanın

Maria'yı "affederek" eve kapatması, Maria'nın nefes alma çabalarını hezimetle bitirir. Bundan sonra, Maria'nın öfkesi isyana dönüşür; kendine dönüklük ve suçluluk duygusundan kurtulup, sorunun asıl kaynağına, hayatını kabusa çeviren erkeklere yönelir: Hayatındaki erkekleri birer birer tasfiye eden Maria, son sahnede, elinde tüfekle akşam gelecek kocasını beklemektedir.

Medea'nın öyküsü, bir şeylerin değişmesi için ağır bedeller ödemeyi göze alan kadınların hikâyesidir. Medea, kullanılıp bir köşeye atılmaya, "hiç doğmamış, hiç sevilmemiş" sayılmaya, kadınların esaretini yasalarla bağlayan, kutsallaştıran erkek egemenliğine ve onun erkek kurumlarına, Kral'a, isyan eder. Patriyarkanın taşıyıcısı en yakınındaki kadınlarla yüzleşir. Medea'nın ezildiklerini farketmeleri için dil döktüğü, dayanışmayı umduğu kadınlar, düşünmekten, sorgulamaktan aciz durumda, ezberletildikleri cümleleri okuyabilirler ancak. İsyanını mitlere ve kutsal sayılan kanunlara yönelten Medea, sistemde bir gedik açmak için çok yıkıcı bir şey yapacaktır: Çocuklarını öldürerek, kendini de yoketmek. Bu topyekun imha ve kendini feda ediş, bir çıkışsızlıktan çok başka kadınların özgürleşmesi için ödenen bir bedeldir. Meda'nın son sözleri, "Ölüyorsun Medea, yeni bir kadının doğumu için ölüyorsun" olur.

Son öyküde ise sistemin çözüm olarak sunduğu özgürleşme olanakları ile ataerki arasındaki ilişki sorgulanır. Solcu mühendis Mabretti'nin alternatif aile ve çekirdek ailenin eleştirisi kılıflarına büründürerek karısı Antonia'ya kabul ettirdiği cinsel özgürlük, açık aile kavramlarından en çok faydayı yine erkeklerin sağladığı, (hiç yabancısı olmadığımız bir durum olan) kadınların solcu erkekler tarafından da sömürüldüğü mizahi bir dille anlatılır. Muhalif geçinen erkekler de ataerkil konumlarının farkındadır ve bunu korumak için daha sıradan hemcinslerinden hiç de aşağı kalmamaktadır. Antonia'nın "Açık aile erkeğin tarafı açıksa geçerlidir, iki taraf açıksa cereyan yapar" sözleri durumu en güzel özetleyen ifadedir. Bu sözün de ima ettiği gibi, işin rengi Antonia'nın kendine sevgili bulmasıyla değişir. Mabretti'nin kıskançlık krizleri, türlü duygu sömürüsü ve üstü örtülü tehditler, erkeğin zaten eğreti duran maskesini düşürür. Maskenin düşmesiyle görünür kılınan patriyarkanın ta kendisidir. Eğer hâlâ izlemediyseniz, Üç Tanıdık Hikâye 5 ve 7 Mayıs tarihlerinde İstanbul Üniversitesi Öğrenci Kültür Merkezi'nde, 16 Mayıs'ta Eskişehir'de, 22 Mayıs'ta İzmir'de ve 23 Mayıs'ta Denizli'de sergilenmeye devam edecek.

Bilgi için: *aozorpak@hotmail.com*

Feminist Ansiklopedi

Irk: Arapça anlamı kök, soy. Kalıtımsal olarak ortak fiziksel ve fizyolojik özelliklere sahip olduğu varsayılan insanlar topluluğu anlamında kullanılmaktadır. En yaygın ve kabul gören ırk ayrımı deri renklerine göre yapılandır. Osmanlıcada ırk-ı ahmer: kızıl; ırk-ı asfer: sarı ; ırk-ı ebyaz: beyaz ırk-ı esved : siyah soy demekti.

Irkçılık: Irk üstünlüğü fikri. Irkçılık Avrupalıların öteki kıtalardan insanlarla sürekli ilişkiye girdikleri 16. yüzyıldan sonra sistematik hale gelmiş bir düşünce ve uygulamalar bütünüdür. Sömürgeci ve faşist yönetimlerin benimsediği ve yaydığı, dayanakları tamamen bilimdışı ama insanlara kabul ettirilmesi kolay, sürekli olarak yeniden üretilebilen bir akımdır. Özellikle 1650'den sonra Kuzey Amerika'nın kolonileştirilmesi, yerli Amerikalıların yok edilmesi ve Afrikalıların köleleştirilmesi büyük insan topluluklarını "kuzey avrupalı beyaz adam"ın köleci-ırkçılığıyla karşı karşıya bırakmıştır. Irkçılık doğuştan ve yaşanan yerin doğasına bağlı, ayrıd edici özelliği kafatası yapısı ve deri rengi olan özelliklerin bazı insan topluluklarını diğerlerinden üstün kıldığı varsayımından beslenir. Avrupalı ırkçı düşünceyi besleyen filozoflardan Aristo Yunanlıların doğuştan sahip oldukları üstün özellikler olduğunu, bu yüzden diğer halkları köleleştirmeye hakları olduğunu savunur. John Locke, David Hume gibi bir çok Avrupalı düşünür açık ırkçı görüşlere sahiptiler. Irkçı düşüncenin uzantısı, "üstün"toplulukların insanlığı ilerletecek yeteneğe sahip olduğu ve çoğalmaları gerektiğidir. Bir ırkı bitirmeye çalışmak (genosid) düşüncesi de ırkçılığın ulaşabileceği sonuçlardan biridir. Saf ırkçılık kadınlara bir ırkın sürmesini sağlama veya sağlamama görevi verir, aşağı olduğu düşünülen ırkın mensubu kadınlara diğer tarafın erkeklerinin tecavüzünü meşru görür. Bazı insanların varsayılan doğal özelliklerin, diğerlerinin ezilmesi, sömürülmesi, aşağılanması, köleleştirilmesi ve bazan yokedilmesine dayanak teşkil etmesi açısından ezilen ırkların kaderi ile kadınlarınki benzerlik gösterir. Öte yandan cinsiyetçilik ve ırkçılık arasında çok büyük farklar vardır. Irkçılığın verdiği zararlar cinsiyetçiliğinkinden çok daha azdır. Kadınlar bilebildiğimiz çok eski tarihlerden bu yana, bütün toplumlarda aşağı görülmektedir. Irkçılıksa bazı dönemlerde bazı ülkelerde etkilidir. Kadınlar koca, baba gibi kendilerine en yakın insanların sürdürücüsü olduğu bir sistem içinde egemenlik altında tutulmaktadır. Irkçılıkta ezen -ezilen birbirine uzaktır. Kutsal kitaplarda cinsiyetçilik vardır ama ırkçılık yoktur. Birçok sözlük ve ansiklopedi de ise ırkçılık maddesi vardır ama cinsiyetçilik yoktur. Örnek: TDK sözlüğü, Afşar Timuçin'in felsefe sözlüğü. Buradan da anlaşılabileceği gibi ırkçılığa karşı çıkmak meşrudur ama aynı şey cinsiyetçilik için söylenemez.

Irz: Irz kelimesi güçlü bir dinsel otoritenin bulunmadığı müslümanlık öncesi cahiliye döneminde, Arabistan'da toplumu koruyan ataların gururu , şeref, manevi benlik anlamlarını taşıyordu. Müslümanlıktan sonra sözcüğün içeriği kişilik değerlerinde yoğunlaştı. Kelimenin sözcük karşılığı bir kimsenin başkaları tarafından gözetilmesi, saygı gösterilmesi gereken cinsel dokunulmazlığı olarak iffet, namus ve şerefle eşanlamlıdır. Günümüzde ise ırz en fazla"ırza geçme" deyimi içinde ve kızlık zarı anlamında kullanılmaktadır. Türk Ceza Kanunu da cinsel tecavüz gibi kadınların bizzat kendi bedenlerine karşı işlenen suçları "Irza geçme" başlığı altında ele almaktadır böylece topluma hakim olan yaatlaşıma uygun olarak kadının bedeninin kendine değil ailesine ait olduğu yasa tarafından da kabul edilmektedir. Yasalarda ırz kavramının kullanılması kadının cinselliğini ve bedensel haklarını erkek egemen topluma maleden ; kişinin cinsel bütünlüğünü şeref, namus, edep haya gibi öznel ataerkil değerlere indirgeyen niteliğinden ötürü kadın hareketince eleştirilmiştir.

Irz ehli: Namuslu, iffetli ve temiz kimse.

Hazırlayan: Handan Koç

İletişim'den

Hep "erkek dili"ne düşer kadınlar...

Bu kitap, feminist eleştirinin kuramsal arka planını irdelemenin yanı sıra, Türk ve Batı edebiyatından hem erkek hem de kadın yazarların yapıtlarını derinlemesine inceliyor. Jale Parla, Sibel Irzık, Deniz Tarba Ceylan, Zeynep Ergun, Rana Tekcan, Hülya Adak, Süha Oğuzertem, Özden Sözalan ve Nurdan Gürbilek'in yazıları, konuyu çok çeşitli boyutlarıyla ele alıyor: Toplumsal cinsiyet kavramı, edebiyatın öznesi ve nesnesi olmak, kadınlık ve erkeklik kurguları açısından edebiyatın içerdiği tuzak ve imkânlar, dilin ve suskunluğun cinsiyeti... *Kadınlar Dile Düşünce*, feminizmin "dile düşkün"lüğü sayesinde mümkün olan edebiyat okumalarının çarpıcı örneklerini sunuyor.

KADINLAR DİLE DÜŞÜNCE Edebiyat ve Toplumsal Cinsiyet
DERLEYENLER: SİBEL IRZIK - JALE PARLA • Edebiyat Eleştiri, 309 sayfa

Milliyetçilik, toplumsal cinsiyet ve feminizm

Bu derlemedeki yazılar, hem milliyetçilik teorilerindeki toplumsal cinsiyet körlüğünün yarattığı sorunlara dikkat çekiyor, hem de bu körlüğün bir sonucu olarak daha önce göz ardı edilen alanları derinlemesine araştırıyor. *Vatan, Millet, Kadınlar* toplumsal cinsiyetin milliyetçi pratiklerde ikincil değil, merkezî bir yeri bulunduğu fikrini işliyor: Milliyetçiliği anlayabilmek için toplumsal cinsiyet ilişkilerine bakmanın, kadınlık ve erkeklikleri anlayabilmek için de milliyetçiliği incelemenin hayatî önemini ortaya koyuyor. Derleme, hem Türkiyeli, hem de yabancı yazarların makalelerinden oluşmakta.

VATAN, MİLLET, KADINLAR • DERLEYEN: AYŞE GÜL ALTINAY • Bugünün Kitapları, 357 sayfa

Bınbırdırek Meydanı Sokak. İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul • Tel: 212 516 22 60-61-62
Faks: 212 516 12 58 • e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr
Dağıtım: Tel: 212 638 55 45-638 55 71 • Faks: 212 517 71 57

Aile Meclisi ve Millet Meclisi Kadınlara Karşı Elele

Güldünya'dan sonra 14 yaşındaki Nuran Halitoğulları da aile meclisi kararıyla babası tarafından öldürüldü.

Katilleri TCK koruyor!